

tv-15 naš TOVARIŠ

Št. 51

22. decembra 1983

Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Spomin na zmago mrtvega bataljona

Pokljuka, 15. decembra 1943. Decembrski mrz in sneg. Po ozki gazi se proti Lovčevemu hotelu na Pokljuki počasi, toda vztrajno vzpenja premražena in utrujena kolona borcev 3. bataljona Prešernove brigade. V hotelu naj bi se odpočili in se pripravili na naslednji marš. Toda razen izdajalca nihče ni slutil, da jim bo to počivališče tudi poslednje. V nekaj urah je od Lovčevega hotela ostalo le kup gorečega lesa in zgorelih trupel borcev, ki se niso uspeli prebiti. Zgodba je pretresljiva ne samo zaradi tega, ker je na mrtvi straži ostal skoraj cel bataljon, temveč tudi zato, ker so borci kljub sovražnikovi premoči in izdaji šli v smrt s pesmijo...

Letos mineva 40 let od junaškega boja borcev Prešernove brigade.

Tudi minulo soboto je vodila gaz proti Goreljku na Pokljuki, kjer je spomenik padlim. Nepregledna kolona, med njimi mladina, vojaki, ki ndalajujejo izročilo Prešernove brigade, občani gorenjskih občin ter preživeli borci legendarnega bataljona. Spomini so spet oživel kot vsako leto doslej. Še tisto malo preživelih borcev se je zopet združilo v bataljon v malem, pridružili pa so se jim tudi kulturniki iz Radovljice, jeseniška pihalna godba, osnovnošolci iz Radovljice, številni gostje in predstavniki družbenopolitičnih in borčevskih organizacij, med njimi tudi Janez Vipotnik, predsednik ZZB NOV Slovenije, ki je bil tudi slavnostni govornik ob 40-letnici boja 3. bataljona Prešernove brigade na Pokljuki.

Vse naše zmage pa tudi porazi se vsak po svoje sidrajo v zgodovini. Tudi tretji bataljon Prešernove brigade je med njimi. Včasih nam v ušesu kar nekam nenavadno zazveni »zmaga mrtvega bataljona«. Pa vendar, v času, ko je okupator na Gorenjskem najbolj pritiskal na prebivalstvo in ga zastraševal s prekušenimi metodami nasilja, je vsak aktivni odpor in upor vplival upanje in širil vero, da ni nepremagljive sile, ki bi mogla zatreti voljo naroda po svobodi.

Predsednik ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik je ob štirideseti obletnici tragičnega boja tretjega bataljona Prešernove brigade na Goreljku spregovoril zbranim ob grobu padlih borcev na Pokljuki in je takole razmišljal:

»Ko ob obletnici mrtvega bataljona častimo spomin na padle junake, se obenem veselimo doseženega in prehojene poti naše družbe. Ob tej, današnji spominski slovesnosti pa se toliko očitneje zavedamo, da brez žrtev in naporov ni uspeha. Spomin na padle nas zavezuje, da nadaljujemo ustvarjeno, da se dvigamo k ciljem, zaradi katerih je naša generacija odšla v narodnoosvobodilni boj in začela graditi novo družbo. Prevelik in prelep razvoj smo naredili že doslej, da bi bili lahko brezbržni zdaj, ko smo zašli v težave. Zasnovana prihodnost naše družbe je neka tako izjemnega, da je naravnost usodno prispevati največje napore, da se bomo razvijali po trasirani poti.

Žal nas ob hudih notranjih razmerah obkrožajo nevarno mednarodno stanje in zaostrena gibanja v svetu, kar seveda vpliva tudi na naš položaj. Slabšanje mednarodnih odnosov zaznavamo na vseh področjih svetovnega sodelovanja. K takšnemu stanju zlasti prispeva nenehno zaostrovanje med ZDA in Sovjetsko zvezo, ki je pripeljalo do najnižje ravni, do grožnje, da se povrnemo v stanje hladne vojne. Hkrati pa se širijo obstoječa in odpirajo nova vojna žarišča. Poseben pečat dajejo sedanjemu mednarodnemu položaju raketna kriza in oboroževalna dirka v Evropi in po celem svetu. Vojni vrhovi blokov, povezani z vojnoindustrijskimi zmogljivostmi, postajajo vse grozovitejši dejavniki vsiljevanja politike velikih sil in vpliva na njihovo politiko. Žal smo priče ne samo poslabšanja mednarodnih odnosov, ne le poslabšanja odnosov velikih sil in dirke v oboroževanju, marveč tudi krizi svetovnega ekonomsko-finančnega sistema...

V nadaljevanju govora je Janez Vipotnik dejal, da takšne razmere še toliko bolj zaskrbčujejo borčevsko generacijo, ki je neposredno doživljala vojne grozote. Zato prav ta generacija tudi čuti dolžnost in pravico nenehno opozarjati na vse, kar ogroža mir. S tem v zvezi pa sta tudi trdnost domačega položaja in pospešeno reševanje težav vseh vrst. Pri tem je Vipotnik menil, da včasih kljub dejstvu, da težave so, posvečamo kritiziranju in črnim ugibanjem o prihodnosti preveč pozornosti ter tako porivamo ob rob vse dobro, kar smo dosegli in kar je nenazadnje mogoče videti, otipati. Temu v prid je naštel nekatera sedanja očitno pozitivna gibanja v slovenskem gospodarstvu, kmetijstvu, turizmu in trgovini. Opozoril je na boljše blagovno menjavo na konvertibilnem področju (14 odstotkov), hkrati pa ni obšel neugodnih spremljevalcev teh uspehov, ki se pojavljajo še vedno v obliki naraščajoče inflacije in izgub v nekaterih vejah gospodarstva, ki so se jim pridružile letos še izredno neugodne naravne nesreče (suša...). »Prav zaradi okoliščin in podobe našega sedanjega položaja navznoter in navzven, – proti svetu, je še tem bolj pomembno«, je dejal Janez Vipotnik, »da zares udeležimo dolgoročni program naše stabilizacije na vseh ravneh.

Borci smo življenjsko zainteresirani, da to, kar smo ustvarili s toliko žrtvami, vsi skupaj razvijamo naprej. Jasno nam je, da bo vsaka nova generacija po svoje vrednotila našo preteklost in s svojimi pogledi in spoznanji plemenitila ideje, ki smo jih mi visoko dvignili pred seboj v svojem boju. Nikoli si tudi nismo zamišljali našega razvoja samo strmo navzgor...

Vsem pripadnikom naših oboroženih sil
čestitamo ob 22. decembru

RO ZZB NOV
RK ZRVS in
Uredništvo
TV-15 Naš tovariš

Čvrsta družba – čvrsta obramba

Bilo je 22. decembra 1941. Beograd in Varšava sta bila porušena, Praga in Pariz sta bila že nekaj let okupirana, London pa si je lizal rane, ki so mu jih zadala nacistična letala. Nemške čete so bile pred Moskvo, v majhnem mestecu Rudo pa so se naši partizani pripravljali na ustanovitev Prve proletarske brigade, prve redne enote v okupirani Evropi. Borci te slavne partizanske enote so zvesto ureničevali zaobljubo partiji in tovarišu Titu. V spomin na ta dan praznuje Jugoslovanska ljudska armada. Seveda to ni samo praznik pripadnikov naših oboroženih sil, ampak je praznik vseh nas. Vsak tak praznik pa izkoristimo tudi za to, da pregledamo, kaj smo storili na področju SLO in DS nasploh.

Za 1983. leto lahko rečemo, da smo kljub težavam razvijali obrambne, varnostne in samozaščitne sposobnosti. Vsi organi so v večji meri spremljali in usmerjali izvrševanje nalog ter dejavnosti na področju SLO in DS. Svojo odgovornost na tem po-

dročju so zlasti povečale občine. Interesi obrambe in zaščite so se bolj uveljavili tudi z delovanjem celotnega delegatskega sistema. Nadaljevali smo reševanje vseh ključnih vprašanj civilne zaščite. Še vedno pa so težave pri učinkovitejšem uveljavljanju osebne in vzajemne zaščite, kar je posledica pomanjkanja konkretnosti in resničnosti celotnega obrambnega in samozaščitnega v vseh skupnostih.

V prihodnjem letu bo naša glavna skrb zagotovilo, da se bodo programi, ki imajo poseben pomen za SLO in DS, uresničevali v okviru materialnih možnosti. Zavedati se moramo, da je uveljavljanje in krepitev obrambnega in samozaščitnega delovanja politično in strokovno delo, ki mora nepretrgano segati do vsakega posameznika. Le tako bo naša socialistična družba krepila svoje obrambne in samozaščitne sposobnosti.

Bojan Kuntarič

»Ko bom velik, bom vojak!«

Te dni, ko pripadniki naših oboroženih sil praznujejo 22. december, dan JLA, se spominjajo številnih jubilejev ter tovariša Tita, ki je pred desetletji v malem mestecu Rudo postavil temelje naše jugoslovanske armade. Priložnostne slovesnosti so se začele že prejšnji teden. Tako je bilo tudi v vzgojno-varstveni organizaciji Koseze. Skupina šestih vojakov iz šole za rezervne oficirje vojašnice Boris Kidrič iz Šentvida pri Ljubljani je obiskala vzgojnovarstveni zavod in najmlajši so jih prav radi sprejeli. Obiski vojakov te vojašnice so že tradicija. Stojan Bavdek, ki je vodil skupino, je povedal tole: »Radovednosti najmlajših ni bilo konca. Največ pozornosti so posvečali orožju in temu, kako postaneš vojak.«

Jože Čurin

Sprejem novinarjev ob dnevu JLA

Zaupanje v svoje sposobnosti

Prisrčen sprejem novinarjev, ki pišejo o delu in življenju v vojaških kolektivih, dosežkih naše armade, teritorialne obrambe in narodne zaščite, skratka o sistemu SLO in DS, so pripravili vojniki in starešine vojašnice Stane Žagar 14. decembra v Kranju. »Mislim, da smo lahko zadovoljni s delovnimi uspehi in s tistim, kar smo dosegli na vseh področjih dela za bojno izpolnitev naših enot in krepitev vseh sestavin splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite«, je v uvodnem govoru poudaril načelnik Ljubljanskega armadnega območja general-major Svetožar Višnjič.

»Podružbljanju sistema SLO in DS,« je nadaljeval general Višnjič, »ste z objektivnim obveščanjem v časopisih, po radiu in televiziji novinarji veliko prispevali k utrjevanju bojne in moralne enotnosti oboroženih sil in obrambne moči naše samoupravne socialistične dežele. Posebno smo zadovoljni, ker ste najpogostejše na prvo mesto postavljali v svojih prispevkih človeka in konkretne aktivnosti pri usposabljanju enot v LAO. V tehničnem in tehnološkem pogledu so naše enote ustrezno opremljene in sposobne v vsakem primeru opraviti svojo nalogo. Zapletene vojaško-politične razmere v svetu ter hude gospodarske razmere v državi kažejo dosedanje uspehe še večje in pomembnejše. Pripadniki naših enot se zavedajo, da moramo kljub manjšim finančnim sredstvom zagotoviti potrebno raven bojeve zasnove SLO in DS. Stabilizacijska obnašanja so vgrajena v proces usposabljanja v vsaki naši enoti. Pri tem pa imajo veliko vlogo družbenopolitične organizacije na čelu z zvezo komunistov...«

Vloga teritorialne obrambe SR Slovenije, ki bi v vojni zajela vse prebivalca, sposobne za boj in druge oblike splošne ljudske

obrambe, kakor tudi za zaščito ustavne ureditve in samoupravljanja, bratstva in enotnosti, družbenih in materialnih vrednot, ki so jih ustvarili delovni ljudje in občani, je predstavil polkovnik Zorc. Glede na doseženo stopnjo razvoja teritorialne obrambe SR Slovenije ter usmeritev bo v prihodnjem letu posvečena pozornost organiziranosti TO

skega kadra in subjektivnih silah v tem vojaškem kolektivu. Nikoli še niso starešinski kadri, zveza komunistov in mladina, tako jasno vedeli, katere poti, metode in oblike dela so potrebne za doseganje vrhunskih uspehov. Vsi pripadniki tega kolektiva se izkazujejo v številnih aktivnostih širom po gorenjski regiji. Ustvarjalno kulturno življenje, pove-

na vseh ravneh. usklajevanje usposabljanja potrebam in možnostim združenega dela in krepitev subjektivnih sil.

Domačin, polkovnik Spiro Niković, je predstavil svojo enoto, ki ohranja in nadaljuje izročila 7. SNOUB »France Prešeren«. Gre za posebno enoto bodisi po uniformi (opremi) ali po vlogi in nalogah za delovanje na vseh terenih, posebej pa v visokogorskih predelih. Glede na vlogo in pomen je program usposabljanja enote prilagojen nalogam enote. Prav tako je zaradi pomembnosti in svojevrstnosti potrebna sodobna oprema za urjenje pripadnikov te enote. Pripadniki enote so opremljeni z najsoodobnejšo opremo in oborožitvijo domače proizvodnje. Enota je bila 1976. in 1978. leta razglašena za najboljšo. Letos so najboljši v LAO in se potegujejo za naslov najboljša enote SFRJ. Ključ uspeha je v visoki bojni usposobljenosti starešin-

zanost z organizacijami združenega dela, povprečni letni obisk v vojašnici 20.000 učencev, mladincev, borcev, delovnih ljudi in občanov govori o odprtosti tega vojaškega kolektiva, kovačnice bratstva in enotnosti:

Navzoči so si ogledali prostore, v katerih delajo in živijo vojniki te enote, muzej, ambulanto – splošno in zobno, bolniške sobe, restavracijo, ki je po kvaliteti hrane druga v LAO. Na terenu so se prepričali o odprtosti vojašnice, kajti učenci so si v okviru učnega programa ogledovali oborožitev in športni poligon za urjenje alpinistov, na terenu pa so bili raketarji, vezisti in drugi.

Letošnja priznanja LAO za izjemne dosežke pri obveščanju s področja SLO in DS so dobili Anton Vencelj, Stojan Saje, Miodrag Goveđarica in Bojan Kuntarič – novinar TV-15.

Marko Čavlovič

naš komentar

Evropski narodi proti raketam

Ko so se pred dnevi razšli vzhodni in zahodni vojaški pogajalci, ki se na Dunaju že enajst let – seveda brez trohice uspeha – dogovarjajo o zmanjšanju vojaških sil in oborožitve v srednji Evropi, ne da bi se dogovorili, kdaj bodo sklicali nov sestanek, se je utrgala še zadnja tanka nitka, na kateri je v zadnjem času vse hujše medblokove napetosti visel dialog med vzhodom in zahodom. Zdaj ni več nobenega mostu niti brvi v obliki pogovorov med blokoma.

Edino rahlo upanje pomeni samo nameravani že napovedani sestanek 35 evropskih držav – v to število so vključene tudi Združene države in pa Kanada – evropskih predstavnikov januarja v Stockholmu. To so sklenili na koncu maratonske madridske konference o evropski varnosti in sodelovanju. V glavnem mestu Švedske pa naj bi si evropske države prizadevale rešiti le prav najbolj nujno vprašanje – razorožitev.

Da je tak sestanek in tak pogovor več kot potreben za Evropo, kažejo že samo sedanje razmere v Evropi. Na obeh straneh blokove meje, na vzhodni in zahodni, tačas s pospešeno naglico postavljajo nove rakete, na zahodu pershing, na vzhodu SS 20. V zahodni Nemčiji so že postavljene prve rakete srednjega dosega, ki so obrnjene proti vzhodu. Sovjetska zveza je prav tako že začela postavljati SS 20, zazdaj v vzhodni Nemčiji in na Češkoslovaškem. Če bo treba – tako pravijo – bodo take rakete postavili tudi v Bolgariji.

Bolj kot kdajkoli je očitno, kako poteka ta – za vso Evropo usodna – oboroževalna akcija proti volji in ob nasprotovanju pretežne večine ljudi, tako v zahodni kot v vzhodni Evropi. Za zahodno Evropo je že nekaj mesecev znano, da vse države, ki naj bi dobile rakete pershing 2 pretresajo demonstracije, kakršnih še ne pozna – po množičnosti in vztrajnosti – vsa povojna zgodovina evropskega mirovnega gibanja. Očitno je, da so vse vlade, ki se strijajo s sprejemom ameriških raket, v manjšini sprčo pretežno večinskega ljudskega odpora proti raketam. Tudi razne ankete v raznih zahodnoevropskih državah so potrdile to dejstvo. Odtod tudi odločitev zahodnonemške socialdemokratske stranke, da se na posebnem kongresu z velikansko večino izreče proti raketni oborožitvi zahodne Nemčije.

Motili bi se, če bi mislili, da na vzhodu ljudstvo z veseljem gleda na postavljanje sovjetskih raket v njihovih deželah. V Romuniji so bile množične manifestacije za razorožitev in za odpravo raket iz Evrope. V vzhodni Nemčiji, ki je prva dobila sovjetske rakete, najvišji voditelji sami javno priznavajo, da pomeni postavitve raket za državo težko ekonomsko breme, hkrati njihovo postavljanje vzbuja pri ljudeh vse prej ko navdušenje. Na Češkoslovaškem zbirajo podpise proti postavitvi raket, v pisnih vladah se ljudje sprašujejo, če bo dežela bolj varna z raketami, ali pa bo navzočnost sovjetskih raket šele povečala nevarnost raketnega napada z druge strani blokove pregrade.

Raketna oborožitev ni in tudi ne more prinesiti Evropi večje varnosti, prav narobe, približuje nevarnost oboroženega spopada. Odtod prizadevanja vseh miroljubnih sil, da bi dosegli sporazum o odpravi, oziroma umaknitvi jedrskega orožja iz Evrope. V tej smeri si v zadnjem času zlasti prizadeva italijanska komunistična partija. Njen voditelj Enrico Berlinguer je postal neke vrste poglavitni posredovalec med vzhodom in zahodom v želji, da bi spet obnovili ženevska pogajanja o razorožitvi. Berlinguer je obiskal Romunijo, Madžarsko, v načrtu ima obisk Jugoslavije in Moskve pa tudi dveh zahodnih držav, zahodne Nemčije in Francije.

Pomembna sila, ki ima važno mesto v bitki proti jedrski oborožitvi Evrope, so milijonske množice z njihovimi akcijami. Potrebno pa je skladno delovanje vseh organiziranih moroljubnih sil in vseh držav zunaj in znotraj blokov, ki jim je kaj do miru in varnosti, ne samo v Evropi, marveč na svetu sploh.

Drago Košmrlj

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do

Obisk francoskega predsednika François Mitterranda v Jugoslaviji je – po splošni sodbi – prepričljivo potrdil visoko stopnjo odnosov med državama, ki imajo globoke korenine. Pogovori francoskega gosta z jugoslovanskimi državniki so se dotikali dvostranskih odnosov in pekočih mednarodnih vprašanj. Predsednik Mitterrand je obiskal tudi Slovenijo in si ogledal tovarno avtomobilov v Novem mestu, ki pomeni najpomembnejši primer francosko-jugoslovanskega gospodarskega sodelovanja. ■ Kongres španske komunistične partije je potekel v znamenju hudih notranjih trenj med privrženci nekdanjega voditelja Santiaga Carilla in novega sekretarja Iglesiasa. Le-ti se zavzemajo za čimvečjo demokratizacijo partije, medtem ko se je Carillo pokazal nepričakovano vidno naklonjen sovjetski politiki. Iglesias je dobil le pičlo večino glasov. Hkrati kot španska je imela svoj kongres tudi portugalska partija, ki je pokazala trdnejšo enotnost in zvestobo prosovjetski politiki. ■ Poljska je preživela nedavne dneve v znamenju pripravljenosti varnostnih sil na morebitne nemire ob obletnici nemirov leta 1970, ki so terjali več žrtev. Hkrati pa so proslavili 65-letnico ustanovitve komunistične partije in 35-letnico obnove sedanje partije z združitvijo Delavske in Socialdemokratske stranke. Lech Walensa, ki je dobil Nobelovo nagrado za mir, se je zavzel za uresničitev sporazuma med sindikati Solidarnost in vlado iz leta 1980. ■ Predsednik Argentine Raul Alfonsini je prevzel oblast po odločilni zmagi nad peronisti pred nekaj tedni. Obljubil je demokratizacijo dežele, obnovo gospodarstva in kaznovanje voditeljev vojaške diktature, ki so krivi za smrt nad 30 tisoč demokratov. ■ Italijanski predsednik Sandro Pertini je sprejel v svoji palači v Rimu mladinski pevski zbor slovenske Glasbene matice iz Trsta, ki so mu zapeli med drugim tudi Prešernovo »Zdravljico«. Predsednik Pertini je izjavil, da ima rad Slovence in Jugoslavijo, in da bo storil vse, da bi slovenska manjšina v Italiji dobila z zakoni zagotovljeno popolno zaščito svojih pravic.

naš komentar

Kako iz teme?

V Jugoslaviji ta čas z največjimi naporji preprečujemo razpad elektroenergetskega sistema. Na dan bi potrebovali 200 milijonov kilovatnih ur električnega toka, domače elektrarne pa ga proizvedejo le 135 milijonov. Primanjkljaj je občuten.

Zakaj smo vsak dan po nekaj ur v temi, najbrž ni treba več pisati. Strokovnjaki trdijo, da takšne suše ni bilo že 60 let in da hidroelektrarne proizvedejo le tretjino načrtovane energije. Primanjkuje mazuta za pogon elektrarn, ki brez tega goriva ne morejo poslati na trg niti ene same kilovatne ure. Vzrokov za črnoledost pa je še nič koliko.

Toda zdi se, da vsa tarnanja, pa naj so še tako ognjevit, ne bodo prav nič pomagala. Elektrike zaradi tega ne bo prav nič več. Obrniti bi se bilo treba k pravi rešitvi in se kar najbolj resno vprašati, kako splavati iz teh zadreg.

Vse skupaj naj bi se začelo nekako pred sedmimi leti, ko smo občutno skrčili naložbe na področju energetike. Takrat smo za gradnjo tovrstnih objektov namenili samo 18 odstotkov vseh naložb. To pa je bilo veliko premalo. V analizi zveznega komiteja za energiko piše, da v državi v zadnjih treh letih nismo začeli postavljati niti ene nove hidrocentrale!

Pred leti smo začeli graditi šest hidroelektrarn, in sicer Džerdap II., Solkan, Mavčiče, Otiloviče, Obrovac in elektrarno v Zavoju, katerih skupna moč naj bi znašala 645 megavatov. Vsi ti objekti naj bi bili dokončani do konca leta 1985. Toda s tem bomo v državi izkoristili komaj 3 odstotke neizkoriščenih vodnih moči. V nekem beograjskem inštitutu so izračunali, da bi bilo mogoče na velikih

in srednjevelikih vodah pridobiti 64 milijard kilovatnih ur električne energije na leto. Gre za ogromne količine vodnih zmogljivosti, ki zdaj mirno tečejo v svojih koritih in ki jih doslej nismo znali izkoristiti.

V družbenem dogovoru o razvoju energetike v Jugoslaviji do leta 2000 je rečeno, naj bi te vodne vire vendarle začeli temeljiteje izkoriščati. Dogovor računa na Drino s Taro in Pivo, na Neretvo, Vardar, Moravo in druge reke. Čez dobrih 16 let naj bi hidroelektrarne dajale 55 milijard kilovatnih ur električnega toka. Vsakih pet let naj bi zmogljivosti povečali za po 8 milijard kilovatnih ur.

Takšni so načrti. Največ možnosti za zidavo elektrarn se ponuja ob izlivu Drine. Projektantje, ki so delo opravili, zatrjujejo, da bi lahko na leto na tem kraju pridobili več kot 10 milijard kilovatnih ur elektrike. Zatrjujejo tudi, da bi bila zidava elektrarn na tej reki med najbolj gospodarnimi, da bi lahko zajezeno vodo uporabljali tudi za namakanje okrog 360 tisoč hektarjev najbolj plodne prsti itn. Toda Drina teče skozi tri republike, ki se o skupni zidavi energetskih objektov pogovarjajo menda že več kot deset let, skupnega jezika pa še niso našle. Pred dnevi so se znova sestali. Uradno sporočilo s tega srečanja je bilo spodbudno, kaj pa se bo spremenilo v praksi in kdaj, bomo kmalu vedeli.

Nič drugače ni z odpiranjem novih in s posodabljanjem starih premogovnikov. Ocenjujejo, da znašajo zaloge premoga v Jugoslaviji nekaj več kot 22 milijard ton. Polovico vseh zalog je na Kosovu, druga polovica zalog pa leži v ožji Srbiji, Bosni in Hercegovini, v Sloveniji in Makedoniji. Leta 1985 naj bi po družbenem dogovoru, ki je bil sklenjen v veliki zamudi, nakopali 82 milijonov ton premoga, pravijo pa, da s tem ne bo nič. Nakopali naj bi ga le kakih 73 milijonov ton.

Denarja za premogovnike ni dovolj, prav tako kot ne za zidavo elektrarn. Če se za ta vlaganja ne bo kaj hitro nateklo več denarja, je zaman pričakovati, da bi lahko leta 1990 v državi pridobili 95 milijonov ton premoga. Toliko pa bi ga morali, če naj bi zadovoljili najbolj skromne potrebe. Po nekaterih izračunih bi morali do leta 1985 vložiti v premogovnike kakšnih 94 milijard dinarjev. Tega denarja rudniki sami seveda nimajo, banke pa doslej za te naložbe niso kazale večje naklonjenosti. Predsednica zveznega izvršnega sveta Milka Planinc je napovedala znatne podražitve vseh vrst energije, zlasti pa električne. Poznavalci zato domnevajo, da bo ob ekonomski ceni načrtovano sicer mogoče hitreje uresničiti, toda samo z višjo ceno vse ovire še ne bodo odstranjene.

Ze lep čas je znano, da vsako elektrogospodarstvo zase velikega zaloga ne zmore. Nihče nima dovolj denarja za zidavo energetskih objektov, s katerimi bi lahko dohajali porabo, kaj šele da bi ustvarjali nujne elektrarniške rezerve.

Elektrarne je mogoče graditi le s skupnimi močmi. Jugoslovansko elektrogospodarstvo sredstva za razširjeno reprodukcijo mora združiti, saj se nam sicer res ne obeta nič dobrega.

Ugotovili so, da bi morali združiti 26 do 27 odstotkov sredstev, ki jih na leto namenjamo za investicije. Povsod, v vsej državi. Samo tako bi bilo mogoče z elektriko spremljati razvoj jugoslovanskega gospodarstva, zlasti pa metalurgije in bazične kemije. Če tega ne bi storili, bi utegnili resno zavreti ves gospodarski napredek dežele.

In ker elektrarne gradimo povprečno po sedem let, z ukrepi ne bi smeli čakati niti en sam dan. Čim dlje bomo odlašali, tem dalj bomo v temi, To je edina realnost, s katero se bo treba spoprijeti.

Darko Marin

Zborovali so pravniki – borci NOV

V prostorih Vrhovnega sodišča SRS v Ljubljani je bila 16. decembra ustanovna skupščina domicilnega odbora Skupnosti začasnega odbora in nekaterimi drugimi povabljeni se je slavnostnega zasedanja udeležil tudi dr. Jože Rus, starosta slovenskih pravnikov in eden izmed ustanoviteljev Osvobodilne fronte. Do volitev in konstituiranja tega domicilnega odbora je prišlo po dobrih štirih letih, kar je Skupščina mesta Ljubljane podelila domicil pravnikom aktivistom OF in borcem NOV za njihove zasluge v osvobodilni vojni in revoluciji. Domicilna lista je bila pravnikom izročena na proslavi dneva sodstva 3. septembra 1979. Njegovemu začasnemu odboru, ki je bil takrat izvoljen, je odtlej predsedoval dr. Viktor Damjan, po njegovi smrti pa dr. Teodor Tominšek.

Člani začasnega in novega odbora – za predsednika tega je bil izvoljen dr. Danilo Dougan – so na zasedanju pretehtali dozdajšnje in prihodnje delo v okviru Skupnosti pravnikov – borcev NOV Slovenije. Prizadevanja se bodo nadaljevala v do- sledje utrjenih smereh. Pripravili bodo zgodovinsko gradivo o vlogi in prispevku pravnikov v Sloveniji v boju proti okupatorju in njegovim pomagačem, v gradnji ljudske oblasti in ljudskega sod-

stva ter pri uveljavljanju pravnega reda. Že februarja 1981 je bilo zastavljeno delo, da se izda Zbornik o osvobodilnem delovanju pravnikov in študentov prava. V uredniški odbor tega zbornika so bili izvoljeni Zoran Polič, dr. T. Tominšek, Jože Pavličič in Svetozar Polič. Posebno težavna je naloga, izdelati in vključiti v knjigo kar najpopolnejši imenski seznam pravnikov – udeležencev NOV. Doslej je bilo po spominu, vprašalnikih in raznih

monografijah ugotovljenih že 626 pravnikov, ki so bili domnevni udeleženci NOV. Od teh je najmanj 500 popolnoma nespornih, pa naj so že umrli ali so še živi.

Zbornik mora nadalje izčrpno spregovoriti o delu pravnikov v organizaciji OF; o organizaciji, poslovanju in postopkih brigadnih in odrednih vojaških sodišč; o kočevskem procesu; o prvem zboru slovenskih pravnikov in o poskusu jugoslovanskega zbora pravnikov v Topuskem; o partizanskem vojaškem sodstvu od avgusta 1943 dalje; o partizanskem civilnem vodstvu in javnem tožilstvu; o delu sodnega odelka SNOS; o partizanskem znanstvenem inštitutu; o upravno politični šoli; o Komisiji pri predsedstvu SNOS za ugotavljanje zločinov okupatorja in njegovih pomagačev itd.

Na zborovanju, o katerem tu poročamo, je bilo z odobravanjem sprejeto poročilo

o delu začasnega odbora. Pred volitvami novega odbora se je odprla tehtna razprava. Sprejeti je bilo treba pravilnik Skupnosti in njenega domicilnega odbora. Med drugim je bilo sklenjeno, da so člani skupnosti lahko pravniki borci NOV, aktivisti, podporniki NOG, pa vsi tisti, ki so se aktivno bojevali za OF ali se častno obnašali v zaporih, taboriščih, internacijah, deportacijah ali na prisilnem delu. Skupnost pravnikov borcev NOV bo slej ko prej delovala za ohranjanje in razvijanje izročil NOV ter se zavzemala za bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in za razvoj socialističnega samoupravljanja. Med neposrednimi aktivnostmi si bo domicilni odbor zastavljal zlasti nalogo, zbrati čim več dokumentarnega gradiva in poskrbeti za druga zgodovinska obeležja, ki naj zaznamujejo prispevek pravnikov k naši revoluciji.

Z. K.

Kako negovati izročila NOB

Programski sosvet RTV Ljubljana za oddaje o izročilih NOB in revolucije je na sestanku 14. 12. 1983 obravnaval delovne načrte teh oddaj v prihodnjem letu. Načrt radijskih oddaj »Se pomnite, tovariši« skuša med drugim obdržati številčno ravnotežje med oddajami o bojih enot NOV in POS in drugimi oddajami o delu aktivistov na terenu, o partizanskem zdravstvu, kulturnem delu med NOB in drugih področij. Načrt televizijskih oddaj »Čas, ki živi« – ta oddaja teče že sedmo leto – zajema 12 tem v prihodnjem letu, med njimi so: 1. pohorski bataljon, dejavnost vosovcev v Ljubljani, 40-letnica zasedanja SNOS v Črnomlju, obiski mladih pri spomenikih NOB, borci tujih narodnosti v NOVJ ter izdajalska vloga kvislinskih enot. Poleg tega bo tematika NOB in revolucije kot doslej obravnavana tudi v drugih oddajah radijskih in televizijskih programov.

Po mnenjih članov programskega posveta bi bilo prav, da bi med temami iz zgodovine delavskega gibanja obdelali med drugim nastanek in razvoj glasila »Ljudska pravica« ter pomembnejše delavske stavke. Med temami iz NOB naj bi v oddajah obdelali nastajanje revolucionarne ljudske oblasti, metode delovanja KP, predvsem pa izdajalsko vlogo kvislinskih enot v Sloveniji in Jugoslaviji. Opozorili so, da bi morali pri izbiri oddaj o likih narodnih herojev upoštevati pomembnost življenjske poti določenega narodnega heroja, njihova zares izjemna dejanja bodisi v predvojnem revolucionarnem boju bodisi v boju proti okupatorjem. Pri vseh oddajah – je bilo rečeno na sestanku – je najbolj dragoceno, če sodelujoči pripovedujejo osebna doživetja, ne pa na splošno.

Med vso razpravo se je vleklo vprašanje, kako ne samo ohranjati, ampak tudi negovati izročila NOB. Najti je treba najprimernejši način za takšno posredovanje tematike NOB mladim, da bodo, med drugim, zares dojemali, občutili in znali ceniti pogum mladih partizanov v boju za svobodo. Pedagogi ugotavljajo, da mladina veliko ve pač o najbolj znanih dogodkih iz slovenske zgodovine NOB, vsekakor pa premalo naprimer o odporniških gibanjih v drugih evropskih državah med drugo svetovno vojno. Pedagogi, člani programskega sosveta, so na sestanku dejali, da bi bilo prav, če bi tako v radijskih kot v televizijskih oddajah mladim dali možnost, da sami povedo, kaj menijo o oddajah s tematiko NOB in revolucije.

Lojze Štradjot

Potrjena krepitev osi Moskva-Hanoi

V Hanoju so pred nedavnim podpisali nov dolgoročni sporazum o gospodarskem in znanstveno-tehničnem sodelovanju med Vietnamom in Sovjetsko zvezo. Besedilo novega sporazuma še posebej poudarja usklajen razvoj obeh držav in izpopolnjevanje vietnamskih državljanov v Sovjetski zvezi, podpisala pa sta ga vietnamski premier Fam Van Dong in prvi namestnik sovjetske vlade Gajdar Alijev.

Nov sporazum predstavlja samo nadaljevanje in utrditve sovjetsko-vietnamskega sodelovanja, ki temelji na sporazumu med državama iz novembra leta 1978. Moskva je sporazum ponudila Hanoju že leta 1975, vendar so ga zaradi vietnamskega ponosa, kakor je dejal zunanji minister Ko Tač, podpisali tri leta kasneje. Ta sporazum med drugim določa vzajemna posvetovalna in akcijska za zagotovitev miru in varnosti, če bi katero od obeh držav ogrožala tretja država. Značilnosti sodelovanja med državama ostajajo torej nespremenjene, prav tako pa tudi stališče Moskve do vietnamske zasedbe Kampučije, ki predstavlja jedro kampučijskega problema. Verjetno drži, da je podpis sporazuma suverena zadeva držav podpisnic, vendar ob tem ne moremo prezreti dejstva, da sta ga Moskva in Hanoi podpisala v času, ko je Generalna skupščina Združenih narodov z večino glasov izglasovala resolucijo o Kampučiji. Ta med drugim poudarja umik vseh tujih, se pravi vietnamskih čet iz Kampučije ter obnovo suverenosti in pravic kampučijskega naroda do samoodločbe. Hkrati ne preseneča dejstvo, da so bile med državami, ki so glasovale proti resoluciji, poleg Vietnama tudi države vzhodnoevropske skupnosti, ki jim pripada Vietnam.

Najnovejši sporazum je vietnamska stran visoko ocenila, hkrati pa je poudarila, da se je sovjetska pomoč povečala predvsem zaradi ekonomske zapore Vietnamu, zato se je tudi povečala pomoč v hrani in strateških proizvodih. Partijsko glasilo Nan Dan je hkrati objavilo

daljši članek, v katerem ugotavlja, da je bilo vietnamsko gospodarstvo v zadnjih letih v težavah predvsem zaradi kroničnega pomanjkanja skoraj vseh pomembnejših surovin in opreme. Zdaj, tako pravijo v Hanoju, iz Sovjetske zveze dobivajo več kot 90 odstotkov metalurških izdelkov, večje količine drugega materiala, strojev in nujno potrebno tehnično pomoč pri graditvi več sto gradbenih objektov. Brez dvoma je res, da je po drugi strani ves vzhodni blok s SZ na čelu tudi poglavito izvozno tržišče za vietnamski premog, kavčuk in vrsto drugih surovin.

Čeprav natančni podatki niso znani, pa je verjetno pravilna ocena ameriških strokovnjakov, ki spremljajo premike v Jugovzhodni Aziji, češ da je sovjetska pomoč »prvi državi delavcev in kmetov« tega območja danes neprimerno večja kakor v času, ko je vietnamska vojna dosegla vrhunec. Po teh podatkih naj bi bila pomoč v obdobju od leta 1976 do 1980 enaka kot v minulih dvajsetih letih, in da bo v obdobju 1981 do 1985 štirikrat večja. Zahodni viri nadalje ocenjujejo, da znaša sedanja pomoč približno milijardo dolarjev na leto.

Petletnico že veljavnega sporazuma in podpis novega sporazuma o prijateljstvu in sodelovanju so v Moskvi označili za novo obdobje odnosov med državama. Obe strani se ob tem zavedata popolne odvisnosti vietnamskega gospodarstva od uvoza sovjetske energije, industrijske opreme in tehnologije, pa tudi tega, da Vietnam s svojim izvozom ne more pokriti niti ene tretjine uvoza. Sovjetski

tisk ob tem ne skriva, da so z izdatno pomočjo več deset tisoč sovjetskih strokovnjakov, s sovjetsko opremo in tehnologijo do zdaj uspeli postaviti približno 2000 gospodarskih objektov. Poleg tega naj bi bilo na začasnem delu v Sovjetski zvezi in državah socialistične skupnosti tudi približno 100 tisoč vietnamskih delavcev, kar je sodeč po pisanju sovjetskih časnikov, najvidnejši prispevek v skupnem vietnamskem izvozu v države bratske skupnosti. Namestnik predsednika sovjetske vlade Alijev je ob neki priložnosti celo izjavil, da sovjetsko prebivalstvo pomaga vietnamskemu celo s tistim, kar samemu primanjkuje. Sovjetski delež je po njegovih besedah toliko večji predvsem zaradi neizpolnjenih načrtov in obveznosti drugih evropskih držav članic SEV, ki še niso popolnoma dojele svojega internacionalističnega dolga.

zunaj
naših
meja

Sovjetski inženirji torej skupaj z vietnamskimi gradijo elektrarne, tovarne cementa, umetnih gnojil pa tudi most Tang Long na Rdeči reki, ki bo bistveno izboljšal prometne zveze Hanoja s severom države. Hkrati pospešeno širijo izkop premoga, raziskujejo nahajališča zemeljskega plina kot tudi nafte vzdolž južne obale. Vietnamske oblasti so, da bi vsaj delno ublažile gospodarske težave v mestih in gostu naseljenih območjih, v zadnjih nekaj mesecih približno 97 tisoč prebivalcev namestili v tako imenovanih novih conah. Večino so jo namestili na državnih plantažah kavčuka in kave pa tudi v razmeroma revna prostranstva osrednje planote in v okolico novih industrijskih objektov, severno od mesta Ho Ši Minh.

Ob tem seveda ne moremo mimo druge vrste naseljevanja in preseljevanja vietnamskega prebivalstva, ki pa močno posega v suverenost njene sosedice. Gre namreč za vodene migracije, o katerih govori predsednik Demokratske Kampučije Kije Sampan. Po njegovih besedah, podobne pa so tudi be-

sede princa Norodoma Sihanuka, naj bi imeli Vietnamci v Kampučiji zdaj že 600 tisoč prebivalcev, kar je brez dvoma samo del odkritega načrta za sistematično vietnamizacijo Kampučije. Vietnam brez sovjetske »bratske« pomoči svoje napadalne politike v Kampučiji gotovo ne bi mogel nadaljevati. Najnovejši sporazum med drugim potrjuje, da uradna Moskva v celoti podpira internacionalistično vlogo Vietnama v Jugovzhodni Aziji in njegova »prizadevanja«, da bi to območje spremenil v območje miru in varnosti.

Od vietnamske zasedbe Kampučije leta 1979 se vojaške aktivnosti kmerskih rodoljubov v deževnem obdobju in vietnamske okrepitve in obsežne ofenzive v sušnem obdobju (to obdobje se je začelo zdaj), vsa ta leta menjujejo kot plima in oseka. Prav toliko časa ostajata nerešena in zapletena tudi kampučijsko vprašanje, oziroma vietnamska zasedba, in sicer ob nenehni grožnji, da se utegne regionalna kriza vsak hip razplameneti v krizo svetovnih razsežnosti. Vietnam je namreč imun za vse pozive svetovne javnosti, pa naj gre za tiste z najvišjih teles svetovne organizacije ali za predloge in stališča držav članic Jugovzhodne Azije, držav ASEAN.

Po drugi strani pa uživa vso sovjetsko podporo in hkrati goljufa mednarodno javnost in jo postavlja pred izvršeno dejstvo, to se neposredno zrcali v 600 tisoč vietnamskih priseljencih, poleg tega da ima na kampučijskem ozemlju tudi okrog 170 tisoč oboroženih mož. Čeprav so bile selitve prebivalstva čez obmejno območje v preteklosti dokaj normalen in pogost pojav, pa gre v

vietnamskem primeru za očitno organiziran in premišljen proces, Hanoi si prizadeva dokazati, da gre za povratnike, ki so Kampučijo zapustili po vojaškem udaru leta 1970, dejansko pa gre za priseljence vietnamskega rodu, ki so čisto dobro oboroženi in organizirani po vojaških načelih. Ti prebivalci sodelujejo tudi v ofenzivah vietnamske redne vojske v sušnem obdobju.

Pri razmišljanju o vietnamski zasedbi Kampučije in vietnamsko-sovjetskih odnosih ne moremo prezreti sovjetsko-kitajskih odnosov. Zasedba Kampučije in dogodki, ki so sledili po letu 1979, so odnose med Mosko in Pekingom le še dodatno poslabšali, saj kitajska stran zdaj med drugim zahteva od sovjetske poleg umika iz Afganistana tudi vietnamski umik iz Kampučije. Peking namreč poudarja, da je vietnamsko zasedbo Kampučije blagoslovila ravno Sovjetska zveza. Najnovejši sovjetsko-vietnamski sporazum, ki potrjuje vietnamsko zunanjo politiko, tako posredno vpliva tudi na nadaljnjo normalizacijo na relaciji Moskva-Peking kakor tudi na odnose Peking-Hanoi.

Sporazum potrjuje tudi sovjetsko vojaško navzočnost v vietnamskih pristaniščih Kam Rahn in Da Nang, ki sta poglaviti sovjetski pomorski strateški oporišči v tem delu sveta (včasih gostita tudi do dvajset sovjetskih vojnihi ladij).

Ob vse tesnejšem sodelovanju s Sovjetsko zvezo in hkratnim obsodbam svetovne javnosti Vietnam očitno ne razmišlja o spremembi svoje zunanje politike, predvsem pa ne politike do Kampučije.

Miha Lamprecht

Orožje tudi v ženskih rokah

Na obisku na Malenškovi 1 v Ljubljani

Dom invalidov in borcev NOV

Uradne otvoritve še ni bilo, čeprav so jo že nekajkrat napovedovali in spet prestavili. Takoj pa je treba pristaviti, da je zanjo že lep čas skoraj vse nared. Se pravi vse, razen nekaterih prav majhnih formalnosti. Zato se tam tudi že odvijajo dejavnosti, ki jim je bil dom namenjen. Šport in rekreacija za invalide in borce, to je bil osnovni namen, poleg tega pa še okrepčilo (gostinske storitve) in možnosti za različne dejavnosti, od sej pa do družbenih srečanj in kulturnih prireditev.

Začelo se je z leseno barako leta 1952. Oanes ta baraka sicer še vedno stoji, vendar jo je v novem okolju in preureditvi komaj še prepoznati.

sodoben športni center za invalide in borce.

Iz prve lesene barake so naredili pisarno, prostor za šahiranje in dvoranco za ra-

di zasteklititi in sedemstezno strelisce (s še eno rezervno stezo). Vsi ti objekti so bili zgrajeni natančno in po predpisih, tako da so usposobljeni za mednarodna tekmovanja.

Vse te športne naprave v prvi vrsti uporabljajo člani ljubljanskih invalidskih društev, pa tudi nekaterih delovnih organizacij, ki so združila svoja finančna sredstva za graditev naštetih objektov. Poleti in še jeseni ter spomladi so igrišča skoraj v celoti zasedena vse dneve. Čez zimo pa število športnikov, ki redno vadijo, nekoliko upade. Predvsem to velja za popoldanski čas. Zato na Malenškovi menijo, da bodo kegljišča in balinišče v prostih terminih lahko dali na voljo še novim interesentom. Podobno velja za strelisce, ki je zasedaj zasedeno le dva-

krat na teden. Sicer pa se mi-mo rednih treningov na teh igriščih vsaj dvakrat na teden športniki pomerijo na pravih tekmovanjih, in ker so dobila igrišča »licence« za mednarodna tekmovanja, si na Malenškovi želijo, da bi jih lahko zares tudi večkrat prirejali. Temu v prid govori-tjo tudi vsi novi prostori, ki spadajo k športom te vrste – to pa so garderobe, kopalnice in sanitarije – vse grajeno tako, da je dostopno in funkcionalno tudi za najtežje invalide na vozičkih.

In ker je v vsakem načrtu določeno še kakšno možno nadaljevanje, so tudi na Malenškovi zastavili svoje cilje tako. Nad kegljiščem je sicer s streho pokrit, a odprt prostor, ki ga bo nekoč mogoče zasteklititi in urediti v dvorano za treniranje namiznega tenisa, za vsemi povezanimi

Tudi balinišče je urejeno brezhibno in balinarska zveza je ocenila, da je primerno za mednarodne tekme.

stavbami je še 5104 m² pripadajočega zemljišča, ki ga sedaj uporablja krajevna skupnost »Stari Vodmat« za otroško igrišče. Tudi za tisti kosček zemlje obstajajo ideje o bazenu in še nekaterih dodatkih. Toda to je šele ideja...

Zato pa prav vse, kar smo si ogledali na Malenškovi 1 pred nekaj dnevi, deluje!

Gostje prihajajo tja na mali-ce in kosila, invalidi športniki in drugi na kegljanje, balinanje, streljanje ter šahiranje. Kar dvesto šestdeset gostov lahko postrežejo hkrati s toplimi obroki (pa tudi več, če bi šlo za kakšno posebno prireditev). Pravijo, da je zasedaj še vse v poskusnem obratovanju, toda upajo, da bodo tudi vsi »papirji« nared in bo končno lahko dom invalidov in borcev NOV uradno odprl vrata vsem, ki jim je bil prvotno namenjen; pa tudi drugim obiskovalcem (so nam zatrdili) ne bodo zapirali vrat pred nosom.

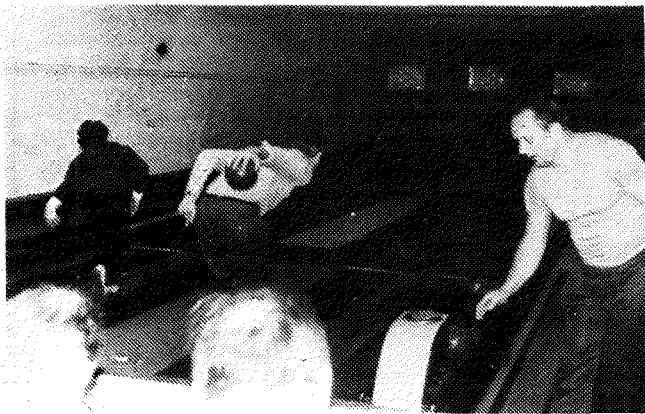
Želje vseh, ki so prispevali k dograditvi tega doma, so, da bi se poleg športnih vadb in tekmovanj invalidov športnikov in poleg gostinske dejavnosti, tam dogajalo še kaj; da bi prirejali razstave, predavanja, koncerte, tudi širše družbenopolitične sestanke in tribune. Za vse to bodo, so nam zatrdili, ustanovili posamezne komisije, in te bodo potlej zadolžene, da ne bodo vse našete dejavnosti le želje ali zapisani načrti, ampak da bodo postale stvarnost.

B. Ž. J.

Foto: J. Čurin

Na strelišču imajo še precej prostih vadbenih ur, in bodo veseli vsakega novega športnika-invalida.

Najsodobnejše štiristezno kegljišče je ne le dobra osnova za kakovostno vadbo športnikov-invalidov, ampak tudi primeren kraj za organizacijo številnih tekmovanj, domačih in mednarodnih.

Lično je urejena in povezana z novimi gradbenimi objekti, ki vsi skupaj sestavljajo športno in rekreacijsko središče za invalide.

Prvi »prebivalci«, se pravi prvi, ki so si tukaj uredili prostorček za športno vadbo in klubske prostore, so bili vojaški invalidi in športno društvo »Invalid«. Leta prizadevanj, volonterskega dela in skrbi, ki jo je izkazovala mestna borčevska organizacija, so se bogato obrestovala. Danes stoji na Malenškovi ulici v Mostah (Ljubljana)

zlične prireditve. To in novi del povezuje jedilnica za slovesna kosila ali druge jubilejne proslave, potem je gostinski del s kuhinjo in starim dvosteznim kegljiščem. Povsod so na policah razstavljeni pokali, ki so jih pridobili športniki vojaški invalidi na raznih tekmovanjih.

Prek dvorišča, le nekaj korakov iz gostinske stavbe, je novi športni objekt. V njem je štiristezno, najsodobnejše avtomatsko kegljišče, pokrito balinišče (ki ga bo mogoče nekoč, ko bodo sredstva, tu-

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Šempeter pri Gorici – Tudi šport za upokojece

Na nedeljski volilni konferenci Društva upokojencev v Šempetru se je zbralo prek 100 članov od 268. Tokrat so bili gostje v novi, lepo urejeni jedilnici osnovne šole Ivana Roba. Predsednik je poročal, da je bilo društvo v preteklem obdobju delavno na vseh področjih družbenega in političnega življenja. Organizirali so kar pet izletov po domovini in v tujino. Teh izletov se je udeležilo nad 300 upokojencev in borcev NOV. Posebno skrb posvečajo starim in onemoglim, ki jih obiskujejo na domu, jim pomagajo, bolne obiskujejo tudi v bolnišnici. Velik del članstva je še vedno aktiven tako v KS kot v drugih DPO. Udeležujejo se vseh akcij, ki jih organizirajo KS, ZB, SZDL ali druge organizacije v kraju.

V razpravi so ugotovili, da je v društvu vse premalo športne in rekreacijske dejavnosti. Domenili so se, da bodo ustanovili kolesarski krožek, strelsko sekcijo, lahko pa tudi šahovski krožek. V novi telovadnici osnovne šole Ivana Roba se bodo lahko priključili redni telovadbi pod vodstvom telovadnih učiteljev. Za druge športne dejavnosti (balinanje, kegljanje) v Šempetru nimajo možnosti.

Ob koncu so pohvalili delo dosedanjega upravnega odbora, predlagali za priznanje Matijo Bajta, Angela Kodriča in Margerito Volk. Izvolili so novo vodstvo, upravni in nadzorni odbor.

L. Kotar

Ljubljana Vič – Ocenili svoje delo

Osmega novembra je imel občinski odbor ZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik redno sejo, na kateri je ocenjeval dosedanje delo svojih organov in celotnega članstva občinske organizacije ZB. Že v predsedniškem poročilu je ugotovitev, da so borci aktivno delovali v vseh akcijah DPO, posebno še v socialistični zvezi. Borci so zelo aktivni (posebno v samoupravnih organih krajevnih skupnosti in vseh družbenopolitičnih organizacijah.) Podprli so prizadevanja za izvajanje stabilizacijskih ukrepov, hkrati pa obsodili še vse prepogosto izhajanje prakse iz dogmatskih stališč na vseh ravneh, od federacije do občine. To izziva vtis o neenotnosti vodstev, nemoči, kar daje možnosti raznim sovražnikom naše samoupravne socialistične družbene ureditve za napade na pridobitve, NOB in socialistične revolucije, posebno pa na samoupravljanje. Zato se borci odločno zavzemajo za večjo osebno odgo-

vornost vseh, ki ne spoštujejo sklepov, sprejetih na zadnjih sejah CK ZKJ in ZKS. Borci so izrazili veliko zaskrbljenost zaradi nenadzorovanega divjanja cen, ker to povzroča eksistencialne probleme tudi med borci, med ljudmi pa sproža nezadovoljstvo, kar slabi tudi naše varnostno-politične razmere.

V poročilu je bila pozitivno ocenjena dejavnost predsedstva in komisij občinskega odbora ZB. Precej ostro so spregovorili o ustvarjanju javnega mnenja, kako so borci največji potrebni proračunskih sredstev federacije in republike, da so izdatki za borce nekakšna nezaslužena prednost in anahronizem stabilizacijskim prizadevanjem. Borci so zahtevali, da je treba pravilno prikazati dajatve za borce. Mislijo, da je to tudi napad na NOB in razvrednotenje žrtev, naporov in rezultatov NOB.

V razpravo je posegel tudi sekretar predsedstva občinskega komiteja ZK Vasja Butina. Analiziral je sklepe zadnje seje CK ZKS in jih prenesel na razmere v viški občini. Letošnji rezultat gospodarstva v občini je ocenil za ugoden na vseh ključnih področjih.

Šibkost doseženih uspehov je v tem, da slonijo rezultati na prizadevanjih in ukrepih, ki nimajo dovolj zagotovil za dolgoročne pozitivne perspektive (če bi se zadovoljili z doseženim in ne bi iskali še nove dolgoročne rešitve). Opozoril je borce, da kandidacijske liste za skorajšnje volitve v CK ZK in socialistično zvezo kažejo zmanjševanje števila borcev v organih teh organizacij. Povedal je, da je v kandidacijskih postopkih čutiti negativen odnos do kandidature borcev za posamezne vodilne funkcije, in to med posamezniki srednje generacije.

Član predsedstva občinske organizacije ZB Škufca je kratko orisal mednarodni politični položaj in varnostno-politične razmere pri nas doma. Posebno je poudaril škodljivost splošni kritik vsega v naši družbi, nepriznavanja pozitivnih družbenih rezultatov in kritiko, ki je v bistvu razdiralna in voda na mlin sovražnikom naše družbenopolitične ureditve.

Delegati so poslušali obvestilo o zdraviliščih in počitniških domovih Banjole, Strunjan ter Triglav-Mojstrana. Sprejeli so še pravilnik občinskega odbora ZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik o podeljevanju priznanj. Odbor je sprejel tudi poročilo in ocene predsedstva pozitivno ocenil in sprejel mnenje, ocene in predloge iz razprav ter sprejel ustrezne sklepe za dopolnilo letnega programa dela.

Alojz Škufca

Ljubljana Vič – Železničarji in borci na letni skupščini

Sredi novembra so se na letni skupščini zbrali nekdanji borci-železničarji železniškega gospodarstva Ljubljana. V poročilu predsedstva o delovanju aktivov je predsednica skupščine Ivica Bežanova ugotavljala, da poteka delo v aktivih po že ustaljenih tiri, kar pomeni, da borci NOV, nekdanji železničarji, kljub temu da so zvečine že upokojeni, aktivno spremljajo problematiko slovenskih železnic in se vključujejo v delo aktivov nadvse dejavno. Družbenogospodarski položaj železnic je v ospredju njihovega zanimanja, saj je bila železnica desetletja njihov »dom«, in jim ni vseeno, kakšni so njeni uspehi danes.

V razpravi so borci menili, da je potrebna izredna budnost in kritičnost do družbenih nepravilnosti, za njihovo odpravljanje pa je potrebno boljše in intenzivnejše delo pri usklajevanju stališč vse od krajevnih skupnosti pa do republike. Bolj se moramo zavedati tudi Titovih besed o bratstvu in enotnosti, so dejali.

O dejavnosti 35 aktivov pa tole: temelji na določenih sprejetega poslovnika, največ konkretno opravljenega dela v njih je bilo doslej pri zbiranju zgodovinskega gradiva za izdajo knjig o zgodovini železnic in udeležbi železničarjev v narodnoosvobodilnem boju 1941–1945. Predsedstvo je porabilo precej truda, da je zagotovilo prvoborcem ohranitev brezplačne vozovnice. Stare karte so ostale »v spomin«, nove pa so bile izdane v skladu z določili pravilnika o voznih olajšavah...

Ugotavljali so, da so po aktivih borci zvečine že prešli značke OF. Kjer tega še niso opravili, pa morajo pripraviti ustrezne predloge. Tudi socialno-zdravstveno problematiko po večini rešujejo prek aktivov, organizirajo tudi izlete do različnih krajev, povezanih z zgodovino NOB. Mnogi so tako obiskali Hišo cvetja v Beogradu.

Ko pa so pregledovali svoje sodelovanje z drugimi organizacijami, so poudarili uspešno sodelovanje koordinacijskega odbora z mladinsko organizacijo.

Predsednik poslovnega odbora ZG je poročal o sedanjem položaju železnic v Sloveniji in Iskri. Med drugim je dejal, da se bo morala naša družba bolj truditi za preusmeritev večjega dela cestnega prometa na železniškega in si prizadevati za razširitev železniških zmogljivosti ter izboljšanje in dograditev varnostnih naprav.

B. B.

Nekaj o partizanskih pesmih in njihovem zbiranju

»Ko sem nosil vojaško suknjo«

V naslovu smo le ponatisnili besede, ki jih je na naslovno svoje beležnice-pesmarice zapisal Alojz Šonc septembra 1943. leta. Avtor nam jo je posodil v branje in se ob vsaki pesmi spominjal, kje je nastala, ob vsakem zapisu (iz političnih predavanj in dnevniških notic) pa obujal spomine na posamezne dogodke. V kasnejših, povojnih letih vojak in vojaški šolnik, se ni več ukvarjal s pesnjenjem, kakor se niso oglasili nič premnogi drugi, ki so sredi vojne stiske nenadoma »zapeli«.

Kaj je s to pesmijo? Kaj je z ljudmi, ki ne glede na stopnjo izobrazbe in literarne spretnosti v nekem trenutku svojega življenja začutijo nepremagljivo potrebo po prelitju misli v verze? Je to bistvo vse življenjske izkušnje, ki čuti gon po ohranitvi, je to sla po premagovanju časa? Kdo ve.

Na ljubljanski filozofski fakulteti so na oddelku za slovenski jezik menda doslej zbrali že okrog osem tisoč pesniških besedil iz druge svetovne vojne! In študentje za svoje diplomatske naloge zbirajo vedno nove podatke o avtorjih, krajih, nastanka pesmi, o okoliščinah... Kartoteke se polnijo. Ljudje, ki bodo raziskovali ob že zbranim, bodo najbrž uganili še to in ono o tem fenomenu, ki pa je že tako, v svoji veliki količini nenavaden in svojsten spomenik.

Ob Pesmih Lojzeta Šonca in ob pogovorih o njih smo se pozanimali tudi o študentih, ki so imeli opraviti z njegovo pesmarico. Tako smo izvedeli, da je med drugimi nekaj teh pesmi vključila v svoje diplomsko delo tudi Zdenka Primožič iz Škofje Loke. V pogovoru z njo nas je zanimalo predvsem, kaj je bil njen nagib, da si je izbrala takšno temo, potem pa še, kako poteka delo za diplomsko nalogo. Navajeni smo namreč iz preteklih let, da je velik delež raznovrstnega (predvsem) zgodovinskega gradiva iz NOB zbirala samo generacija nekdanjih borcev. Kaj torej privlači mlade, da sežejo na to področje?

Zdenka Primožič pravi, da jo je v prvi vrsti pritegnilo dejstvo, da je bilo z nalogo o partizanskem pesništvu povezano tudi obsežno terensko delo, brskanje po arhivih in številni pogovori z nekdanjimi borci, avtorji posameznih besedil. To jo je posebno veselilo, saj je menila, da bi jo »kabinetno delo« ob kakšni drugi nalogi iz slovenske književnosti bolj utrujalo. Njena prva naloga je bila

pregledati partizanska glasila in nekaj rokopisnega gradiva na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja in v

Alojz Šonc:

SNEG NALETAVA

Sneg naletava
po tihi planjavi
v decembrsko noč
in misel mi plava
v domek ljubeči
k moji nedavni sreči

Zapustil sem drage domače,
da bi se boril
za zlato svobodo
s svojimi brati

(To pesem je napisal Alojz Šonc v Žalovčah 11. decembra 1943.)

Ponosen je bil oče,
ponosni brat, sestra in mati.
V boj me je gnalo srce,
v boj proti nasilju, krivici.
da večni pravici pot bi utrl.

Sneg naletava
po tihi planjavi
v decembrsko noč.

V svobodo in
lepše življenje
skozi to strašno trpljenje
gre naša pot,
pozdrav domovini noseč.

Muzeju ljudske revolucije. Temu delu je sledilo fotokopiranje posameznih besedil, njihova ureditev in preverjanje v kartoteki na univerzi. To delo je za vsakega nasled-

nega študenta, ki se ga loti, lažje, saj so že mnogi prejšnji diplomantje zbrali vrsto podatkov.

Najprej je treba ugotoviti, ali je posamezno besedilo le evidentirano ali je znan tudi avtor.

Naloga naše sogovornice je zajela 800 besedil, od katerih je kar za polovico morala sama iskati avtorje. Ko je bilo to opravljeno, je bilo treba po ustaljenih pravilih gradivo razdeliti v dva dela. V besedila, nastala neposredno med NOB, in na tista, ki so bila sicer objavljena v partizanskem tisku, pa so nastala že pred vojno (največkrat) izpod peresa znanih avtorjev ali iz prevodov. Pri tem drugem delu gre največkrat za narodno prebudna besedila, ki so prav tako pomembna pri ustvarjanju podobe o izboru in usmerjenosti partizanskega tiska. Potem je treba del, ki je nastal med leti

1941–1945, razdeliti v evidentirani in neevidentirani del, sledi spet pregled kartoteke in nato pot na teren. In ravno pogovori z avtorji pogosto razkrijejo marsikater nov podatek, ponudijo novo sled, nov naslov, novo ime. K te-

mu pa v veliki meri prispevajo tudi monografije posameznih enot NOV in POS.

Srečanja z nekdanjimi udeleženci narodnoosvobodilnega boja prinesejo marsikaj. Zgodi se, da se avtorji ne spominjajo več svojih pesmi, pa se potlej »najdejo« v pozabljenih verzih. Zgodi se, da človek naleti na sled, ki ne pelje nikamor. Mnogi udeleženci NOB so namreč že umrli, nekateri so hudo bolni. Včasih pa prvi stik odvede raziskovalca celo k tako daljnemu dopisovanju, kakor se je zgodilo Zdenki, ki je nekaj avtorjev našla v Kanadi, Argentini in Avstraliji...

Gradivo, urejeno po skupinah, dobi pred končanim delom še svoj komentar in kazalo, zapis o virih in gradivu, o avtorjih, o obravnavani tematiki v besedilih, o literarni obliki. Potem je treba dodati izbor besedil in tudi razlago k njim.

Vse to zahteva od študenta ne le pridnost in iznajdljivost, ampak tudi veliko meroto potrpežljivosti, saj včasih dela ni mogoče opraviti tako hitro, kot bi si človek želel. Navsezadnje pa, pravi Zdenka Primožičeva, je trud plačan z vrsto novih odkritij. In vsak košček, ki ga iztrgamo pozabi, prispeva k popolnejši podobi NOB.

Na popisnem listu za narodnoosvobodilno pesništvo, ki ga mora izpolniti študent za vsako posamezno besedilo, so rubrike: avtor pesmi, naslov pesmi, prvi stih pesmi, objave od 1941 do konca vojne, od konca vojne naprej, nastanek pesmi, kdaj, kje, v kakšnih okoliščinah, vir podatkov, nadrobnejši podatki o avtorju, leto rojstva, starost in poklic ob nastanku pesmi, takratna funkcija v NOB ali kraj internacije, če je avtor umrl – kraj in opis smrti, če živi, poklic in naslov; trenutno hranišče rokopisa (s signaturo), opis rokopisa (strani, format, pisava s črnilom ali svinčnikom, tipkopis), zgodovina rokopisa (kdo je ohranjen rokopis zapisal, kdo in kdaj ga je izročil ustanovi ali sedanjemu lastniku), uglasbi-

tve (po katerem znanem napevu, kdo je uglasbil pesem, vir informacije, kje je objavljen in ohranjen notni zapis), avtentično besedilo pesmi... Navodila za delo so natančna in veljajo za vse raziskovalce te snovi, saj je le tako lahko zagotovljena zares pregledna evidenca.

Vrnimo se ob koncu tega zapisa spet k pesmarici Alojza Šonca. Nekaj pesmi iz nje je zajela Zdenka Primožičeva v svoji diplomski nalogi, nekaj drugih so »obdelali« drugi študentje. Sam zanje pravi, da so nastale iz notranjega nagiba, ker je čutil, da jih mora napisati. Posvetil jih je domačim, ki so bili od doma izgnani v tujino. V njih si je slikal lepšo prihodnost, pa tudi opisoval občutja in

Domovini

Po kamnu, blatu,
skozi temno noč
gre naša pot...
Za tihimi gorami
je priplaval mesec
na nebo
in vsepovsod
so nam svetile
zvezdice lepo.

Od doma proč
nas je vodila pot
v boj za srečo
in svobodo domovine.
Klicale so nas planine
nas objemale
v ljubezni nas poljubljale
in otožene misli
so se izgubljale
v davnino.

Vedeli smo,
da s krvjo in borbo
bomo zgradili
neporušno stavbo
novega življenja
in da bo za nočjo
slovenskega trpljenja
prišel čas vstajenja.

(Ta pesem je bila napisana v Seču 7. 11. 1943, objavljena pa v Topničarju, glasilu Artilerije petnajste divizije, v prvi, novembrski številki leta 1943.)

doživljanje trenutkov, ko je (največkrat) v mrazu in snegu gazil z borci skozi gozd in planjave po Dolenjski.

B. Ž. J.

»Tukaj je Jugoslavija!«

V petek, 9. decembra, smo bili v občinski skupščini v Novi Gorici priča drobnemu, a za nas pomembnemu dogodku: predstavitvi knjige »Tukaj je Jugoslavija!«. Avtor je naš goriški rojak, revolucionar in družbenopolitični delavec Julij Beltram-Janko.

Simboličen naslov knjige »Tukaj je Jugoslavija!« pomeni ovekovečenje gesla, ki je v prvih povojnih letih krasilo prenekatere pročelje primorske hiše, bilo izpisano po zidovih in nadvozih – in marsikje ga vidimo še danes. Izpričevala je našo veliko željo in prizadevanje po dokončni priključitvi Primorske k matični domovini Jugoslaviji. Beltramova knjiga obravnava prav to prelomno obdobje, dogajanja na Goriškem po osvoboditvi leta 1945 do priključitve leta 1947. Opisuje čas, ki je za nas Primorce morda še bolj pomemben kot sam štiriletni narodnoosvobodilni boj. To je obdobje nadaljevanja tega boja, tokrat na diplomatskem polju, ko smo se morali ponovno bojevati za nekaj, kar smo si pravzaprav že pripojili.

O vsem tem je bilo govor pri predstavitvi knjige. Avtor je med drugim večkrat

poudaril, kako je ves čas čutil v sebi nekakšen dolg do ljudi, ki so vztrajali v tedanjem boju, a so bili na koncu tudi razočarani in ogoljufani. Cilj, za katere so prispevali žrtve, na žalost niso bili v celoti uresničeni. Predvsem za-

zbirki Primorski portreti. V njej se je tako Vilfanu, Belderju in Babiču pridružil še Beltram. Sem je treba prišteti tudi Sardoča, katerega »Tigrovo sled« so prav te dni predstavili v Trstu. Manjka še predvsem portret Jožeta

Julij Beltram-Janko med podpisovanjem knjige soborcem in prijateljem (foto: Vojko Cuder, Primorske novice)

to se je odločil napisati to knjigo in se jim poskušal na ta način oddolžiti.

Knjigo je izdala, v sozaložništvu s tržaškim tiskom, založba LIPA iz Kopra v svoji

Srebrniča. Upamo, da nam ga bo kdo »narisal«, morda v prihodnjem letu, ob stoletnici njegovega rojstva?

Cvetka Mrak

Zgled, ki ga bo težko preseči

Oktober letos je izšla knjiga »Krajevna skupnost Podpeč-Preseje med NOB«. Izdal in založil jo je Koordinacijski odbor za zgodovinske priredbe občinske konference SZDL Ljubljana Vič-Rudnik, napisal pa domačin iz vasi Kamnik v tej krajevni skupnosti Stanko Petelin-Vojko.

Če ne drugo, že samo Petelinovo ime zagotavlja, da je knjiga na potrebni strokovni, vsebinski in oblikovni ravni. Isti pisec je namreč pred tem napisal že 15 knjig, večinoma brigadnih monografij ali orisov pomembnejših razdobj, tri so izšle v srbohrvaščini. Razen tega je prevedel ali priredil 25 knjig ali obsežnejših del iz vojaške stroke, kot publicist pa ima za seboj že okoli 1500 bibliografskih enot, oziroma raznih člankov ali prispevkov.

Ob tem ni odveč ugotovitev, da ponavadi krajevne kronike zaradi skromnih sredstev izhajajo v broširani vezavi z revno opremo, majhnih nakladah in na slabem papirju. Glede tega je Petelinova knjiga izjema, saj je izšla v sorazmerno veliki nakladi, čeprav ima kar 450 strani z mnogimi fotografijami ter črno-belimi in barvnimi zemljevidi. Tiskali so jo tudi na dobrem papirju, vezana je v celo platno in ima lep ter domiselni ovitek.

Pri zbiranju gradiva, zlasti spominskega, so pisce pomagali nekateri partizani, aktivisti in interniranci z območja te krajevne skupnosti. Njihovo sodelovanje je samo po sebi pomeni lep zgled delovne vneme in požrtvovanja, saj nihče za svoje delo ni prejel nadomestila.

Poudariti je treba, da je pisec kroniko napisal v skladu z načeli, kakršna veljajo za Knjižnico NOV in POS. Zatorej je vse vsebina dokazljiva z dokumentarnimi viri, pričevanji udeležencev posameznih dogodkov in že napisanimi spomini, kar je omenjeno med opombami pod črto.

Kot drugi pisci krajevnih kronik se tudi Petelin ni mogel izogniti orisu razmer in dogajanja na območju te krajevne skupnosti pred aprilsko vojno 1941. Čeprav je posegel tja do mostiščarjev, ki so pred nekaj tisočletji živeli na tedanjem jezeru, katerega razsežnosti ponazarja zdaj pojem Ljubljanske barje, mu je za vse to zadostovalo le 14 strani.

V zadnjem delu knjige je 30 strani seznamov preživelih partizanov in aktivistov z območja krajevne skupnosti kot tudi po vojni priseljenih. Sledijo seznam padlih, umrlih po ječah in v internaciji ter žrtve sovražnikovega nasilja in seznam preživelih internirancev. Vsi seznam so razdeljeni po posameznih vaseh. Prav na koncu knjige je pisec dodal kratek oris dvajsetih spominskih obeležij na območju krajevne skupnosti.

Razumljivo je, da je pisec vse drugi prostor posvetil dogajanju in orisu razmer med 27. marcem 1941 in osvoboditvijo maja 1945. V tem razdobju so na osvobodilno vojno in socialistično revolucijo na območju krajevne skupnosti vplivali trije dejavniki. Najprej Ljubljana s svojo množično privrženostjo prebivalstva OF, zatem pa bližina Krma in Mokra kot enega izmed prvih oporišč slovenskih partizanov. Tretji dejavnik pa je bila bližina tržaške železnice, ki so jo okupatorji vztrajno branili zaradi njene strateške pomembnosti. Večina njihovih obrambnih ukrepov je prizadela območje ob njej, tako tudi ozemlje sedanje krajevne skupnosti Podpeč-Preseje.

Po podatkih iz knjige je kar okroglo 13 odstotkov vsega predvojnega prebivalstva te krajevne skupnosti padlo v osvobodilni vojni in socialistični revoluciji ali pa so postali žrtve sovražnikove maščevalnosti. Seznami preživelih in padlih partizanov ter aktivistov izpričujejo privrženost prebivalstva krajevne skupnosti osvobodilnemu boju.

Sorazmerno hude žrtve zahtevajo pojasnilo o vzrokih. Podatki dokazujejo, da so jih posredno, pogosto pa tudi neposredno zakrivali belgardisti, nato pa njihovi nasledniki domobranci. Del prebivalstva je namreč naselil nazadnjaški propagandi, za kar so imeli levji delež nekateri protiljudski duhovniki.

Knjiga je pomemben prispevek k žal šele komaj začetemu mozaiku celotnega dogajanja med osvobodilno vojno in socialistično revolucijo. Zaradi svojih odlik je lahko vsestranski zgled tako piscem kot vsem, ki si prizadevajo za izhajanje podobnih del. Zgled, ki ga bo zelo težko preseči...

Mile Pavlin

hotel terme, čateške toplice, brežice

emona hoteli, ljubljana
tozd terme čatež, brežice

68250 BREŽICE
Telefon (068) 610 10, 610 11, 618 11
Telex 35795 YU TERME

V Čateških Toplicah so uvedli pod vodstvom doc. dr. Franovića, mg. Vidmarja in še štirih zdravnikov specialistov MPAO preventivo. Kaj je MPAO? To je medicinsko programirani oddih, ki traja običajno 10 dni. Pod nadzorstvom šestih zdravnikov, številnih fizioterapevtov, bolniških sester, maserjev in pod vodstvom treh profesorjev telesne vzgoje imajo člani delovnih kolektivov iz vse Jugoslavije tako imenovano fizioprofilakso, ki vsebuje savno, sol-lux, podvodno masažo, fizioterapijo, tri ure telovadbe dopoldne in ravno toliko popoldne, šport, izlete, kopanje v zaprtem in odprtem bazenu, kegljanje itd.

Poleg MPAO so uvedli tudi kolesarjenje po znani in zanimivi TOPLIŠKI KOLESARSKI POTI.

Poleg zdravljenja skrbijo tudi za zabavo in izlete. Tovarišica Tanja Pleterski, ki skrbi za stike z javnostjo, je povedala, da so imeli v zadnjem času več kulturnih prireditvev. Med njimi uspel nastop folklorne »Jugoslavija v malem« in koncert Kostanjeviškega okteta.

Med izleti v zadnjem času je podčrtala izlet v Zagreb, kjer so si ogledali razstavo Ante Topića-Mimare na Pantovčaku in razstavo kipov Ivana Meštrovića ob 100-letnici rojstva tega svetovno znanega hrvaškega kiparja.

Posebno potovanje so organizirali po gradovih bližnje okolice v Brežicah, Kostanjevici in na Mokricah.

Na novo so organizirali občasna predavanja. Tako bo predaval Viki Grošelj o alpinizmu.

Velik in moderen objekt hotela visoke B kategorije TERM ČATEŽ, je bil zgrajen 1979. leta.

Novost so tudi kulturni recitacijski pesniški večeri. Prvi bo obisk pesnika Ivana Minattića.

Kulinarnična posebnost bo bolivijska kuhinja, ki jo bodo priredili skupaj z zagrebškim hotelom. Zanimiv bo teden jedi iz Samobora. Mesec dni bodo imeli na jedilniku komplet slovenskih jedil in dletni

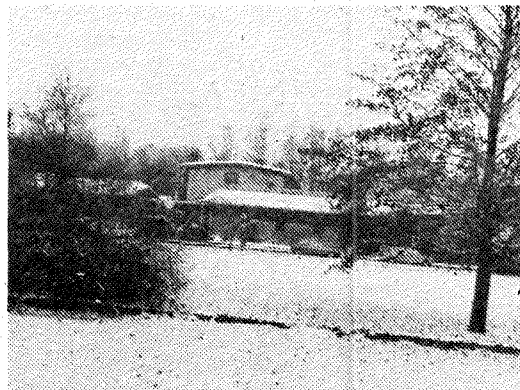
komplet. V načrtu imajo DRUŽINSKI BRANČ. Le-ta je namenjen predvsem obiskovalcem. Pravijo naj bi bile gospodinje vsaj čez vikend proste. To jim omogoča družinski branč s samopostrežnim zajtrkom, hrano in zabavo v hotelu ali okolici. Zares lepi načrti, vredni starega latinskega reka UTILE DULCI (koristno s prijetnim).

Toplo vodo je že v letu 1795 odkril menih, ker se mu je zdelo čudno, da vodni rokavi in zalivi nikoli, tudi v najhujši zimi niso zamrzli.

Šele 1924. leta je odprl zasebnik Čateške Toplice. Zidano-lesena stavba je že imela manjši bazen in kabine s toplo vodo.

Kolektiv takratnih Čateških Toplic je 1965. leta zgradil lep Zdraviliški dom z velikim bazenom in telovadnico ter veliko terapijo.

težjega dvigne. S hrano in čistočo kakor z osebjem je zadovoljen in Toplice priporoča vsem, ki so revmatični ali jih bolijo hrbtenica in sklepi. Zdraviliških izletov se ni udeleževal, ker ima na Bizeljskem sorodnike in se je vozil k njim. Pove še o svojem konjičku – kinologiji. Ukvarja se z vzgojo nemških kratkodlakih ptičarjev. Rad bi izšolal tudi psa vodnika za slepe. To je najtežja šola, ker mora vztrajno vaditi sam in samo enega psa.

Marija PAVLICA, Zorževa iz Dobrnberga, ki je delala v Poligalantu in je zdaj že upokojena, je tukaj na podaljšanem zdravljenju. Poslala jo je bolnišnica Stara gora zaradi revmatizma, okvarjene hrbtenice in bolnega ožila. Prijazno jo je sprejel zdravnik docent dr. Franović in ji omogočil vse možno zdravljenje. Poslali so jo za 10 dni in čuti tolikšno izboljšanje, da bo še sama doplačala za deset dni, kar bo že skoraj celotno zdravljenje. Ima suho in vodno masažo, jonomodulator, diadinator in para-

V TERMAH ČATEŽ imajo več vrst pacientov: vojaške vojne invalide pošiljajo Invalidske komisije, borce pošiljajo odbori ZZB, paciente s podaljšanim zdravljenjem pošiljajo ortopedske in revmatološke bolnišnice, bolnike, ki jih na žalost vedno manj pošilja bolniško zavarovanje, paciente novo uvedene preventivne MPAO, ki jih pošiljajo podjetja iz vse Jugoslavije, paciente, ki jih za nagrado pošiljajo na zdravljenje delovni kolektivi in samoplačnike, ki so najštevilnejši. Tu so iz Slovenije, bratskih republik in iz evropskih in celo zunajevropskih držav.

Kaj so povedali topliški gostje?

Janez TERLEP, strojni inženir, sadjar in obrtnik iz Ljubljane je samoplačnik in hodi že dolga leta s soprogo na pre-

le po štirinajst dni, moral pa bi po tri tedne. Najbolj mu pomagata masaža in plavanje v bazenu s toplo zdraviliško vodo.

ško pomoč, ko so ga hudo popadle bolečine v hrbtenici. Delali so: za stalnega gosta nič plačila.

Pepca ZAVOLOVŠEK, upokojenka iz Velenja. Pošilja jo socialno zavarovanje na predlog ZZB. Tu je že tretjič zaradi hude sklepnice revme. Dobiva suho masažo, kopanje v topli zdraviliški vodi in parafinske obloge. Revmatični napadi se pojavljajo pogosto, vendar počasneje, če je v zdravilišču vsaj vsako leto. Voda pomaga in razbija vaje v topli vodi tudi.

stilni tovarni Okroglica, doma iz Preserja pri Braniku, je samoplačnik in tukaj prvič. Z ženo Vando je hodil v Istarske Toplice, vendar so mu naprave in voda tukaj bolj všeč in bolj pomagajo. Je samoplačnik in je težko plačati oskrbnino, vendar mora človek vse žrtvovati za zdravje. Zdravje se je že po tednu dni v toplicah obema popravilo. Pohvali zdravnike in osebje, hrano in zabavo, na izlete pa hodita z ženo sama. Da, Toplice bi morale biti odprte vsakemu, ki je bolan.

Mirjam NADIŽAR iz Ljubljane,

izboljšalo. Telovadi, plava v topli vodi in dobiva jonomodulator. Čeprav je zdravljenje trajalo le 10 dni, čuti izboljšanje. Pohvali hrano in čistočo in osebje, ki ima veliko razumevanje z bolniki. Ogledala si je okolico Brežic in nuklearko, Mokrice in še druge kraje.

Peter PEČNIK, upokojenec, kinolog in lovec, iz Ljubljane, Zg. Šiška. Pošilja ga ZZB kot pacienta dr. Turka. V zdravilišču je že tretjič, ker ga boli hrbtenica in ima revmo. Tritendensko zdravljenje mu poma-

Janez Terlep

Pepca Zavolovšek

Ivan Ličen

Mirjam Nadižar

Peter Pečnik

Marija Pavlica

ventivno zdravljenje. Težave ima s hrbtenico in muči ga išias. Včasih je dobil od socialnega zavarovanja vsaj plačane zdravstvene storitve, zdaj pa mora plačati vse sam. Terapija mu pomaga, vendar samo delno, ker lahko ostane v toplicah

Pohvali se, da so z njim kot stalnim gostom zelo prijazni. Pohvali več kulturnih prireditvev in dobro hrano. Presenečen je bil nad razumevanjem zdravstvenega osebja s šefom dr. Franovićem, ki so odklonili kakršnokoli plačilo za zdravni-

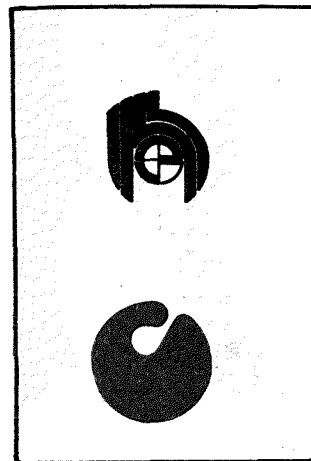
Pohvali hrano in čistočo v sobah in vsem hotelu. Zanimivi so izleti in prijetne kulturne prireditve. Vsem bolnikom z revmo privoščijo, da bi se zdravili v Toplicah, in si tako olajšali bolečine.

Ivan LIČEN, zaposlen v Tek-

ne, birotehničarka v Plinarni v Ljubljani. Pošilja jo delovna organizacija za nagrado. Preventivno se zdravi 10 dni. V zdravilišču je sicer že bila, toda le mimogrede in na kopanju brez zdravljenja. Zdaj pa se ji je zdravje ob terapiji precej

ga toliko, da preživi leto, in mora zdravljenje zopet ponoviti. Ima vaje v bazenu, kopanje v topli zdraviliški vodi, obsevanje, masažo hrbtenice, parafinske obloge rok. Rad prizna, da je zdravljenje uspešno, a se doma hitro poslabša, če kaj

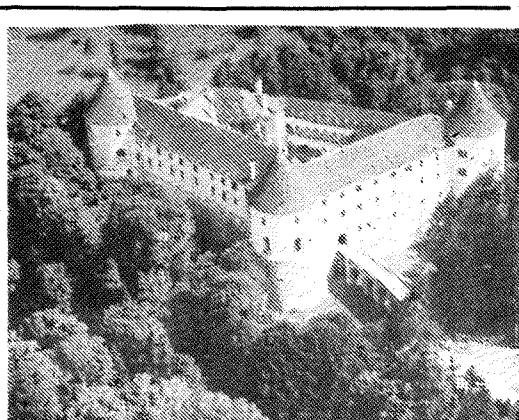
finske obloge. Ko je prišla, je imela nogo še popolnoma trdo, zdaj pa se ji je že toliko razgibala, da lahko hodi. Zadovoljna je tudi z vsem osebjem, hrano in kulturno-zabavnimi prireditvami. Ima prostorno in čisto sobo.

Leta 1971 so zgradili v rekordno kratkem času številne bungalove.

V sedemdesetih letih so zgradili in stalno večali zelo obiskani avtokamp, ki je takoj zašlovel po celi Evropi.

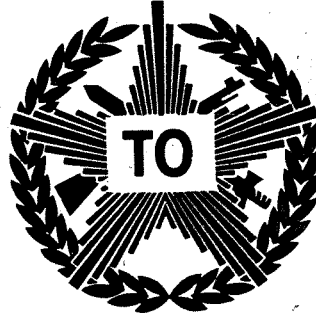

Kolektiv je prevzel tudi znameniti grad Mokrice v upravljanje.

Pogovor s poveljnikom RŠ TO SR Slovenije Izkušnje iz NOV so zelo koristne

Teritorialna obramba ima kot sestavni del naših oboroženih sil pomembne naloge tako v miru kot v vojni. V petnajstih letih razvoja TO smo dosegli pomembne rezultate tako pri bojni pripravljenosti in tehnični opremljenosti enot in štabov. Pri svojem delu pa enote TO s pridom uporabljajo tudi izkušnje iz naše revolucije. O tem in še čem smo se pogovarjali s poveljnikom republiškega štaba Teritorialne obrambe Slovenije generalpodpolkovnikom Radislavom Klanjščkom.

V partizanih je Vaša pot peljala od borca do poveljnika brigade. Ali bi lahko pisali, kako ste to doživljali in kako ste se ob tem vojaško izobraževali?

»Če začnem, da sem v partizane odšel, ko nisem imel niti 18 let, brez izkušenj in brez vojaškostrokovne usposobljenosti, je razumljivo, da so bili prvi dnevi izredno hudi. Morda so razmere v tem času in prostoru, kot so divjanje fašističnih hord, nacio-

nalno zatiranje, na drugi strani pa tovariški, človeški odnosi, ki so vladali v enoti, pomagale, da sem uspešno premagal začetne težave.

Pred odhodom v partizane sem bil organiziran in sem z njimi sodeloval, kar mi je veliko pomagalo za lažje vključevanje v partizanske vrste. Moram reči tudi to, da sta sprejem v SKOJ, v katerega sem bil vključen po dveh mesecih prihoda v partizane, in delo v tej organizaciji veliko prispevala k razumevanju ciljev NOB.

Moja nadaljnja pot od borca do komandanta brigade je bila enaka kakor za večino drugih borcev in starešin. Danes ne bi mogel naštetih vseh meril, ki so bila uporabljena pri izbiri in vodenju kadrov, vendar pa so zanesljivo upoštevali elemente, kot so: obnašanje, jasna opredeljenost do ciljev NOB, razvijanje tovariških in človeških odnosov, disciplinirano in odgovorno izpolnjevanje postavljenih nalog, še zlasti v boju, medsebojno zaupanje in skrb za ljudi pa tudi nekatera druga določila, ki so bila potrebna za izbiro kadrov.

Kar zadeva vojaškostrokovno in politično usposabljanje za starešinske, še zlasti za začetne starešinske dolžnosti, sem izhajal iz izkušenj vsakdanjega življenja in dela, znanja svojih nadrejenih in bolj izkušenih tovarišev, kar pa zadeva vodenje in poveljevanje pa iz vojnih izkušenj. Po vsaki akciji in boju smo naredili temeljite analize, v katerih smo presojali obnašanje vsakega posameznika in enote, dobre in slabe strani in črpali izkušnje za nadaljnje delovanje. To je bila najboljša šola za pridobivanje potrebnih znanj za vodenje partizanskega delovanja.

Kasneje, ko so bile ustanovljene razne šole, tečaji, seminarji, sem imel mož-

Bili ste partizanski poveljnik, zdaj ste komandant Teritorialne obrambe Slovenije. Ali lahko primerjate in potegnate kakšno vzporednico med obema?

»V primerjavi poveljniške dolžnosti v partizanskih enotah s sedanjo dolžnostjo lahko rečem: Izkušnje, ki sem si jih pridobil kot borec in starešina, so zelo dragocene za mojo sedanjo dolžnost, še zlasti zato, ker se sedaj pripravljamo in usposabljam pretežno za vodenje partizanskega načina bojevanja. To pomeni, da enote TO pripravljamo in usposabljam za bojevanje na začasno zasedenem ozemlju v najhujših bojnih razmerah, ko se bo uporabljala edina in v praksi preizkušena oblika partizanske vojne. Glede na to je zanesljivo, da pridobljene bojeve izkušnje veliko pomagajo za boljše razumevanje sprejetih načel naše zasnove SLO in DS.

Pri usposabljanju moramo upoštevati nove elemente

Če bi se oprli samo na pridobljena znanja iz minule vojne, ne da bi upoštevali sedanji razvoj znanosti in tehnike, razvoj oborožitve in opreme in njihovo množično vgrajevanje v oborožene sestave, delovanje morebitnega napadalca na zasedenem območju, kakor tudi njegove formacije in njihove priprave za specialna dejstva, bi bilo moje znanje in izkušnje nezaadostno in nepopolno za razumevanje take vojne v sedanjih razmerah.

Množično uvajanje oklepnih sredstev v vse sestave moderno opremljenih armad, pojavi helikopterjev za razne namene, številno letalstvo in verjetna uporaba kemičnih in bioloških bojnih sredstev vsiljujejo vrsto novih zahtev pri razreševanju problemov, ki jih ta sredstva prinašajo za vodenje vojne, še zlasti za vodenje partizanskih oblik bojnih dejstev.

Da bi se lahko uspešno uprli moderno oboroženemu in tehnično opremljenemu napadalcu, se moramo veliko bolj in vsestransko pripraviti za vodenje protio-

klepne in protizračne obrambe, proti biološki in kemični vojni, proti desantnemu boju in v boju proti specialnim silam.

To moramo upoštevati kot nove elemente, ki bi bili navzoči pri morebitnem napadu na našo državo.

Človekova zavest je temelj vsega dela

Kako bi ocenili sedanji trenutek v TO in katere so težiščne naloge v prihodnje?

Razmere v TO SR Slovenije redno ocenjujemo sami ter drugi najodgovornejši družbeni subjekti. Splošna ocena je, da je bilo v dosednji gradnji in razvoju narejeno zelo veliko, in da smo sposobni odgovorno izvajati naloge, ki jih pred nas postavlja družba tudi v najhujših razmerah. Dosegli smo visoko stopnjo organiziranosti in pripravljenosti.

Pri delu nam veliko pomagajo izkušnje iz NOV in osvobodilnih vojn drugih narodov, in sicer v organiziranju in načinu delovanja, kar je zlasti pomembno pri usposabljanju za delovanje ob začasni zasedenosti ozemlja, kar je osrednje vprašanje usposabljanja vseh struktur SLO in DS.

Celotna zasnova SLO in DS in s tem tudi Teritorialna obramba je zasnovana na visoki družbenopolitični zavesti delovnih ljudi in občanov in s tem na pripravljenosti braniti svobodo, neodvisnost, celotnost in z Ustavo določeno družbeno ureditev na vse načine, če je potrebno pa tudi z orožjem. Zato je razumljivo, da v razdelavo, proučevanje in organiziranje odpora vključujemo celotne človeške in gnotne zmogljivosti družbe. Seveda to velja kakor za vojaško organizirane enote, tudi za delovne ljudi in občane, ki so organizirani kot narodna zaščita. Vpetosti TO v vsa družbena dogajanja in prizadevanja v vsakdanjem življenju in obrambnih pripravah posvečamo veliko pozornost, saj smo sestavni del te družbe.

V skupnem delu z vsemi sestavinami SLO in DS, zlasti z JLA in narodno zaščito, je TO SR Slovenije, ki je v celoti opremljena in oborožena, dovolj številčna in nenehno izpolnjuje svojo izurjenost, in je sposobna uspešno izvrševati svoje naloge, kot so popoln bojni nadzor nad ozemljem, zaščita in obramba prebivalstva, pomembnih objektov, zaščita in podpora oblasti in onemogočanje zasedbene oblasti morebitnega napadalca.

V osrednje naloge o nadaljnjem razvoju in pripra-

vah bi lahko uvrstili; nadaljnje organizacijsko prilagajanje TO novim teoretičnim spoznanjem in izkušnjam v izvajanju narodnoosvobodilnih vojn v sodobnih razmerah ter novi vojaški tehniki in tehnologiji; skrb za vse kvalitetnejše opremljanje in usposabljanje, ob upoštevanju človeških, gnotnih in drugih zmogljivosti naše družbe. Z racionalnim in gospodarnim delom moramo tudi mi prispevati k čimprejšnji stabilizaciji gospodarskih razmer, ob hkratni visoki stopnji pripravljenosti, s čimer prispevamo k varnosti in nadaljnjemu razvoju naše dežele; s širšega družbenega vidika naj poudarim tudi obrambni interes družbe za bolj zdravo življenje in večje spoštovanje elementarnih družbenih vrednot, pristnejše življenje zoper potrošništvo ter večjemu spoštovanju narave in življenjskega okolja.

V naši republiki je zelo močna družbena organizacija zveze rezervnih vojaških starešin. Kako pa TO sodeluje z njo in z borbensko organizacijo?

Sodelovanje TO SR Slovenije z ZRVS je tradicionalno zelo uspešno že vrsto let. Posebno pa je do krepitve sodelovanja prišlo zadnjih nekaj let ob povečanih zahtevah za višjo stopnjo usposobljenosti in bojne pripravljenosti vseh struktur SLO in DS.

Sodelovanje poteka zelo intenzivno na vseh nivojih, od občinskih štabov za TO in občinske organizacije ZRVS do republiškega štaba za TO in republiške konference ZRVS. Intenzivno sodelovanje je pri izdelavi programov, načrtov in izvajanju vojaškostrokovnega usposabljanja obeh struktur. ZRVS kot družbena organizacija izvaja idejnopolično in samostojno usposabljanje ter proučevanje zasnove SLO, medtem ko je vojaškostrokovno usposabljanje usklajeno s težiščno temo usposabljanja v TO SR Slovenije.

Konkretno in neposredno sodelovanje je zlasti na ravni občin, kjer se izmenjujejo izkušnje, informacije, organizirajo predavanja, izvajanje streljanj, štabna urjenja itd. Tudi materialna pomoč pri zagotavljanju učnih pripomočkov je zelo pomembna. Z organizacijo ZB in ZRVS sodelujemo že ves čas, zlasti ko gre za prenašanje izkušenj iz NOB v taktiki, partizanskemu dejstvu na naše starešine, štabe in enote TO.

NOV je neizčrpna zakladnica

Ali je v vrstah TO še veliko nekdanjih partizanov in kakšne so njihove naloge?

»Naša narodnoosvobodilna vojna je bila končana

pred dobrimi osemindesetimi leti, zato že zaradi starostnih omejitev pri vključevanju občanov v enote in štabe oboroženih sil ne moremo pričakovati v vrstah TO večjega števila udeležencev NOB. Borcev z neposrednimi bojnimi izkušnjami iz NOB nas je v vrstah TO le nekaj. Nekaj najvidnejših, najbolj izkušenih partizanskih komandantov usmerja naše delo z aktivnim delovanjem v Svetu za Teritorialno obrambo. Večje število udeležencev NOB je vključenih v druge organe, tako so v komitejih za SLO in DS, pokrajinskih odborih in v drugih organih. Pomembno je, da se borci in borčevske organizacije aktivno vključujejo v delo naših štabov in enot.

Zavedamo se, da predstavljajo revolucionarne izkušnje iz NOB in narodnoosvobodilnih vojn po drugi svetovni vojni neizčrpno zakladnico, ki jo moramo obraniti, prenašati in koristiti pri našem delu. Seveda pri negovanju, prenašanju, zlasti pa uporabi izkušenj upoštevamo nove pogoje, s katerimi bi se srečali v morebitni vojni. Tu mislim na nova znanstvena dognanja, sodobna orožja, oblike sodobnega vojskovanja, psihološko-propagandne prijemne in druge pogoje, ki jih narekujejo nov čas in tudi pripravljenost celotne družbe za hiter prehod iz mirnodobnega v vojno stanje.

Sicer pa naš koncept SLO in DS izhaja iz bogatih revolucionarnih izkušenj in je grajen na zaupanju v sposobnost in pripravljenost celotne družbe.

Naša družba kot celota je razvila zasnovo SLO in DS do te mere, da znamo teoretično braniti vsako ped našo domovino. Kako bi bilo to v resnici? Ali bi v resničnih razmerah to tudi delovalo?

»Naša socialistična samoupravna skupnost je razvila svojo teoretično zasnovo SLO in DS, jo tudi ustavno in zakonsko opredelila in jo skladno z razvojem naše marksistične misli še razvija. Celotna družba in s tem tudi Teritorialna obramba se ne pripravlja za teoretično splošno ljudsko obrambo vojno. Naše ljudi praktično pripravljamo za delovanje v najhujših razmerah, opremljamo se s konkretnimi bojnimi sredstvi, se urimo na konkretnem zemljišču in na konkretnih vajah preverjamo naše teoretične zamisli. Pripravljeni smo, da bomo lahko ob potrebi opravičili zaupanje družbe in odgovorili opravili svoj del nalog. Da smo dobro pripravljeni, vedo tudi drugi in s tem je konkretno opravljena prva naloga – naloga odvratanja. Upamo pa, da nam ne bo potrebno tudi s krvjo dokazovati, da smo resnično pripravljeni, zato, če uporabim misel našega velikega stratega, vr-

hovnega komandanta Tita, nam danes ni žal potu.

Če pa ste v vprašanju hoteli vprašati, kako daleč smo z uresničevanjem zamisli o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, lahko rečem: Celotna družba in s tem tudi teritorialna obramba je v uresničevanju koncepta naredila zelo veliko. Z doseženim še nismo in ne moremo biti zadovoljni, družbeni razvoj gre dalje, podružbljanje je proces, ki se pogloblja, narediti moramo še več, še bolj usposobiti vsakega delovnega človeka in občana, še bolj poglobiti zavest in odgovornost slehernega subjekta – slehernega posameznika za obrambo, pridobitev revolucije in naš nadaljnji skupni razvoj.

Težak gospodarski položaj nas je pripeljal do tega, da varčujemo na vseh koncih in krajih. Kje vidite izhod iz sedanjih zagat?

»Usmeritve, kako priti iz zagat, si je naša družba že začrtala. Vsak posameznik in vsi skupaj jih moramo uresničiti. Tudi Teritorialna obramba kot sestavni del družbe čuti posledice družbenoekonomskih težav, deluje ter se razvija v konkretnih razmerah in ima v sedanjih mednarodnih in notranjopolitičnih in varnostnih razmerah svoje naloge.

Varčevanje ni za TO nič novega

Varčevanje za nas ni nič novega. V vsem svojem razvoju smo skrbno obračali vsak dinar. Največji prispevek k stabilizaciji dajemo in bomo dajali s še boljšim in intenzivnejšim delom in prav njemu posvečamo največjo pozornost. Boljše delo je pogojeno z večjim in boljšim znanjem, boljše usposobljenostjo vseh, zlasti nosilcev dela, boljše organiziranostjo ter boljše organizacijo dela in večjo odgovornostjo.

Pripadnik enot in štabov za TO je delovni človek v organizaciji združenega dela, zato skrbimo, da ta zaradi opravljanja nalog v TO čim manjkrat manjka pri proizvodnem delovnem procesu. O času pouka s pripadniki TO se dogovarjamo z organizacijami združenega dela, jih pravočasno obveščamo. Z boljše pripravljenim delom, z večjo intenzivnostjo pouka skrajšujemo njegov čas in večji del pouka se odvija v dela prostem času.

Večjo skrb posvečamo tehničnemu vzdrževanju materialnih sredstev in jim tako podaljšujemo življenjsko dobo. Z odgovornejšim odnosom do vseh stroškov zmanjšujemo tudi te. In ne nazadnje. Boljše delo vseh subjektivnih sil, delo kolektivov in vsakega posameznika, motiviranost za delo in skrb celotne skupnosti omogočajo, da so doseženi rezultati kljub zaostrenim pogojem dobri in zagotavljajo, da bomo obdržali doseženo stopnjo bojne pripravljenosti.

Bojan Kuntarič

Dan z najboljšimi v LAO

Močnejši od mraza

V Jugoslovanski ljudski armadi vsako leto 22. decembra izbirajo najboljšo enoto. Tako je tudi v vsakem armadnem območju. Po letošnjih rezultatih in strogih ocenah organa, ki nadzoruje delo po enotah, je priznanje za najboljšo ljubljanskega armadnega območja prejela enota, ki ji poveljuje Špiro Niković. Ta enota nadaljuje tudi izročila 7. slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade Franceta Prešerna.

Kje najti vojake najboljše enote v armadnem območju? Odgovor je preprost. Na poligonu, seveda! Ko smo jih obiskali, je leden veter neusmiljeno premetaval snežinke in vrtničil še zadnje listje, ki je odpadlo z drevja.

Sredi zelenih smrek in borovcev so bila spretno zamaskirana vozila in nekoliko

Milivoj Simić

stran tabor. Šotori so bili postavljeni v ravnih vrstah in ležišča v njih skrbno urejena. Pred vsakim šotorom je gorel ogenj, ob katerem so se vojaki pogreli, ko so se vrnili z dela na poligonu. Pri vходу nas je prisrčno pozdravil starešina Miloš Bašaragin in nas povabil v tople šotor. Tam smo spoznali tudi starešino Milivoja Simića, poveljnika enote, ki je več dni taborila na poligonu. Pregledoval in urejal je še zadnje nadrobnosti načrta dela za tisti dan. Kmalu so se v šotoru zbrali vsi starešine enote in Milivoj Simić jim je razložil dnevni načrt dela in izdal ustrezna povelja. Čez nekaj minut so iz tabora odpeljala vozila v različne smeri. Nekatera so za seboj vlekla protitankovske topove, druga minomete velikega kalibra in tretja so bila naložena s tarčami.

Po klepetu v toplu šotoru in ob skodelici vročega vojaškega čaja smo se tudi

Miloš Bašaragin

mi odpravili na poligon. Prijazni gostitelji so nam dali prave vojaške pelerine, ki naj bi nas obvarovale mrzlega zimskega vetra.

Topničarji streljali odlično

Po nekajminutni vožnji smo prišli do vkopanih protitankovskih topov, ob katerih so posadke nestrpno čakale povelje za ogenj. Stare-

šine so preverjale še zadnje podrobnosti. Ko je bilo pri njih vse pripravljeno, je vezist opozoril postavljalce tarč, naj bodo v varnih zaklonih. Na povelje sta se začeli tarči premikati. Ko je komandir voda dal ustrezne podatke in jih je namerilec vnesel na instrumente, je začelo pokati. Prva granata je kakor za šalo uničila tarčo in nato so vsi topovi streljali v tisto, ki je še stala. Tudi ta je bila kmalu uničena. Komandir voda je ukazal konec ognja. Posadke so takoj obkrožile namerilce in jim čestitale za uspešne zadetke. Večmesečno delo po učilnicah in na poligonih ni bilo zastoj. Vendar ni bilo preveč časa za veselje. Komandir voda je znova ukazal ogenj. Tokrat so bili cilji bolj daleč tarče pa so mirovale. Tudi te so topničarji zadeli. Le en top je moral streljati dvakrat. Prvič so merili nekoliko prenizko.

Ko so topničarji končali, se je na obrazu Milivoja Simića zrcalilo zadovoljstvo.

Zoran Ilić

Kako tudi ne? Starešine so s to generacijo vojakov dobro delali in to jim je največja nagrada, da so uspešni tudi pri pravih streljanjih.

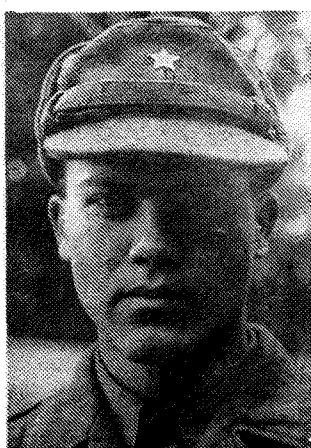
Kmalu pa je po ozki poti pripeljal tovornjak. Miloš Bašaragin je starešino vprašal, zakaj je tovornjak prazen, in zakaj niso naložili tarč. Starešina mu je odgovoril, da ni kaj pobirati. Edino, kar so lahko pobrali, je bil kolut žice, s katero so vlačili tarči. Tudi to kaže, kako natančno so streljali topničarji. Prav gotovo bi se topničarji dobro odrezali tudi, če bi streljali na sovražnikove tanke v morebitni vojni.

Milivoj Simić je ukazal, naj posadke pripravijo topove za vrnitev v tabor, očistijo teren in zasujejo rove.

Uspešno prestali ognjeni krst

Milivoj Simić nas je zapustil in odšel na opazovalnico, s katere je spremljal delo opazovalcev in streljanje težkih minometov. Z Milošem Bašaraginom pa smo odšli na ognjeni položaj.

Črne cevi minometov so grozeče štrlele v temno sivo in megleno nebo. Posadke so pripravljale še zadnje nadrobnosti. Računski oddelek se je bojeval z vetrom, ki je premetaval papirje in druge pripomočke, ki jih potrebujejo pri delu. Opazovalci

Marko Založnik

so po radijski zvezi sporočili položaj »sovražnikovih sil.« Računski oddelek je podatke vnesel v svoje tabele in sporočil vodniku-stažistu, kakšne podatke morajo namerilci vnesti v instrumente na minometih. Po povelju je polnilec spustil težko mino v cev. Na povelje ognj je namerilec potegnil vrstico in tako aktiviral mino, ki je zletela proti cilju. Čez dobre pol minute smo v daljavi zaslišali eksplozijo. Če čez nekaj trenutkov so opazovalci sporočili, da so zadeli cilj. Vodnik stažist je ukazal tudi drugim posadkam, naj vnesejo v namerilne naprave za njih pripravljene podatke.

Nato so vsa orožja s plotonom streljala po cilju. Miloš Bašaragin je pripomnil, da bi zelo malo sovražnikov žive sile preživel takšen napad in obstreljevanje. Ko so izstrelili zadnjo mino, so uničili tudi ostanek smodnika. Komandir je ukazal premik in v dobri minuti ni bilo na ognjenem položaju nobenega minometa in vojaka več.

Rakete niso poletele

Na ognjenem položaju smo obiskali tudi operaterje protitankovskih raket. Na žalost vseh nas, predvsem pa operaterjev samih niso streljali zaradi prehudega vetra. Miloš Bašaragin je dejal, da bi lahko streljali, vendar je nevarnost, da bi veter zanesel raketo in bi zažgala travo in gozd. Veter pa bi samo še razpihal ogenj. Tveganje je bilo preveliko. Medtem je prišel na položaj »raketašev« tudi Milivoj Simić, ki je ukazal, naj se vrnejo v tabor. Seveda so morali najprej še pospraviti za seboj in zasuti zaklone, ki so jih izkopali za streljanje z raketami. Poča-

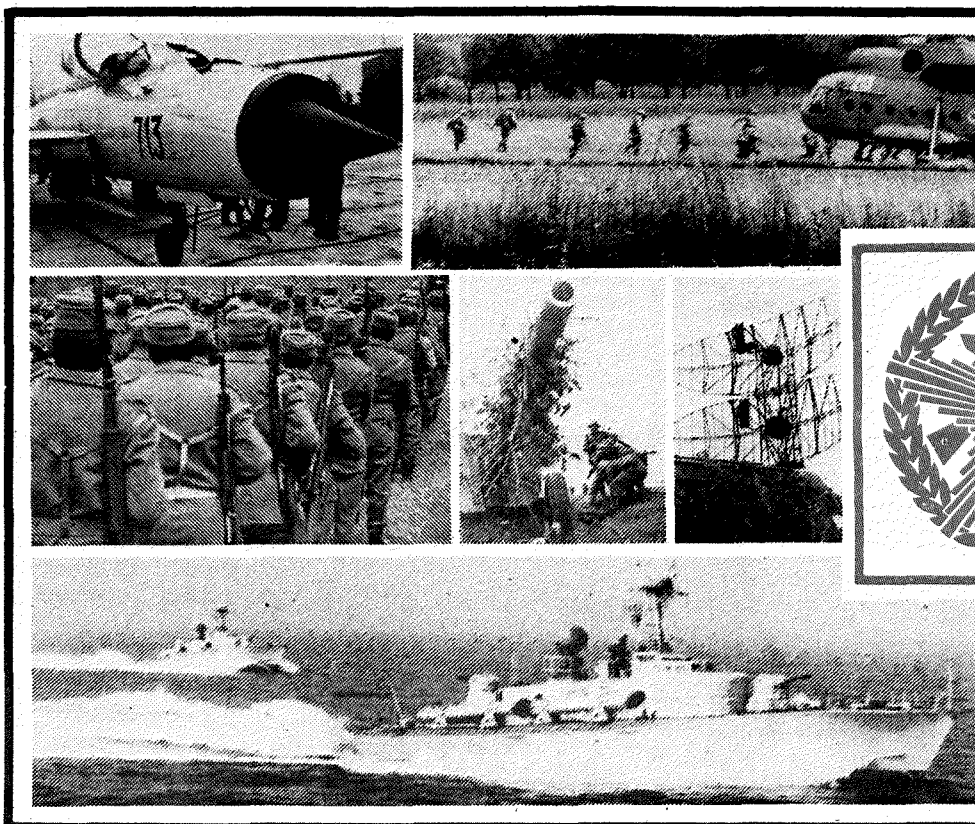
Miroslav Alibajraktarević

kali bodo na boljše vreme in nato odšli za nekaj ur na poligon in izstrelili načrtovane rakete.

Odlična ocena

Ko smo se vrnili, se je kljub hudemu vetru po taboru širil prijeten vonj po kosilu. Vojaki so že uredili opremo in orožje in se pripravljali, da po osnovnih enotah odidejo do kuhinje po obroke hrane. Nekateri so se gregli ob ognjih. Bili so veseli in zadovoljni, da so uspešno končali tudi ta del usposabljanja. Tudi drugi so čestitali namerilcem protitankovskih topov za uspešne zadetke.

Čestitke je prejemal tudi namerilec Zoran Ilić, doma iz Majdanpeke. »Ni bilo težko, čeprav smo imeli pred streljanjem tremo. Toda ko smo bili na položaju in slišali povelja, smo vse drugo pozabili. Vsak je skušal narediti smo se učili med urjenjem. Vsak od nas si je želel, da bi zadeli. Če ne bi, bi vsi krivili mene, saj lahko največ naredim za natančen zadetek. Ko smo zadeli, smo bili vsi veseli in smo drug drugemu čestitali,« je pripovedoval Zoran.

»To je moje drugo streljanje,« je dejal izvidnik Marko Založnik iz Titovega Velenja. »Bil sem napet, ali bom videl mino, kje bo eksplodirala. Spraševal sem se tudi, če bom pravilno prebral podatke. Vse to pa je bilo težko zaradi vetra, megle in padajočega snega. Ko je bilo vsega konec, sem bil zelo vesel, da smo dobro opravili nalo-

Zelo sem zadovoljen z delom svojih fantov. Mislim, da ima veliko zaslug za naše uspešno streljanje tudi računski oddelek, ki je natančno izračunal kotomer in daljinar,« je poudaril Miroslav.

Miloša Bašaragina, ki je odgovoren za politično delo, smo vprašali, kako so organizirani pri tem terenskem usposabljanju. Delujeta

Oddelek deseterja Miroslava Alibajraktarevića, v katerem so še Nebojša Branković, Zoran Golubović, Slobodan Štrbac in Tvrdko Klobučar, je v najkrajšem možnem času pripravil minomet za odhod na rezervni položaj

Operaterji protitankovskih raket so samo čakali ukaz o genj, vendar jim je veter preprečil streljanje. Čez nekaj dni so se vrnili na poligon in doživeli ognjeni krst.

go. »Vprašali smo ga, kako so prenašali nizke nočne temperature. Dejal je, da ni nobenega problema, če dobro narediš šotor. Po šest jih je spalo v vsakem. Dobro so se pokrili in stisnili so se drug k drugemu.

Najboljša minometalska posadka pa je bil oddelek deseterja Miroslava Alibajraktarevića, ki je doma iz Ivanič grada. »Kot komandir oddelka imam precejšnjo odgovornost. Pripraviti moram posadko, orožje in strelivo.

osnovna organizacija ZK ZSM. »Že pred terenom so se sestali in določili, kaj kdo delal in kakšne rezultate pričakujemo pri streljanju. Sklenili smo, da nižjih rezultatov od prav dober ne bomo priznali, ter da bodo odločne klicali na odgovornost. Na terenu sta osnovni organizaciji sest in glede na razmere na terenu odločili tudi dodatne loge. V zvezo komunistov sprejeli pet novih članov. Imajo seznam kandidatov članstvo v ZK. Predlagajo

jih mladina ali partijski aktivni na podlagi njihovega dela.

»Z rezultati streljanja smo zelo zadovoljni. Še posebej smo zadovoljni glede na to, kakšnih vremenskih razmerah so jih posadke dosegle.

K tako velikemu uspehu prav gotovo veliko pripomaga petmesečno urjenje. P kazalo se je, da so posadke zelo dobro usposobljene. I delo v takšnih zimskih razmerah smo se v vojašnici pri sebi pripravljali. Vojaki imajo tudi bolj tople opreme. Vsak ima rezervno pe lo in obleko. Imamo pose no mazilo proti mrazu, redi pa so dobivali tudi tople pitke. Za spanje imajo p sebne blazine in dve ode vojaki na dolžnostih so lahko kurili ognje in se tal gregli. Zelo smo veseli, da nihče zbolel. Posebej bi op zoril tudi na vojake, ki so z varovali poligon. V tabori hodili samo spat, drugače so bili ves čas v mrazu. Pre kusili smo tudi del no opreme. V takšnih razmerah se je dobro obnesla in ustu za namenom. Prav tako se dobro obnesla tehnika,« je pristavil Milivoj Simić.

Ko smo se poslavljali, veter še bolj pihal. Milivoj Simić se je po kratkem pr svetu odločil in ukazal p r tev v vojašnico.

Enota TO Janka Premrla-Vojka je najboljša v Sloveniji Sovražnik je repetal pred njimi

Sovražnik je z močnimi oklepni silami nepričakovno vdrl v Jugoslavijo. Naša armada in teritorialna ramba sta se mu trdovratno upirali, kljub temu pa je sprotnik začasno zasedel del našega ozemlja. V zale-u so ostale enote teritorialne obrambe, med katerimi bila tudi enota, ki nadaljuje izročilo 16. slovenske rodnoosvobodilne brigade »Janka Premrla-Vojka«. V čednevnih uspešnih operacijah na Primorskem je zala sovražniku veliko izgub in uničila mnogo njegove reme.

Zaradi sovražnikovih prizadevanj, da bi odpravil še organe oblasti, je enota dobila ukaz, naj se z robja Trnovskega gozda preseli in začne delovati na močju zgornje Vipavske doline.

7 temni in mrzli jesenski no-se je začela pomikati kolona kovcev z obrobja Trnovske-

si zavarovali boke in hrbet za glavni napad. Stab enote je po podatkih

padalce. Zgrajen je bil nekaj deset metrov iz vasi, na pobočju hriba. Stab enote je sklenil, da bodo napadli ob svitu. Računal je, da bo takrat popustila pozornost sovražnikove posadke. Ponoči so domačini pripeljali posamezne enote in skupne vojakovcev na izhodiščne

Enota netrajnih topov je z ognjem veliko prispevala k zavzetju sovražnikove postojanke. Po uspešnem napadu je odšla v vas, kjer so posadke očistile orožje.

Nato pa so odšli.

Tiho so z dolгими koraki pretekli čistine in iskali kritje za stebri po vinogradih, skromnim grmičevjem in redkim drevjem. Za zaklon so prišle prav tudi kopice sena pa kupi opeke in gramoza. V nekaj minutah so se zelo približali so-

postojanki zavihrala naša trobojnica z veliko petokrako zvezdo. Ujete sovražnikove vojake so poslali v stab enote, kjer so jih zaslili in od njih izvedeli marsikateri koristen podatek. Vaščani pa so vojakovce sprejeli, kakor se sprejme osvoboditelje. Vojaki so odšli počivat, le tisti na straži so budno pazili, da jih ne bi presenetil sovražnik. Kuharji so pripravljali topli obrok hrane, saj so že nekaj dni v glavnem delili suho hrano in topli čaj. Marsikatega teritorialca je prebudil prijeten vonj po kuhanem fižolu in domači slanini. Po krepkem kosilu so znova počivali in nabirali moči za napad na sovražno letališče, ki je bilo oddaljeno dobrih deset kilometrov.

Puškornitraljezci so varovali prečkanje čistini, in če bi bilo potrebno, bi sovražnikove položaje zasuli z ognjem.

Sovražnik jih ni mogel ustaviti

Po novici, da postojanka v Gabrjah padla, je sovražnik spoznal, da bo naslednji napad veljal letališču. Takoj je poslal močne sile, ki naj bi zavarovale letala. Obrobje letališča se je kmalu spremenilo v gradbišče. Vojaki so kopali zaklone, vko-

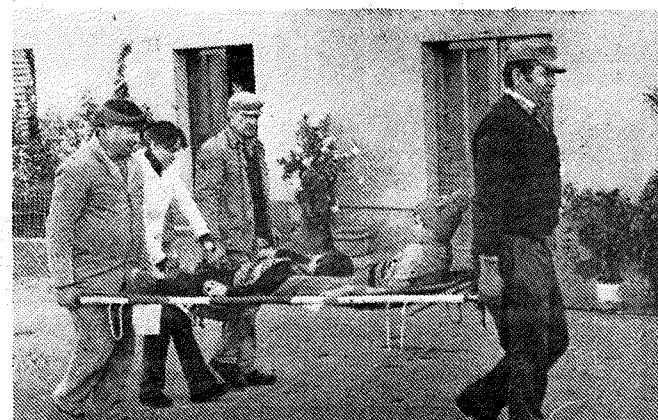

izročila Vojkove brigade, se je urila za delovanje v razmerah na začasno zasedenem ozemlju. Poveljstva, starešine in enote so pripravljali in izvajali svoje akcije v tesnem sodelovanju z vsemi dejavniki SLO in DS ter seveda z enotami jugoslovanske ljudske armade. Vaja je bila zastavljena tako, da se je enota izurila v posameznih elementih taktičnih postopkov, metodologiji dela poveljstev in sploh vseh v načrtovanju, spremljanju in vodenju bojnih akcij ob temeljiti proučitvi možnosti delovanja v najtežjih razmerah. Enota je vse te naloge uspešno načrtovala in uresničila.

Enota TO, ki nadaljuje izročila Vojkove brigade, je že nekaj let med boljšimi enotami svoje zvrsti v naši republiki. Letošnji rezultati dela pa so bili takšni, da so »vojkovci« zasluzeno prejeli priznanje kot najboljša enota TO v naši republiki. Sicer pa so k uspešni vaji veliko pripomogli tudi prebivalci zgornje Vipavske doline, enota JLA, ki nadaljuje izročila Gradnikove brigade, narodna zaščita in ne nazadnje tudi člani letalskega kluba iz Ajdovščine.

Kratek oris zgodovine Vojkove brigade

Brigada je bila ustanovljena 23. septembra 1943 po razpadu fašistične Italije in po nemški ofenzivi. Prvič se je zbrala 1. oktobra 1943 v Cerkljem. Vojkova brigada je bila ustanovljena nekoliko prej kot druge brigade, saj Nemcev ni bilo na

Med letalskim napadom je bilo ranjenih tudi nekaj vaščanov in otrok. Civilna zaščita je poskrbela zanje in tudi za objekte, ki so goreli.

pavali protipehotne mine in napeljevali bodečo žico. Hkrati pa so odšli na teren tudi izvidniške patrulje, ki naj bi ugotovile moč vojakovcev in po možnosti pripeljale kakšnega ujetnika. Proti večeru se je na letališču pomirilo in vojaki so v zaklonih čakali vojakovce.

Ti so se okoli polnoči priplazili na izhodiščne položaje. Obveščevalci, krajan in pa ujeti sovražni vojaki so povedali vse podatke. Stab enote je tako vedel za vsak mitraljez, za vsako vkopano mino. Zato mu ni bilo težko narediti načrt napada. Medtem ko je del enote z ognjem pritegnil sovražnikovo pozornost, so diverzantje postavili razstrelivo pod letala, ki so se kmalu spremenila v goreče baklje. Vojkovci so se brez izgub vrnili v Gabrje. Ujeli so še nekaj minut spanja, nato pa so se umaknili drugam. Sovražnik, ki je prihrumel nekaj ur kasneje, je znova udaril v prazno.

Vse je bilo samo vaja

Vse opisano se je dogajalo minule jesenske dni v zgornji Vipavski dolini. Enota TO severnoprimorske, ki nadaljuje

vražnikovi postojanki. Tedaj jih je opazil sovražnikov stražar in začel divje streljati po napadalcih, ki so se bližali iz treh možnih strani.

V sovražnikovi postojanki je nastala zmešnjava. Vojaki so tekali v pižamah sem ter tja, oficirji so divje kričali povelja. V nekaj trenutkih so uredili svoje vrste in vojaki so kar v pižamah začeli streljati po vojakovcih. Ti so se potuhnili za hiše, hleve, gospodarske poslopja in poiskali zaklone tudi drugje. Odgovorili so na sovražnikov ogenj. Stab enote je videl, da niso uspeli s presenečenjem. Zato je ukazal, naj začnejo obstreljevati postojanko z netrajnimi topovi. Ti so prisilili sovražnika, da se je umaknil v varno zavetje betona. Vojkovci so se medtem še bolj približali postojanki. Pripravljali so se, da z jurišem zavzamejo postojanko. Tedaj pa so v zraku zaslišali glas glas letalskega motorja.

Boleč spomin

Gabrci so se sovražniku tiho uprli že ob njegovem prihodu. Krajevni komite za SLO in DS je deloval od vsega začetka. Tudi vaščani so natančno vedeli, kaj morajo storiti ob napadu. Civilna zaščita je visoko usposobljena in organizirana. V spominu starejših vaščanov je še vedno živ 26. februar 1944. leta, ko so vas bombardirala nemška letala. V enem dnevu so trikrat napadla vas in odvrгла devetdeset bomb, vsaka je tehtala približno tristo kilogramov. S tem so se skušali maščevati za uspešno partizansko akcijo v vasi. Ta napad je bil tudi vzrok, da so s tolikšno zavestjo začeli uposabljati civilno zaščito. Ko so med napadom vojakovcev na postojanko priletela letala in začela obstreljevati položaje teritorialcev, je bilo ranjenih tudi nekaj vaščanov in otrok. Civilna zaščita jih je takoj spravila na varno, kjer so jim dali tudi prvo medicinsko pomoč.

Postojanka pade

Štiri sovražna letala so se spuščala nad vas in jo mitraljirala. Po dobrih desetih minutah napada se je nad vasjo dvigal velik oblak dima. Toda letalski napad ni mogel preprečiti napada vojakovcev na sovražno postojanko. Netrajni topovi so obdelovali betonsko zgradbo, in ko je vodja napada ocenil, da je najbolj ugoden trenutek za juriš na postojanko, je ukazal napad. Vojkovci so se spretno gibali po ozemlju od vasi pa do utrjene zgradbe. Gromovit juriš iz številnih grl in močan ogenj sta strla še zadnjo sovražnikovo željo po odporu in čez nekaj minut je na

gozda. Povsod je vladala tišina, le tu in tam se je slišalo tajno povelje in kletvica aka, ki se je spotaknil ob men. Po nekajurnem hitrem hođu so prišli na območje si Šmarje. Pri vaščanih so živeli dan. Stab enote je dtem prejel novo povelje krajinskega štaba. Vojkovci raju v naslednjih dneh mo-sovražnikovo preskrbova-in promet, uničevati objek-in sovražnikovo živo silo. avna naloga pa je onemogo-i postavitev okupacijskega tema, Enota je svojo nalogo uspeš-opravljala, vendar so jo pri n delno ovirala sovražna le-a, ki so jo iskala vse dni. Voj-vci so namreč hodili v akcije no ponoči, za dnevne napa-pa so se odločali samo v polnem presenečenju.

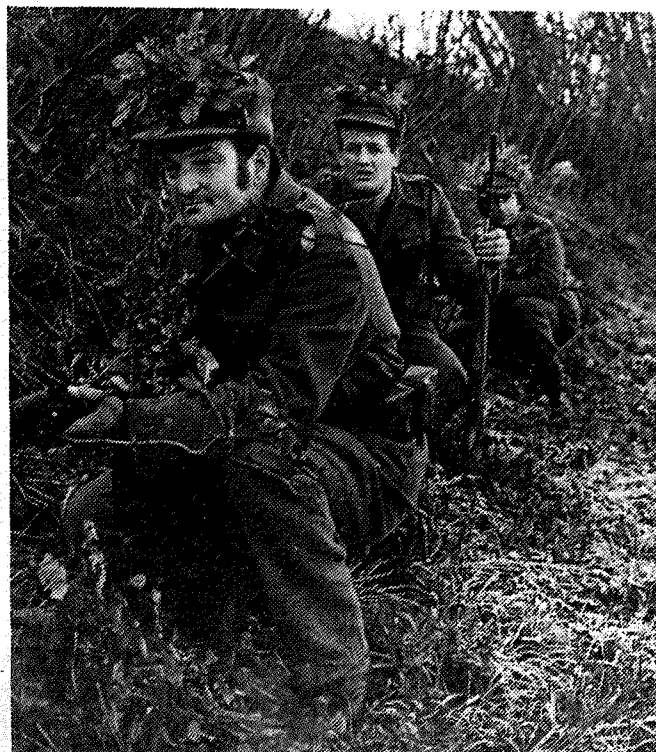
Napad na Gabrje

Sovražnik je postavil zelo čno postojanko v vasi Ga-e. Iz nje je nadzoroval bliž-in daljne vasi, zaselke in line, ki so se zarezale v mo-tni Kras. Stab enote je spoz-da mora za uspešen napad letališče najprej uničiti po-janko v Gabrjah. Obvešče-ci so se hitro povezali s čla-korniteja za SLO in DS v-i in v nekaj urah so imeli na-jo vse podatke za uspešen pad. Vojkovci so najprej-čevali manjše sovražnikove-jojanke v okolici. Tako so

obveščevalcev pripravil natan-čen načrt napada. Zavedal se je, da bo napad zelo težak, saj je sovražnik nastanil svojo po-sadko v objekt iz armiranega betona. Tudi strateški položaj objekta je bil neugoden za na-

položaje, kjer so počakali na znamenje za napad.

Komandirji oddelkov in vodov so ukazali začetek akcije. Starešine so zahtevali od vojakovcev, naj še enkrat pregleda-jo orožje, strelivo in opremo.

Na izhodiščnih položajih so vojakovci budno opazovali ozemlje pred seboj in dogajanje v vasi in okoli sovražnikove postojanke.

Sedemkrat najboljši v JA Odločno k večji usposobljenosti

»Obmejni kolektivi in moja enota bodo praznovali dan Jugoslovanske ljudske armade s ponosom, ker so dosegli pomembne uspehe v bojni pripravljenosti, se zlasti uspešno pa so opravili svoje naloge v času blokove nestrpnosti in poslabšanja mednarodnih odnosov. Pri tem so se še posebno izkazale njihova strokovna usposobljenost, disciplina, pogum ter moralna in politična trdnost v času med dvema praznikoma in ne nazadnje trdo delo v vsakršnih vremenskih razmerah. Dolga vrsta pomembnih nalog nas ni ovirala, da je enota dosegla za 3 odstotke večje in boljše uspehe od lanskih, ko je ta enota imela najboljšo povprečno oceno svoje vrste v Ljubljanskem armadnem območju in je osvojila prehodno zastavico ter je bila že sedmič razglašena za najboljšo obmejno enoto v JAO. Odločno želimo v tekmovanju »Iščem najboljšo enoto« ohraniti prvo mesto. Toda prvo mesto je teže obraniti kot priboriti. Gradili smo na moralno močnih in političnih trdnih vojaških kolektivih. Medsebojni odnosi,

Enota, ki ji poveljuje Radomir Lazič, je bila lani najboljša enota v svojem razredu v LA. Tako si je že sedmič priborila prehodno zastavico in pisno pohvalo poveljnika Ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnika Branka Jerkiča. To je bil tudi vzrok za naš obisk pri tovarišu Laziču in pogovor z njim.

zgrajeni na medsebojnem zaupanju, so prerasli v enotno misel in akcijo, ki se pranaša iz leta v leto, iz generacije v generacijo graničarjev. Največji uspeh smo dosegli v vojaško-strokovni vzgoji in izurjenosti. To dokazujejo tudi številna streljanja,

Radomir Lazič

taktične vaje in preskušnje na katerih so doseženi prav dobri in odlični uspehi. Po številu ujetih pri nedovoljenem prehodu naše meje in po drugih aktivnostih so najboljši mejaši s karavle »22. julij«, »Solkan«, »Janko Premrl-Vojko«, »Ivan Sulič-

Car«, »Neblo« in drugi.

Vsi ti uspehi so od vsakega pripadnika enote zahtevali največjo požrtvovalnost. Zveza komunistov je pobudnik in usmerjevalec vsega dela, mladinska organizacija ima vse večji vpliv na izboljšanje pouka in izobraževanja, discipline, notranjega reda, medsebojnih odnosov, tovarištva, širjenja bratstva in enotnosti, na dvig budnosti in varovanje naše meje.

Pripadniki enote so dosegli pomembne rezultate tudi pri sodelovanju s komiteji za SL in OS obmejnih krajevnih skupnosti pri krepitvi sistema varovanja državne meje. To sodelovanje je zelo razvito in organizirano ter pomeni enega od pomembnih elementov varnosti meje. Posebno dobro je sodelovanje krajanov vseh obmejnih krajevnih skupnosti. S tem so ustvarjeni močni temelji za uspešno varovanje naše nedotakljivosti in suverenosti, je dejal Radomir Lazič.

Mile Gojković

Most sodelovanja

Precej je vojaških klubov, ki se lahko pohvalijo z vsestranskim sodelovanjem z mladinsko organizacijo, ZRVS, borci in drugimi v občini. Eden takšnih je tudi vojaški klub v enoti Bogdana Krtniča. O sodelovanju, uspehih in načrtih za prihodnost tega kluba smo se pogovarjali z njegovim načelnikom, starešino Milinkom Pilipovičem.

Kako ste postavili tako pristno sodelovanje s šolami, borci mladino in delovnimi organizacijami?

»Moji predhodniki so opravili večino dela. Prek vojaškega kluba sem to sodelovanje samo okrepil in ga razvijal tam, kjer ga še ni bilo. Seveda pa sem to lahko naredil samo ob vsestranski pomoči učencev, mladine in drugih, ki so in bodo vplivali na našo uspešno sodelovanje.«

Na katerem področju pa najboljše sodelujete?

»Začel bi z uspešnim sodelovanjem z borci. Borci so predavali našim vojakom in

tako prenašali izročila NOV. Večkrat so nas obiskali borci 13. proletarske udarne brigade Rade Končar. Na vseh področjih uspešno sodelujemo z mladino. Naša skupna akcija je tudi pohod po poteh partizanskih enot na območju občine Ilirska Bistrica. Zelo pristno sodelovanje smo razvili z učenci osnovnih šol. Pri tem še posebej izstopa osnovna šola Dragotina Ketteja, katere učenci so vedno pripravljeni na sodelovanje.«

Kako pa sodelujete z delovnimi organizacijami?

»Naše sodelovanje je zelo dobro, želim pa, da bi bilo v prihodnje še boljše in raznovrstnejše,« pravi starešina Milinko Pilipovič.

»Čeprav v naši občini ni veliko delovnih organizacij, smo starešine in vojniki vsako leto enkrat ali dvakrat obiskali Lesonit, Topol, Tok, Transport, Vezene in druge. S temi obiski smo sodelovanje še okrepili.«

Vojaški klub ima različne sekcije. Kako pa se vojaki vključujejo v njihovo delo?

»Nekateri so vključeni v glasbeno sekcijo drugi v folklorno, tretji v literarno in še drugam. Zasedaj je najboljša glasbena sekcija. Uspehi smo ustanoviti ansambel Mladi proletarci. Ansambel je že večkrat uspešno nastopil na naših prireditvah, vsak petek in soboto pa igra v Oomu JLA. Nič slabše ne delajo druge sekcije, v katerih je veliko vojakov.«

P. Nikolić

Prireditve ob dnevu JLA

V Mariboru so ob 22. decembru, dnevu JLA, pripravili številne prireditve v počastitev praznika. V Domu JLA so pripravili sprejem za upokojene starešine JLA in jih seznanili z vojaško-političnimi razmerami v svetu in z novostmi v JLA. Pripravili so tudi sprejem za pionirje in jih pogostili. V Domu JLA so odprli razstavo likovnika-amaterja dr. Miloša Bičanina. Od 15. do 23. decembra je bila odprta razstava likovnih del vojaka Lazarja Leciča. Od 18. do 25. decembra pa je Muzej revolucije iz Ljubljane organiziral razstavo o razvoju partizanskega topništva.

Zanimivo je bilo tudi regijsko tekmovanje Mladost v besedi in pesmi. Poveljnik mariborske garnizije je sprejel ob prazniku predstavnike ZB, ZRVS in družbenopolitičnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij. Slovesna prireditev ob 22. decembru je bila v Domu JLA. Na tovariškem srečanju so poleg pripadnikov mariborske garnizije sodelovali tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij. V vojašnici Franc Rozman Stane je bila tudi osrednja vojaška slovesnost, na kateri so izročili priznanja in nagrade za vestno in požrtvovalno delo. M. K.

Oborožena pest primorskega ljudstva

Pred 40. leti je maršal Tito ustanovil 9. korpus NOV in POJ

Po povelju vrhovnega komandanta NOV in PO Jugoslavije maršala Tita so 21. decembra 1943 ukinili 3. operativno cono »Alpsko« in ustanovili 9. korpus NOV in POJ. Njegovo območje je obsegalo ozemlje dotedanje cone, to je Primorsko, Gorenjsko, del Koroške in Dolomito.

Štab 3. operativne cone »Alpske« je bil takrat v hiši št. 45 Filipa in Alberta Bratuža v Gorenji Trebuši, o čemer priča spominska plošča na hiši. Štab 3. operativne cone so takrat vodili: poveljnik Lado Ambrožič – Novljan, politični komisar Dušan Kveder-Tomaž, oba od 22. oktobra 1943 dalje, pomočnik političnega komisarja Branko Babič-Vlado in načelnik štaba Milutin Dapčević, oba od novembra 1943 dalje.

Maršal Tito je na predlog Glavnega štaba NOV in PO Slovenije imenoval v štab 9. korpusa: poveljnika Lada Ambrožiča-Novljana, političnega komisarja Janeza Hribarja – Tonea Pogačnika, namestnika političnega komisarja Branka Babiča-Vlada, načelnika štaba Milutina Dapčevića in operativnega oficirja Danila Šorovića.

Dotedanji politični komisar 3. operativne cone »Alpske« Dušan Kveder-Tomaž pa je postal načelnik Glavnega štaba NOV in PO Slovenije.

Hkrati z oblikovanjem 9. korpusa sta obe primorski diviziji dobili novi redni številki: 26. divizija »Triglavska« je postala 31. divizija, 27. divizija »Goriška« pa 32. divizija NOV in POJ.

V 31. diviziji so takrat bile 3. SNOUB Ivana Gradnika, 7. SNOUB Franceta Prešerna in 16. SNOB Janka Premrla Vojka, medtem ko so bile v 32. diviziji 17. SNOB Simona Gregorčiča, 18. SNOB Soška (kasneje Bazoviška) in 19. SNOB Srečka Kosovela. Na območju 9. korpusa so delovali še partizanski odredi: Južno-primorski, Briško-beneški, Indrijsko-tolminski, Gorenjski, Dolomitski in Zahodnokoroški.

Zaradi napake pri dešifriranju radijskega sporočila, s katerim je Vrhovni štab NOV in PO Jugoslavije ukinil 3. operativno cono »Alpsko« in ustanovil 9. korpus NOV in PO Jugoslavije, se je na novo ustanovljeni korpus krajši čas vse do sprejema pismene odredbe napačno imenoval: 10. korpus NOV in PO Jugoslavije.

Ustanovitev 9. korpusa NOV in PO Jugoslavije, ki je nastal kot sad in nadaljevanje vstaje v Slovenskem primorju, ter ohranitev osvobojenega ozemlja kot baze osvobodilnega boja

primorskega ljudstva sta imeli za uresničitev cilja Osvobodilne fronte o združitvi vseh Slovencev v nadaljnji osvobodilni vojni daljnosežen politično-strateški pomen. Hkrati je bila razporeditev 9. korpusa NOVJ ob okupatorjevih najpomembnejših prometnih zvezah med italijanskim bojiščem in nemškim rajhom operativna dejavnost tega korpusa nadvse koristna pomoč NOV Jugoslavije zavezniškim silam, ki so prodirale po Apeninskem polotoku.

Ob prvi obletnici ustanovitve 9. korpusa je dr. Joža Filfan, tajnik pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora Slovenskega primorja 21. decembra 1944 napisal uvodnik v Partizanskem dnevniku, glasilu OF za Primorsko in Gorenjsko, edinem tiskanem partizanskem dnevniku v zasužnjeni Evropi. V uvodniku z naslovom »IX. korpus« med drugim piše: »Borci 9. korpusa so pod vodstvom generalmajorja Ambrožiča in potem pod vodstvom polkovnika Potočarja, kot svojih komandantov, generalmajorja Dušana Kvedra, Hribarja in sedaj Viktorja Avblja kot svojih komisarjev, v preteklem letu sijajno izpolnjevali naloge, ki jim jih je postavila domovina. Tolkli so fašistične okupatorje in njihove domače podrepnike, kjer se jim je ponudila priložnost, zapirali okupatorjeve sile vedno tesneje v postojanke in tako širili in utrjevali osvobodeno ozemlje, vsak trenutek rušili okupatorjeve prometne zveze, ki so prav na našem ozemlju življenjskega pomena, s tem hromili njegovo fronto in zaledje ter tudi zadrževali moči, ki bi jih Hitler tako krvavo potreboval drugje.

Prvo leto obstoja 9. korpusa je tako leto uspehov, rasti in utrjevanja tistih naših enot, ki stoje na zahodni meji nove Jugoslavije. Moramo se vprašati, ali smo izpolnili vse dolžnosti do te naše vojske, toliko bolj, ker je ustanovitev 9. korpusa pomenila stopnjevanje vključitev primorskih borcev v narodnoosvobodilno vojsko Slovenije in Jugoslavije, s tem pa tudi stopnjevanje vključitev Primorske v slovensko matico in v skupno domovino vseh Jugoslovancev. Pri tem pa je pomembno še to, da 9. korpus ne obsega samo primorskih borcev temveč tudi gorenjske in na ta način veže dve slovenski pokrajini, med katerima je po prvi svetovni vojni stekla krivična rapalska meja. Tudi ustanovitev 9. korpusa je bila ukrep odločne volje vsega slovenskega naroda, da se ves dokončno združi in osvobodi.«

Dr. Joža Vilfan je končal uvodnik: »Našim borcem, ki jim je sojeno, da bodo postavili

naše zahodne mejnike, moramo dati vse, potem bomo smeli reči z opravičenim ponosom: 9. korpus – naš korpus!«

Deveti korpus – uradna pest za svobodo bojujočega se primorskega ljudstva, je štel 1. avgusta 1944 kar 7.770 borcev in bork. Od teh jih je bilo v štabu in prištavnih enotah, v enotah za zvezo in delavnicah 799, v 30. diviziji jih je bilo 1.732, v 31. diviziji pa kar 2.682, v petih partizanskih odredih 2.177. v zalednih organih pa 380. Korpus je imel tedaj 4 topove in havbičce, 6 težkih in 9 lahkih minometov, 52 težkih in 342 lahkih strojnic, 355 brzostrelk in 5.248 pušk.

Ob prvi obletnici obstoja je štab 9. korpusa izdal »Izredno dnevno povelje«, ki sta ga podpisala poveljnik polkovnik Stane Potočar-Lazar in politični komisar Viktor Avbelj-Rudi, v katerem med drugim piše: »... V borbah, ki so jih uspešno izvedle v enem letu naše enote, je bilo likvidiranih več sovražnih postojank, med katerimi: Črni vrh, Rihemberk, Dornberg, Koritnica, Mohorč, Poljane, Železniki, Hotavlje, Gaberk, Prvačina, Razdrto, Plave, Avče, Srednja vas, Ribno, Kamna gorica, Gorje in druge. Bilo je uničeno nekaj tisoč metrov železniške proge, porušeni več mostov, med njimi največji pri Avčah v Kanalski dolini, za več mesecev je bila za promet popolnoma onespособljena Baska grapa. Pobitih je bilo čez 8600 sovražnikovih vojakov, ranjenih čez 6500 in ujetih 1033. V vseh teh bojih so naše enote zaplenile veliko količino vojaškega materiala, zlasti velike količine orožja, med drugim: 9 topov, 9 težkih minometov, 29 lahkih minometov, 184 lahkih strojnic, 20 težkih strojnic, 118 brzostrelk, 1391 pušk, čez 200 samokresov, in več kamionov municije. Poleg teh ofenzivnih bojev pa so naše enote krepko zdržale in razbile pet večjih sovražnikovih ofenziv, od katerih je ena trajala 25 dni in se je, kot vse ostale, zaključila s popolnim neuspehom za fašističnega okupatorja.«

Ob prvi obletnici 9. korpusa je propagandni oddelek korpusa izdal v 1200 izvodih posebno brošuro »Eno leto IX. korpusa«, ki je imela 90 strani. Ovitek in prvo stran je natisnila tiskarna Doberdob, tekstovni del pa ciklostirala Centralna vojna tehnika 9. korpusa »Tone«. Brošura prinaša kar 28 sestavkov, ki so razdeljeni v poglavja Iz borbe v borbo, Uspehi borb in Borci IX. korpusa. V uvodnem delu pa so sestavki Stanetu (posvečeno spominu tragično preminulega poveljnika glavnega štaba NOV in PO Slovenije Franca Rozmana-Stane), izredno povelje štaba 9. korpusa in sestanek Viktorja Avblja »Slovensko primorje slavi obletnico IX. korpusa«.

Posebna naloga 9. korpusa je bila spodbujanje protifašističnih sil v Italiji, materialna in moralna podpora tem silam in tudi vojaška pomoč. Naša pomoč protifašističnim gibanjem ni izvirala samo iz našega strateškega načrta, to je uničenje sovražnika, temveč je bil

to hkrati tudi boj za nov, boljši in pravičnejši svet. V okviru 9. korpusa so se bojevale s svojo avtonomno organizacijo tudi italijanske enote. To je bilo nadaljevanje že prejšnjega sodelovanja, katerega najlepši primer so tržaški delavci, ki so se bojevali na južnem krilu goriške fronte septembra 1943. Pri tem je treba omeniti divizijo Garibaldi Natissone, Tržaško udarno brigado (brigata d'Assalto Garibaldi), bataljon Mazzini, Tržaški udarni bataljon (batalione Triestino d'Assalto), četo 3. bataljona Istrskega odreda, bataljon »Alma Viva« in nekatere manjše skupine.

Borci enot 9. korpusa so imeli pomembno vlogo pri sklepnih bojih tržaške operacije Jugoslovanske armade, tokrat že v sestavi 4. armade JA. Tako se je z uspešno izvedeno tržaško operacijo, z brezpogojno kapitulacijo 97. nemškega armadnega korpusa pri Ilirski Bistrici ter z osvoboditvijo Pazina in Pulja zmagovito končal štiriletni oboroženi osvobodilni boj primorskega in istrskega ljudstva. To je bil zmagovit konec njegovega več kot četrstoletnega upora proti najrazličnejšim oblikam fašističnega političnega, gospodarskega in raznarodovalnega pritiska, ki pa ni nikdar mogel zlomiti narodne zavesti in svobodoljubnega duha ljudstva v tem delu slovenske dežele. Prvič v zgodovini je bilo svobodno ter je v splošnem navdušenju in nepopisnem veselju uvajalo ljudsko oblast.

Poveljniki 9. korpusa – oborožene pesti primorskega ljudstva so bili: Lado Ambrožič-Novljan od 22. decembra 1943 do 30. avgusta 1944, Stane Potočar-Lazar od 30. avgusta 1944 do 5. januarja 1945 in Jože Borštnar od 5. januarja 1945 do 8. maja 1945. Politični komisarji so bili: Janez Hribar-Tone od 22. decembra 1943 do 9. septembra 1944, Viktor Avbelj-Rudi od 9. septembra 1944 do 26. marca 1945 in Dragomir Benčič-Brkin od 10. aprila 1945 do 15. maja 1945. Namestnika poveljnika sta bila Peter Stante-Skala od 30. maja 1944 do 14. decembra 1944 in Jože Klanjšek-Vasja od 31. januarja 1945 do 15. maja 1945; Branko Babič-Vlado pa je bil namestnik političnega komisarja od 22. decembra 1943 do konca marca 1944.

Načelnika štaba sta bila Milutin Dapčević od 22. decembra 1943 do 4. marca 1944 in Albert Jakopič-Kajtimir od 4. marca 1944 do 15. maja 1945.

Sedež štaba 9. korpusa je bil do 26. decembra 1943 v Gorenji Trebuši, od 26. decembra 1943 do 10. oktobra 1944 na Lokvah nad Novo Gorico, o čemer priča spominska plošča na tamkajšnjem zadrževalnem domu. Po preselitvi z Lokve se je štab 9. korpusa ves čas do konca vojne – s krajšimi presledki – zadrževal na Cerkljanskem z vsemi prištavnimi enotami in zavezniškimi vojaškimi misijami. Po kapitulaciji fašistične Italije septembra 1943 je namreč Cerklno postalo partizansko središče za Primorsko in Gorenjsko.

Jože Oblak

velana
tovarna zaves p.o.
ljubljana,
šmartinska 52

TRNOVSKI GOZD

Vaja teritorialcev
v zimskih razmerah

Enote teritorialne obrambe severnoprimerke regije so v Trnovskem gozdu imele vajo. Ze drugic letos so jih spremljali sneg, mraz in veter. Kljub temu so vse naloge uspešno opravili. Ponovno se je pokazalo sodelovanje domačinov, ki so teritorialcem pomagali na vsakem koraku. Konca vaje se je udeležil tudi general Rado Klanjšček, komandant teritorialne obrambe Slovenije.

J. ALIČ

NOVA GORICA

Strelišče v javnem
zaklonišču

V novogoriški občini so v zadnjih letih zgradili precej novih zaklonišč. Da pa le-ta ne bi bila »mrtve naložbe«, so pri svetu za SLO in DS v občini, ki je investitor javnih zaklonišč, naredili korak naprej. Tako so v enem od zaklonišč uredili kulturno dvorano, drugem naj bi prostor dobil mladinski klub, v tretjem načrtujejo trgovino. Pred dnevi so v zaklonišču v Solkanu odprli novo avtomatsko strelišče za zračno puško. Čeprav je zaklonišče skoraj v celoti prilagojeno za mirnodobno uporabo, saj je višje, dozdali so sanitarije, uredili ogrevanje in razsvetlavo in dodatno zračenje, pa njegova osnovna funkcija ni okrnjena. Poleg članov strelskih družin bodo prostor v novem strelišču dobili tudi rezervni starešine in prebivalci.

J. ALIČ

SLOVENJ GRADEC

Občni zbor društva
diabetikov

Skadkorna bolezen je predvsem močnejše razširjena v razvitem svetu, v manj razvitem pa je skorajda ni. Tako je tudi na Koroškem, kjer ima to bolezen tako kot drugod v Sloveniji in Jugoslaviji okrog 2 odstotka prebivalstva. Skupaj z velenjskim območjem jih je na Koroškem sedaj okoli 1.800. To število pa iz leta v leto narašča.

Leta 1960 smo na primer imeli le 43 teh bolnikov na Koroškem, danes pa jih imamo samo v slovenjegraški okolici 300. Seveda gre rast tega števila tudi na račun tega, da se število prebivalcev nenehno veča. Hkrati s tem pa se število bolnikov tudi manjša zaradi izboljševanja zdravstvenih metod dela. Tako kot drugod imamo tudi pri nas diabetične dispanzerje in ambu-

lante. V zadnjih časih je ta služba še posebej napredovala, saj nismo imeli nobenega smrtnega primera zaradi te bolezni. To pa je tudi naš osnovni cilj. Vsak diabetik naj bi bil sposoben za normalno fizično in umsko delo. Seveda pa je za to potrebna nenehna skrb samih diabetikov in zdravstvenih delavcev. Hraniti se moramo torej pravilno, uživati čimveč beljakovin in čimmanj ogljikovih hidratov. Če že števila bolnikov ne moremo zmanjšati, pa smo lahko veseli, da na tem področju nimamo večjih žarišč sladkorne bolezni. Morda bo v prihodnje potrebno le malo več posluha pri oskrbi z zdravili za sladkorno bolezen.

ADOLF ANKON

LJUBLJANA

Proslava ob dnevu JLA

Osrednja občinska proslava dneva JLA je bila tokrat v Druženem centru Bežigrad. Pozdravne besede je spregovoril predsednik občinske konference SZDL Alojz Strmole. V lepem kulturnem programu so sodelovali dijakine srednješolskega centra PTT, vojaki vojašnice Ljuba Serčerja in harmonikarski orkester gradbene tehnične šole. Predsednik občinske konference ZRVS Jože Seme je izročil zaslužnim občanom odlikovanja, ki jih je podelilo predsedstvo SFRJ. Z redom republike s srebrnim vencem sta bila odlikovana Franc Pregelj in posmrtno Franc Šušteršič, red dela s srebrnim vencem so prejeli Marko Bošković, Boris Glušič, Klotilda Herfort-Michieli, Miro Lenardič in Zdravko Marolt; red za vojaške zasluge s srebrnimi meči sta prejela Matija Jenko in Janez Wagger; medaljo dela Friderik Anzi in Matevž Kumer; medaljo za vojaške zasluge pa sta dobila Valter Deržek in Anton Matzele.

Podelili so tudi plakete in zlate značke ZRVS Jugoslavije. Plakete so prejeli Mirko Bitenc, Srečko Kadunc in Dušan Mravlje, zlate značke pa Matija Dolgan, Pavle Jereb in Vasja Lenarčič-Volodja. Z letošnjim letom podeljuje mestna konferenca ZRVS Ljubljana plakete ZRVS mesta Ljubljane-heroja. Iz bežigradske občine bodo te plakete prejeli: Jože Seme, krajevna organizacija ZRVS Stožice, Viki Ramovš, Dušan Rebolj in Adolf Sager.

DUŠAN REBOLJ

ČRNI VRH

Peti spominski pohod
na Javornik

Petega spominskega pohoda na Javornik nad Črnim vrhom se je v nedeljo, 18. decembra, udeležilo rekordno število planincev. Prišli so z Reke, iz Zagreba, Ljubljane, Kopra, Nove Gorice, Trsta in iz vseh bližnjih planinskih društev, seveda največ iz Idrije.

Izredno slabe vremenske razmere - Javornik je pokrivala 20 centimetrov debela snežna odeja, ki jo je močil mrzel dež, pihal pa je tudi močan veter - niso skalele razpoloženja pohodnikov.

Ob 11. uri je bila ob spomeniku 47 padlim borcem Gradnikove brigade spominska slovesnost. Zbranim je spregovoril Stanislav Brelih, predsednik skupščine občine Idrija. Obudil je spomin na 23. december 1943, ko je na tem kraju padlo v neenakem boju 47. borcev Gradnikove brigade.

Kulturni program so izvajali učenci osnovne šole »Janka Premrla-Vojka« iz Črne vrha. Vod pripadnikov JLA iz garnizona v Ajdovščini, ki nadaljuje izročila Gradnikove brigade, pa je izstrelil častne salve.

JANEZ JERAM

Naročnikom TV-15 Naš tovariš

»Stari naročnik – novega«

Naši poverjeniki so bili v minulih dneh zelo pridni. Tako so novembra pridobili 84 novih naročnikov, prejšnji teden 20 novih naročnikov. Upamo, da bodo tudi v prihodnje tako delavni. Zelo veseli smo tudi, da se vedno več starih naročnikov vključuje v našo akcijo. Tako nam je naš stari naročnik Franc Herman iz Zagorja poslal osem naslovov novih naročnikov. Pričakujemo, da se bo še več borcev vključilo v to akcijo.

Z delom pa so začeli tudi krajevni odbori. Tako je krajevni odbor ZB NOV Banja Loka pridobil kar trideset novih naročnikov, in se

tako uvrstil na drugo mesto med krajevnimi odbori. Na prvem je še vedno krajevni odbor ZB NOB Bohinjska Bistrica z 31 novimi naročniki. Dvanajst novih naročnikov pa so pridobili tudi v krajevnem odboru ZB NOB v Podčetrtku. Ti dve uspešni akciji kažeta, da se borčevske organizacije premalo vključujejo v to akcijo.

Veseli smo tudi, da se veliko delovnih organizacij, šol, ustanov in družbenopolitičnih skupnosti narača na TV-15 Naš tovariš.

B. K.

RADIO ŠE POMNITE
– TOVARIŠI

S krepitvijo narodnoosvobodilne vojske v Sloveniji, z ustanovitvijo brigad leta 1942 in 1943 ter prvih slovenskih divizij v juliju 1943 so se stopnjevale tudi potrebe po starešinskem kadru. Vojaške akcije so postajale obsežnejše in bolj zapletene, zahtevnejše pa je bilo tudi vodenje enot v njih. Da bi rešil ta problem, je GS NOV in POS 23. avgusta 1943 ustanovil Vojaško šolo, ki se je 28. decembra 1943 preimenovala v Oficirsko šolo GS NOV in POS. Nekaj udeležencev te pomembne ustanove bo obujalo spomine v oddaji »Še pomnite, tovariši«, ki bo na sporedu zadnjo nedeljo (25. XIII.) v letošnjem letu, tako kot vedno, brž po poročilih ob 9. uri na prvem programu Radia Ljubljane.

Oddajo pripravlja Stane Škrabar.

110
sladkogorska
1873-1983
paloma

ŠPORT IN REKREACIJA

Bolj organizirano
na tekmovanja

V zadnjih zimah je na smučeh tekmovalo vedno več udeležencev NOB. Ne moremo pa reči, da so se na smučarskih tekmovanjih, izjema je spominsko tekmovanje v Cerknem, pojavljali organizirano. Zato je Skupnost borcev 7. SNOUB France Prešern ustanovila komisijo za rekreacijo svojih članov. Skrbela naj bi za organiziran nastop svojih članov na smučarskih in drugih rekreativnih in množičnih prireditvah.

Komisija je predlagala, naj bi tudi druge skupnosti organizirale takšne komisije. Te naj ne bi organizirale tekmovanj, ampak naj bi skrbela za uveljavitev spominskih prireditev in za obveščanje. Organizatorji tekmovanj naj bi vpeljali tudi posebno tekmovalno kategorijo, v kateri bi sodelovali udeleženci NOB.

V letošnji zimski sezoni se bomo borci smučarji udeležili spominskih tekmovanj po koledarju množičnih prireditev, ki ga je pripravila Smučarska zveza Slovenije.

Komisija vabi vse borce smučarje, naj pritegnejo k sodelovanju tudi svoje tovariše. Hkrati jih prosi, naj pošljejo svoje naslove na občinski odbor ZUB NOV Kranj, Skupnost borcev 7. SNOUB Franceta Prešerna, kjer jih bodo vpisali v seznam borcev smučarjev.

Pričakujemo vaš odziv, saj partizan, ne glede na to, če se umika iz aktivne zaposlitve, hoče in mora ostati poleg svoje družbene angažiranosti tudi telesno dejaven. Za to pa so zagotovo najprimernejše dejavnosti v različnih športnih zvrsteh, v katerih lahko tudi starejši človek potrjuje samega sebe, utrjuje zdravje in preživi del časa med mladimi. Še posebej pomembno pa je to, da bomo borci z udeležbo na spominskih tekmovanjih pomagali ohraniti pridobitve NOB.

Podrobnejše informacije lahko dobite pri predsedniku komisije za rekreacijo Francu Šmitu, Cankarjeva 12, 64260 Bled, Romanu Stani, Tugomirjeva 2, 61000 Ljubljana, Milošu Rutarju, Smučarska zveza Slovenije, telefon (061) 320-698 in na uredništvu TV-15 Naš tovariš, telefon 327-780.

Franc Šmit

ŠPORT IN REKREACIJA

Rešavalcem nagradnih križank

Na razpis naše nagradne križanke Iztok Miren smo prejeli precej pravih rešitev. Zreba je odločil, da bodo knjižne nagrade iz programa založbe Borec prejeli: **Franc Brodnik**, Velike Lašče 3, Velike Lašče, **Pavel Dolar**, Prijateljstva 111, Ljubljana, **Marko Drazumerič**, Valjavčeva 9, Kranj.

Pravilna rešitev križanke pa je: Disko, Iztok, Miren, depo, lp, Keiser, pak, antologija, afazija, Karima, Anand, opij, adamit, rana, ete, ali, ona, Ive, Ares, ta, vlak, Rusk, Ažbe, nart, er, Lili, etan, da, Jaser, ilo, Laba, Nela, bes, Acev, Ana.

Poizvedba

V TV-15 z dne 21. julija 1983 je bil pod naslovom »Še o 22. juliju 1941 in 1944« objavljen članek Viktorja Stoparja o življenjski poti predvojnega revolucionarja in borca Slavka ŽIDANEKA, ki je padel 22. julija 1944 na Sebeljskem (Oblakovem) vrhu na Primorskem. Objavljena je bila tudi njegova fotografija, ki pa je starejšega datuma, in ga tisti, ki ga niso poznali pred vojno, niso mogli spoznati, saj so zopori in mučenja pustili sledove tudi na obrazu. Medtem smo našli fotografijo, ki jo tu objavljamo in po kateri ga bodo laže prepoznali tovariši, ki so prišli z njim v stik na Primorskem. Nastala je januarja 1944.

Cas in kraj ko je padel, je bil ugotovljen šele letos, zaradi napačne informacije takoj po osvojitvi in zaradi napačnega napisa na spominskem kamnu. O njegovem delovanju v Trstu in kasneje v 9. korpusu so znani le skopi podatki, ki bi jih želela dopolniti s pomočjo pričevanj še živih soborcev.

Slavko Židanek (ilegalni imeni: Peter Hočvar, Peter Skalovnik) po prihodu iz zapore Postolongone (na Elbi) v Trst. Fotografija je nastala januarja 1944 v Trstu.

Dokazano je, da je prišel v Trst 24. dec. 1943 skupaj z Oskarjem Kovačičem, in je ostal tri mesece, verjetno na političnem delu. To razberemo iz Spominov tovariša Marinka, ki piše: »... že istega ali morda naslednjega dne sem že imel zvezo z Židanekom, takratnim sekretarjem partijskega komiteja v Trstu ...« Podobno trdi Dušan Kapun, ki ga je tiste dni, ko je čakal v Trstu na zvezo za odhod v partizane, nekajkrat videl in dobil vtis, da je močno zaposlen. Iz Trsta je odšel k partizanom 24. marca 1944. Zelo kratek čas naj bi bil politični komisar v delavnicah za popravilo orožja Potok-Smarje na Vipavskem, kajti že v začetku maja je zvedela Jožica Židanek-Zmagoslava, ki je politično delala na Vipavskem, da je pri 9. korpusu sorodnik Židanek, ki pa ga ni poznala. Kljub temu mu je poslala zavojček potrebnih, za katere se ji je tudi zahvalil. Dne 28. maja se je oglasil materi v Ljubljano z dopisnico iz Grgarja. Šestnajstega julija se je udeležil kot delegat vojske partijske konference za Slovensko primorje in Trst v Mahli Laznah in tu so se z njim pogovarjale Stan-ka-Milena Benevol in Ziva Kraigher-Ksenija. Iz tega obdobja se ga spominja le še Mirko Zlatnar, namreč da sta se nekje bežno srečala, a je kmalu nato slišal, da je padel. To bi bilo torej vse, kar je doslej znano o njem iz tistega časa. Na nagrobnem kamnu je vklesano napačno rod- binsko ime in le podatki, ki so vpisani v mrljiški knjigi župnišča v Sebeljah, dokazujejo njegovo pravo identiteto in pričajo o času in kraju njegove poslednje bitke.

Prihodnje leto bo 40 let od te bitke in na kraju bojev z Nemci namerava krajevna organizacija Zveze borcev NOV Sebelje odkriti spominsko ploščo.

V zvezi s tem prosim vse borce, ki so sodelovali v omenjeni bitki, zlasti borce Bazoviške in Vojkove brigade, dalje vse borce drugih enot, ki so delovale v tem času na Primorskem in bi se mogli mojega brata še spomniti, da sporoče vse, kar bi o njem vedeli, na naslov:

Olga Kraiger
Ljubljana, Groharjeva 16
tel. 226-448

Vabilo

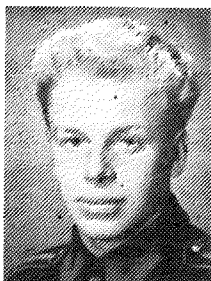
Združenje borcev NOV – krajevna organizacija Medvođe organizira žalno slovesnost ob 40. obletnici streljanja talcev v Gramozni jami v Medvodah, ki bo v petek, 30. decembra 1983, ob 16.30.

Vabimo svojce streljanih talcev, občane in predstavnike družbenopolitičnih organizacij. Program bodo izvedli DPD Svoboda Medvođe z godbo na pihala, pevci ter vojaki kasarne Boris Kidrič Sentvid.

Drago Jakin-Bojan

Drago Jakin se je rodil pred 63. leti na Kojskem. Leta 1940 se je kot prostovoljec prijavil v jugoslovansko vojsko in v njej služil do njene kapitulacije. Posrečilo se mu je izogniti ujetništvu in priti v Maribor. Toda že 1941. leta je bil izseljen, vendar je med prevozom z vlaka pobegnil in v Ljubljani na železniški postaji našel delo. Navezal je stike s sodelavci OF. Raznašal je letake in Slovenskega poročevalca, sodeloval pri napisnih akcijah in še kaj. Leta 1942 je odšel v partizane na Babno goru. Postal je komisar čete, po kapitulaciji Italije pa komandir vosovske skupine. Na svojo željo je bil poslan na teren. Bil je sekretar briškega okraja, tajnik okrožnega NOO za zahodno Primorsko in sekretar idrijskega okraja. Imel je čin rezervnega kapetana 1. razreda in bil nosilec več državnih odlikovanj in družbenih priznanj.

Anton Erjavec-Tonče

Umril je Anton Erjavec-Tonče. Od njega smo se posloviли oktobra v Svetem pri Komnu na Krasu. Rodil se je 1927. leta v Kanomlji pri Idriji. Zaradi socialne bede in italijanskega fašističnega zatiranja se je že 1942. leta vključil v NOG in aktivno sodeloval. Zaradi tega je bil aretiran in zaprt v Coroneu v Trstu, odkod je pobegnil in se vključil v Vojkovo brigado, kjer je bil kurir pri obveščevalnem centru štaba brigade. Nato je bil mitraljezec v štabni četi Dolomitskega odreda in od maja 1944. leta je bil kurir na partizanski kurirski karavli P-4. Po vojni je bil do 1946. leta v enotah KNOJ. Kasneje je delal v rudniku živega srebra v Idriji, kjer je bil tudi sekretar SKOJ in aktivna mladina. Udeležil se je mladinske delovne akcije Samac-Sarajevo. Od 1948. leta dalje je bil v organih za notranje zadeve, kmalu

Martin Kos

Septembra smo se na ljubljanskih Zalah posloviли od 63-letnega Martina Kosa. Bil je pravi Moščan; rojen na Zaloški cesti kot sin železničarja. Že kot dijak se je družil z napredno mladino in po okupaciji se je aktivno vključil v boj proti okupatorju. V Partizanski ulici je sodeloval v trojki. To ni ostalo prikrito okupatorju in izključili so ga iz gimnazije. Kmalu je bil izdan in zaprt v belgijski kasarni, nato pa odpeljan v Gonars. Ob kapitulaciji Italije se je vrnil v Moste. Po vojni je končal prometno šolo in bil aktiven družbenopolitični delavec na železnici in terenu.

Stanislava Koderman

Marca je umrla Stanislava Koderman, rojena pred 68. leti. Kot tekstilna delavka je bila trd boj za obstanek in sodelovala v stavkah tekstilcev. Mož je bil interniran v Dachau, sama je na terenu ves čas sodelovala v raznih akcijah. Od nje smo se posloviли v Črnučah.

Franc Peršl

Rodil se je 1910. leta v Ljubljani. Po osnovni šoli se je prijavil v staro jugoslovansko vojno mornarico in se

izučil za strojnika. To delo je opravljal osem let. Kasneje se je na željo staršev izselil za zobozdravnika. Po vdoru okupatorja 1941. leta je ostal zaveden Slovenec in domoljub. Za njegovo aktivno in organizirano delo v okupirani Ljubljani je zvedel okupator. Leta 1942 je bil aretiran in odpeljan v taborišče Treviso in Padova. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in se takoj povezal s partizani, se jim priključil in se bojeval na območju Dolenjske in Notranjske. Bil je med ustanovitelji zobozdravstvene službe v sklopu 7. korpusa NOV in je delal kot brigadni zobozdravnik. Za to delo je prejel priznanje skupno

Ivan Zalar

Novembra smo se v Ribnici posloviли od Maistrovega borca in aktivista NOV Ivana Zalarja, rojenega 1898. leta v Lipsenju pri Cerknici. Od 1942. leta je aktivno in organizirano delal za OF. Zaprt je bil v Ribnici

in Ljubljani. Za svoje delo je bil odlikovan z medaljo zasluga za narod ter drugimi priznanji.

Ladislav Kuček

Oktobra smo se posloviли od Ladislava Kučeka, nekdanjega borca Slovenskega bataljona 1. krajiške brigade. Rodil se je pred 64. leti. Leta 1941 je končal učiteljske v Mariboru. Zaradi nacionalne zavednosti so ga Nemci aretirali in s 5. transportom izgnali v Srbijo. v Kruševcu so ga 1942. leta aretirali Bolgari, ga mučili in obsodili na smrt, kasneje je bil pomiloščen. Prosto-voljno je stopil v Slovenski bataljon 1. krajiške brigade, nato je bil v sklopu bataljona premeščen v 1. jugoslovansko brigado, ustanovljeno v ZSSR zatem v 1. prekmursko brigado in nazadnje v 1. udarno brigado Toneta Tomšiča. Imel je čin kapetana 1. razreda. Po demobilizaciji je služboval

kot učitelj po raznih krajih Slovenije. Bil je štirikrat odlikovan, letos pa je prejel priznanje Osvobodilne fronte.

Janez Kozjek

Novembra je v Podbrezjah umrl Janez Kozjek, rojen 1896. leta. Kot upravnik pošte je partizanom dal zaupna poročila. sti zobozdravstvenih delavcev NOV in partizanskih odredov Slovenije kot vodja zobozdravstvene ekipe za Notranjsko med NOB. Za delo med NB je bil dvakrat odlikovan

Franc Pengal

Julija smo se v Črnučah posloviли od 49-letnega Franca Pengala. Že v šolskih klopih je kot otrok okušal potujevanje slovenske mladine, zato je hrabro pristopil k naprednim silam ter pridno in vestno opravljal naloge v pionirski organizaciji na terenu Črnuč.

Vedrega Milčeta ni več med nami

Dvaštetega oktobra 1944 so se štabovci in borci Jeseniško-bohinjskega odreda stiskali okoli edinega radijskega sprejemnika in poslušali večerna poročila. Kmalu je iz bohinjskih gozdov gromko odmevalo: »Hura, Beograd je osvobojen!«

Komandant odreda Milče se obregne ob odrednega sekretarja SKOJ: »Zganite se! Jutri mora na vrhu Triglavu zaviharati jugoslovanska zastava v pozdrav osvoboditeljem Beograda in Beograščanom.«

Skojevci, med njimi dve skojevki, so se podali na zasneženi Triglav ter se slikali ob Aljaževem stolpu. To je dokaz, da so bili res na Triglavu.

Dvajset let kasneje Milče kot komandant planinske brigade izda povelje: »Planinci, v počastitev obletnice osvoboditve Beograda odnesite top na Triglav in ga postavite poleg Aljaževega stolpa.«

Franca Jernejca-Milčeta ni več med nami. V petek, 9. decembra, je nenadoma umrl v svojem stanovanju na Kodeljevem v Ljubljani. Le štirinajst dni prej je bil v vojaški bolnišnici v Ljubljani na sistematskem zdravniškem pregledu. Izvidi niso pokazali ničesar posebnega, nevarnega. Toda smrt je zahrbtna. Iztrga nam sodelavca, prijatelja, člana družine, ko to najmanj pričakujemo.

Milčeta sem spoznal decembra 1943. leta, ko so me razporedili v drugi bataljon Prešernove brigade. Komandant tega drugega bataljona je bil Milče. Že dva dni smo se umikali pred Nemci, nato pa z Jamnika na Selško planino, kamor smo prispeli na božični večer. Vso pot je močno snežilo. Borci na čelu kolone so se menjali vsakih sto metrov, saj se jim je vdiral do pasu. Tedaj sem bil spet kmalu premeščen k posebni enoti divizijske intendanture, pa ni bilo časa, da bi kaj več vedel o svojem prvem komandantu. Po vojni sem bil več kot deset let v planinski brigadi, Milče pa nekaj let njen poveljnik. Prišel je iz vojaške šole, ves poln novih idej. V prostem času se je zelo rad pogovarjal z oficirji in vojniki. Tedaj sva se pravzaprav dobro spoznala. Večkrat mi je pripo-

prišla iz Bohinja. Kmetica je. Treba bo kositi travo, razen sina, ki tu služi vojaški rok, pa nima nobenega drugega moškega.

Milčetu sem povedal, da je prišla Bohinjka zaradi njegove stare, med vojno izrečene obljube. Nekoč, ko je bil kot komandant odreda v njeni hiši, ji je rekel: »Če boste kdaj po vojni potrebovali pomoč, me poiščite.«

Komaj sem mu to povedal, že je stekel po stopnicah. Zenske sicer ni več prepoznal, ker je bil kot partizan v nešteti hišah, toda verjel je njenim besedam, ker mu je natanko opisala njeno srečanje. Pa se je mati vrnila v Bohinj s sinom, ki je imel v žepu dovoljenje, da lahko ostane doma do konca košnje.

Med gorenjske partizane je Franc Jernej-Milče prišel poleti 1942, ko je bilo na Gorenjskem najbolj »vroče«. Bil je mitraljezec v Loški četi, politični delegat v tej četi, politični komisar Žirovske čete, politični komisar Poljanskega bataljona GO.

Na podlagi pričevanj prešernovcev je Stanko Petelin-Vojko v knjigi Prešernova brigada ganljivo opisal, kako je bil Milče na čelu tistih, ki so septembra 1943 jurišali na turjaški grad, ki ga je branilo 700 belogardistov, med katerimi je bilo več pomembnih organizatorjev bratomorne vojne: »Grad je zavil v oblak dima. Top malo preneha, da se vidi učinek.

Franc Jernej-Milče v živahnem pogovoru s članico protiletalske obrambe jeseniške železarne na vrtu gostišča Ob tabornem ognju na Pokljuki

Medtem prihitel komisar Milče, drzen črnolas fant...

Milče je komisar 2. bataljona.

Se zadnja navodila dobi od Duleta in odhiti.

Havbica zopet grmi.

Orjaške stene levega stolpa se rušijo. Skoraj vsa prednja stena se je zdrobila v prah, vidijo se obokani notranji prostori...

Medtem se v vasi ob gradu pripravlja drugi bataljon za juriš. Fantje se stiskajo na zadnje stene hiš in oprežejo proti gradu. Milče prerešeta še bližnja okna z mitraljezom.

»Kdo gre z menoj? Prosto-voljci! Greš ti?« se Milče obrne k mlademu, nedoraslemu fantu.

Fant se preprosto nasmeje: »Grem.«

Kdo ne bi šel s komisarjem Milčeto?...»

Kako je bilo naprej, je bralcem znano. Milče je med prvimi, ki pleza po razrušenem stolpu, borci pa z njim. Belogardisti so se vdali.

Prav o tem junaštvu je Milče najmanj pripovedoval. Morda zaradi okolja, ki ga je obkrožalo na Pokljuki. Tam so mu bili dražji osebni spomini na spopad z gestapom, ki mu je nenehno vrinjal agente v odred. O tem je pred leti v Železjarju objavil nadaljevanje, ki jo je začel pisati še ko je bil komandant planinske brigade.

Lansko poletje mi je rekel, da bo napisal knjigo o prijatelju Milanu Zabukovcu-Milošu, narodnem heroju. »Veš, on je bil Kardeljev spremljevalec. Pa v tisti pečini v Drvarju, ko je bil desant...«

Milče je neprestano razmišljal. Uresničil je veliko idej, zadnje ne. Potuhnjena smrt je bila prehitra. Umril je star 61 let (rojen 5. marca 1922 v Starih Jaršah v Ljubljani).

Od šestih govornikov na ljubljanskih Zalah v sredo, 14. decembra, se je Milan Zabukovec prvi poslovil od umrlega tovariša. Spregovorili sta tudi dve pionirki: iz Bohinjske Bistrice v imenu pionirskega odreda, ki se imenuje po Jeseniško-bohinjskem odredu, in iz Kranjske gore, iz šole, ki se imenuje po tem odredu.

Jože Vidic

Franci Fojkar – Janko Jelovški

Dne 17. novembra smo se na ljubljanskem pokopališču posloviли od Franca Fojkara, partizana, kurirja in komandanta, po vojni pa

izredno zavzetega aktivista v raznih družbenopolitičnih organizacijah.

Rodil se je pred devetindvajsetimi leti v hribovski vasi Ožbolt nad Zmencem. Kopica otrok je bilo doma. Komaj je dobro shodil, je že moral poprijeti za delo. Zgodaj je izgubil očeta. Predvojna revščina je vplivala na njegovo odločitev ob okupaciji dežele. Priključil se je partizanskim vrstam. Leta 1944 so mu belogardisti ubili mater. Odslej je bil njegov boj proti sovražniku še bolj odločen. Uspešen je bil v vseh bojnih akcijah. To dokazuje tudi njegovo napredovanje v kapetana 1. razreda.

Po prihodu iz JLA 1. 1953

se je nastanil v Ljubljani za Bežigradom. Najprej je bil zaposlen na okraju, kasneje sodnik za prekrške, v KS Stadion je položil temelje krajevni civilni zaščiti. Bil je član štaba Civilne zaštite in načelnik NZ v okviru SLO in DS. Polnih 12 let je bil sekretar OO ZK Stadion. Bil je velik prijatelj mladine. Dobro ga poznajo učenci večjega števila šol po Gorenjski. Redno je obiskoval učence osnovne šole Lom nad Trzicem. S hvaležnostjo se ga bodo spominjali taborniki odreda Bičkova skala, ki jih je vsako leto vodil v legendarne Dražgoše, udeleževal se je pohodov ob žici partizanske Ljubljane in še bi lahko naštevati.

Posebno pomemben je njegov prispevek k obujanju izročil partizanskih kurirjev Slovenije, posebej se Gorenjske. Bil je član Republiškega odbora partizanskih kurirjev Slovenije in predsednik Skupnosti partizanskih kurirjev Gorenjske. Njegova je zamisel o postavitvi 40 spominskih obeležij kurirskim postajam po celi Gorenjski. Njegova je tudi zamisel obiskovanja teh spominskih obeležij pod geslom: »Od postaje do postaje po sledih partizanskih kurirjev Gorenjske«. Tik pred koncem te akcije pa je njegovo delo prekinila smrt.

Nadvse je ljubil planine, spoznal je vsak vrh in kraj naše gorate Slovenije, vendar je največ časa prebil v svojih Dolomiti. V Dolomiti je na Kopačevi domačiji zaživel, na poti na Katarino na pobočju Dolomitov pa utrujen za vedno zaspal, kakor da bi mu Dolomiti hoteli za njegovo ljubezen olajšati zadnjo pot.

J. Kavčič Orlov

ALBERT KLUN

4

SLOVENSKI BORCI PRI GRŠKIH, ALBANSKIH IN MAKEDONSKIH PARTIZANIH

Ko je večje zatočišče kontrarevolucionarjev postalo v tistem času mestce Levkas na istoimenskem otoku, se je boj za osvoboditev tega otoka udeležila tudi slovenska partizanska četa »Primorje«, ki je bila zdaj v mestu Agrinion. Nenadoma je v mesto prišla vest, da bo ELAS razpuščen in da morajo njegove oborožene enote dati orožje kraljevski vojski, ki so jo Britanci pripeljali iz Egipta. Komunistična partija Grčije in EMA (grška narodnoosvobodilna fronta) sta dejansko zamudili priložnost, ki se jima je ponujala in namesto da bi šli v ofenzivo, sta vedno bolj popuščali in končno klonili.

V domovino

Partizanska enota »Primorje« zdaj ni imela več kaj iskati v Grčiji in je vztrajala, naj ji dovolijo vrnitev v Jugoslavijo. Končno je le dobila privolitev, da se lahko odpravi na pot z vsem orožjem. Najprej je krenila v Janino, nato pa nadaljevala pot proti albanski meji. Prišla je v požgani Liskovik, kjer so jo Albanci navdušeno sprejeli.

Na svobodna jugoslovanska tla je enota stopila 28. februarja 1945. V začetku marca se je prijavila pri glavnem štabu NOV in PO Makedonije v Skopju. Tu je postala jedro bataljona, ki se je preimenoval v 1. samostojni slovenski bataljon. Podrejen je bil neposredno glavnemu štabu. Primorci in Istrani so po dolgi, naporni poti v domovino končno prosto zadihali. Poleg »kefaloncev« so bili v slovenskem bataljonu še drugi Primorci in Istrani. Nekateri so prišli iz Makedonije iz vrst albanskih partizanov, drugi iz raznih krajev Grčije. Tudi v primeru Kefalonije se je pokazalo, da so se Primorci in Istrani, kamorkoli jih je že zanesla vojna, dobro znašli. Svoj protifašizem so povsod povezovali z bojem naprednih sil. Nenehno so si prizadevali, da se prebijejo v NOV Jugoslavije.

Prav tako so ravnali tudi Primorci in Istrani, ki jih je okupatorjeva vojska pripeljala v Albanijo. Ob tem moramo povedati nekaj dejstev, da se bo bralec lažje zivel v razmere, v kakršnih so se primorski Slovenci in istrski Hrvati znašli v Albaniji, deloma pa tudi v Grčiji in zahodni Makedoniji.

Fašistična Italija je aprila 1939 napadla tudi Albanijo, in sicer brez vojne napovedi, ter jo v nekaj dneh zasedla. Tako so se mnogi Primorci in Istrani začeli seznanjati tudi z Albanijo in njenimi ljudmi, čeprav so v deželo prihajali kot vojaki okupatorjeve vojske.

Italijanski fašisti so malo in gospodarsko zaostalo Albanijo trdno vključili v načrte svojega prodiranja na Balkan. Nato so leta 1940 napadli še Grčijo. Takrat pa se je zgodilo nekaj, česar niso pričakovali. Italijanska vojska je običajno v albansko-grških gorah, od koder se ni mogla premakniti naprej. V tej veliki stiski so ji prihiteli na pomoč Nemci, ki so bliskovito prešli Jugoslavijo in hkrati prodrli še v srce Grčije. Italijanska vojska je bila rešena. Pohitela je v Atene, zasedla pa je tudi Kosovo in Metohijo, da bi Albancem »pomagala rešiti« njihovo narodno vprašanje.

Pogled v albanske razmere

Po porazu stare Jugoslavije in Grčije je albanska fašistična vlada v Tirani ustanovila še ministrstvo za Kosovo in Metohijo. Življenje v Albaniji je poslej sicer teklo na videz normalno, toda pod pepelom je tlela iskra upora. Že med italijansko-grško vojno se je pokazalo, da se Albanci nočejo bojevati za koristi italijanskega imperializma.

Komunistično partijo Albanije (KPA) so ustanovili 8. novembra 1941. Tokrat sta albanskim komunistom močno pomagala Dušan Mugoša in Miladin Popović, ki sta prišla v Albanijo s svojega delovnega območja na Kosovu in Metohiji. V začetku leta 1942 so začeli tudi albanski partizani s prvimi večjimi akcijami. Iz majhnih partizanskih odredov je 15. avgusta 1943 nastala prva albanska partizanska brigada, skoraj v istem času pa se je izoblikovala tudi vrhovni štab albanske narodnoosvobodilne vojske. Albansko narodnoosvobodilno gibanje se je močno okrepilo zlasti po kapitulaciji, ko so albanski partizani razorožili dve italijanski diviziji. V Albaniji je namreč fašistična Italija imela 9. armado, ki je štela okrog 1200.000 mož, pa tudi Nemci so imeli tam svojo divizijo. Ob kapitulaciji Italije so se ponovili prizori, ki smo jih navedli že v primeru otokov Kefalonija, Krf, Samos, Leros itd., množično streljanje italijanskih oficirjev in vojakov. Vojaki so v stiski bežali v albanske gore. Tako je nastal partizanski bataljon in pozneje brigada »Antonio Gramsci«. Nad tisoč Italijanov se je vključilo v partizanske pomožne enote, nekaj pa se jih je rešilo čez morje v Italijo. Glavnino 9. armade pa so Nemci odpeljali v koncentracijska taborišča v Nemčijo. Toda čeprav so Nemci preplavili Albanijo, kajti zanje so bila pomembna zlasti albanska pristanišča na Jadranu, se je partizanski boj vedno bolj stopnjeval. Na osvobojenem ozemlju so prevzeli oblast narodnoosvobodilni odbori. Pri tem je albansko ljudstvo veliko uporabljalo izkušnje iz narodnoosvobodilnega boja jugoslovanskih narodov. Po kapitulaciji Italije so zrastle v Albaniji nove partizanske brigade, ki pa niso bile med seboj dovolj povezane. S temeljito reorganizacijo NOV Albanije jeseni 1944 pa so nastale še divizije in korpusi, ki so imeli skupaj 70.000 dobro oboroženih borcev.

Okrepljena NOV Albanije je v začetku novembra 1944 sprožila splošno ofenzivo proti nemškemu okupatorju in domačim izdajalcem in 17. novembra osvobodila Tirano. V zasledovanju sovražnika sta dve albanski diviziji prišli na jugoslovansko ozemlje in se na njem hrabro bojevali skupaj z NOVJ.

Primorci in Istrani pri albanskih partizanih

Pomembni središči partizanstva sta bili v začetku zlasti Debar (že v Jugoslaviji) in mestece Korča. Prvo območje je zasedla italijanska divizija »Firenze«, drugo pa divizija »Arezzo«. V obeh divizijah je bilo tudi nekaj Slovencev s Primorskega in Hrvatov iz Istre. Nekateri iz divizije »Arezzo« so se že leta 1941 povezali z albanskim odporniškim gibanjem pri vasi Drenova v bližini Korče. Albanske partizane so preskrbovali z orožjem, ki so ga skrivaj odnašali iz italijanskih vojaških skladišč.

Pri tem se je izkazal Leon Vogrič, ki je kasneje padel. Ker je bila italijanska divizija dolgo na istem območju, so se lahko Primorci in Istrani temeljito seznanili z razmerami v okolici Korče. Osem Primorcev je marca 43 sklenilo, da bodo odšli k albanskim partizanom. Vključili so se najprej v albanski odred, kasneje pa v albanski partizanski bataljon, ki mu je poveljeval Teko Koloneci. Dne 16. maja 1943 je skupina teh partizanov sodelovala v velikem napadu na močno italijansko vojaško posadko v Liskoviku. Sodelovala je tudi v bojih pri krajih Permeti in Kučari. Za takšen boj sta bili potrebni precejšnja hrabrost in vztrajnost. Vrh tega so se Primorci in Istrani morali kot partizani v Albaniji prilagoditi marsičemu, kar jim je bilo popolnoma novo.

Kasneje so skupino Primorcev in Istranov vključili v Prvo albansko partizansko brigado. Poveljnik vrhovnega štaba NOV Albanije je bil v tistem času Spiro Moisiu, politični komisar pa Enver Hoxha. Takrat je bil v Albaniji odposlanec CK KPJ tudi Svetozar Vukmanović-Tempo. Ko se je vračal v Makedonijo, so se mu pridružili Valentin Jug-Zdravko, Franc Kržič, Karlo Štekar in Franc Beguš, drugi štirje (Dominik Bogataj, Franc Grahelj, Ivan Kurinčič in Franc Pičulin) pa so še nadalje ostali pri albanskih partizanih. Preden so odšli od njih, je vrhovni štab Albanije vsakemu posebej izročil potrdilo, da se je bojeval skupaj z albanskimi partizani. Tako je tudi Valentin Jug-Zdravko prejel dokument s tako vsebino: »Prepuščena za potovanje. Na zahtevo 1. brigade NOV se daje ta dokument... Valentinu Jugu...«, ki je 25. marca 1943 dezertiral iz 53. artilerijskega polka divizije »Arezzo«. Skupaj s tovariši je takoj stopil v vrste NOV Albanije in pokazal odločnost v boju proti fašizmu. Vsi so sodelovali v bojnih akcijah pri krajih Liskovik, Permeti in Kučari ter so se dobro izkazali. Zdelo v svoj rojstni kraj, v Slovenijo, kjer bi lahko več prispevali v boju proti fašizmu. Zato so iz NOV Albanije premeščeni v NOV Jugoslavije (Makedonije). Poveljnik štaba major Spiro Moisiu, politični komisar Enver Hoxha.

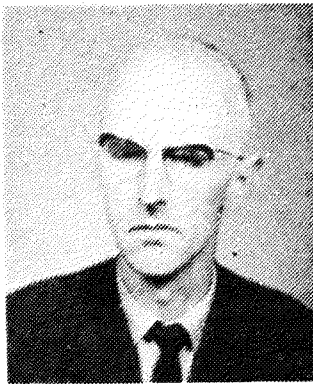
(se bo nadaljevalo)

Slovo od Marjana Poljanška

Prijetne in tudi težke ure

Konec oktobra smo se v Mariboru poslovili od bojnega tovariša Marjana Poljanška. Že petnajstletni deček je odšel v partizane, kjer je na Primorskem deloval kot obveščevalec, kurir, spremljevalec ranjencev, predvsem pa se ga spominjamo kot kurirja za javke pri centrali konspirativne partizanske bolnišnice Pavla.

Objavljamo del njegovega rokopisa o tem, kako je sodeloval pri ustanovitvi okrevališč v Krnicah in Jagrščah, ki sta bili del bolnišnice Pavla.

»Po prihodu v Krnice smo iskali primerno hišo, kjer bi se nastanili. Izvedeli smo za zapuščeno hišo v Peklu, ki nam jo je lastnik dovolil uporabljati. Hiša je bila neopremljena, zato sva se s Janezom odpravili v Cerkno, kjer sva pri raznih enotah zbrala najnujnejše stvari, odeje, žimnice, posode in štedilnik. Iz starih italijanskih vojašnic smo pobrali lesene pograde, tako da je lahko v eni sobi ležalo do 30 ranjencev. Ravno smo si uredili zasilno okrevališče, že se je začela novembrska ofenziva. Potrebna je bila skrajna previdnost, toda imeli smo srečo, ker Nemci v te kraje niso zahajali.

Preskrbo smo imeli dokaj urejeno, saj je za nas skrbela gospodarska komisija, pa tudi okoliški kmetje so včasih kaj primaknili. Čeprav so bili to revni kraji, saj so uspevali samo krompir, zelje in

bob, paslo pa se je nekaj glav drobne, so nas ljudje sprejeli z dobro voljo in nam dali vse, kar so mogli. To se je posebej pokazalo za novo leto 1944, ko so nam pripravili ogromno daril za ranjence. Čeprav so bila skromna, so nam veliko pomenila. Bila so izraz dobrote teh ljudi, izražali so toplino in skrb, da po svojih močeh prispevajo k ozdravljenju mnogih ranjencev, ki so se izmenjali v našem okrevališču.

Konec novembra 1943 sta prišla k nam na ogled glavna intendant centralne bolnišnice. Njun obisk je imel tudi namen, da se postavi redna zveza z javko centrale v Čekovniku. Tako se je začela moja kurirska služba, ki sem jo opravljal poleg drugega dela v okrevališču. Vsak drugi ali tretji dan sem odhajal na javko in se nato vračal z ranjenci. Večkrat sem imel s tem probleme, kajti bil sem šibak deček petnajstih let. Pot v Pekel je bila na čase izredno naporna.

Moja kurirska pot me je vodila po okoliških stezah ob vsakem času in vremenu. Doživel sem marsikatero prijetno pa tudi težko uro. Vendar pa sem vedno srečno prišel na cilj, saj so mi bili v veliko pomoč domačini, ki so me vedno pravočasno opozorili na nevarnost.

Kmalu po ofenzivi smo prejeli obvestilo, da je pri ne-

kem kmetu v Kanomlji partizanska z zlomljeno nogo. Odšel sem v Kanomljo partizanska nogo. Odšel sem v Kanomljo in pri spodnjem Belobrdarju sem dobil na peči partizanko Loreto, politično delavko iz Trsta. Bila je Italijanka in ni znala nič slovensko, jaz pa ne italijansko. Potrebno jo je bilo spraviti v okrevališče.

Nastal je problem. Prevoza nismo imeli, pa tudi poti niso bile za to. Zaskrbelo me je, kako naj to delo opravim. Bil sem še deček, komaj petnajstih let, telesno šibak in za take prenose nisem bil sposoben. Sam sem potreboval za to pot okoli dve uri midva sva pa hodila čez 6 ur. Nekaj časa sem jo podpiral, nato vlekel, sama se je po vseh štirih plazila posebno v strmini, ki še za zdravega človeka ni bila ugodna. Na vsake toliko časa sva počivala, tako da sva v Pekel prišla oba izmučena.

Eno zadnjih poti sem opravil 18. marca, ko sem v Čekovniku dobil ranjenega komisarja bataljona Milodarja Vilarja, imenovanega Čika Mile. Bil je ranjen v nogo v bojih pri Ledinah nad Idrijo ter je k nam prišel šele po nekaj dnevih. Do Oblakovega vrha naju je pripeljal Svoboda z vozom, ki je bil na poti za Dolenjo Tribušo. Prešla sva pri kmetu na Oblakovem vrhu, nato pa se zjutraj napotila proti okrevališču v Pekel. Komisar Vilar me je vprašal, koliko časa bova hodila še do okrevališča, pa mu odgovorim, da dobre pol ure. Te pol ure se je razpotegnile, kar v tri ure. Pa to ni bilo nič čudnega, saj je Vilar težko hodil.

Partizan Stipe

Pred dnevi so se na ljubljanskih Zalah najbližji sorodniki, bojni tovariši in dolgoletni sodelavci poslovili od dr. Draga Stepišnika, partizana Stipeta iz Ljubljane. V 78. letu je zastalo pero plodnega pisca, športnega strokovnjaka, pedagoga in zgodovinarja. Zgodovina partizanskega šolstva in recenzija o športnikih med narodnoosvobodilno vojno sta ostali nedokončani...

Njegova življenjska pot je bila vseskozi premočrtna. Rojen je bil 1906. leta v Polhovem Gradcu, v uradniški družini. Šolal se je v Ljubljani in diplomiral na filozofski fakulteti iz zemljepisa in zgodovine. Že v najmlajših letih je telovadil pri Sokolu, igral je nogomet, kasneje pa se je posvetil atletiki. Bil je tekač na kratke proge in skakalec

v daljavo. Z dr. Perparjem je bil med najboljšimi v Sloveniji v teku na 100 metrov. Že pred vojno se je politično opredelil. Kot študent je bil član levičarskega akademskega društva »Njiva« in demokratskega krila Sokola. Ob usodnem 1941. letu se je kot zaveden domoljub takoj aktivno vključil v Osvobodilno fronto slovenskega naroda. Bil je uslužbenec ljubljanskega Magistrata in že jeseni 1941. leta je bil sprejet v komunistično partijo. Drago Stepišnik ali Stipe, kako so ga imenovali prijatelji, je bil povezan z ljubljanskimi vosovci. Ko sta kasnejša narodna heroja Zvonko Runko-Pavle in Franc Stadler-Pepe pred zimo 1941 načrtovala znano akcijo sredi Ljubljane, sta prav pri Dragu Stepišniku dobila dragocene podatke, kje so skladiščene vojaške odeje in kako bi se jih lahko »uradno« prevzelo in odpeljalo. Akcija sredi belega dne, ko so vosovski s kapami mestnih delavcev na glavi iz mestnega doma s tovarnjaka odpeljali blizu 300 vojaških odej krimskim partizanom, je izredno uspešla. Drago Stepišnika so spomlad 1942 aretirali, obsodili in zaprli v Castelbrancu in po izjavi Miha Marinka je bil Stepišnik v zaporu izredno aktiven. Po kapitulaciji Italije je odšel v partizane in postal obveščevalec, nato pa predavatelj v oficirski šoli pri Glavnem štabu NOV in

PO Slovenije v Gradcu. Pred koncem vojne je delal v Ozni, po osvoboditvi pa je bil pri predsedniku vlade SR Slovenije Mihi Marinku šef kabineta. Nekaj let kasneje je postal direktor Srednje fizikalne šole, bil je med najzaslužnejšimi pri ustanavljanju Visoke šole za telesno-kulturo v Ljubljani in bil tudi njen prvi direktor. Kot predavatelj za zgodovino in organizacijo telesne kulture se je Drago Stepišnik posvetil poglobljenemu študiju razvoja telesne kulture in športa na Slovenskem in začel zbirati zgodovinsko gradivo. Tako je otel pozabi pomembne dokumente o začetkih telovadbe, športa in planinstva pri Slovencih in na Koroškem ter Primorskem. Naredil je doktorat zgodovinskih ved telesne kulture. Napisal je mnogo knjig, med drugimi: Stanko Bloudek, Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem, Od SK Hermesa do ZSD Ljubljana, Kolesarstvo na Slovenskem, Telesne vaje in šport v Evropi – Jugoslavija – prispevek k nemški izdaji Überhorsta.

Dr. Drago Stepišnik-Stipe je za svoje uspešno delo dobil mnogo državnih odlikovanj in športnih priznanj, leta 1969 pa najvišje športno in družbeno priznanje v Sloveniji, Bloudkovo nagrado. Prijatelji, športniki, soborci in sodelavci ga bodo ohranili v trajnem spominu.

Miloš Rutar

Voščilnica

Leto 1984! Že! Koliko let je minilo, odkar smo preživljali brezskrbno zgodnje otroštvo.

Novo leto je tu in zopet bomo segli po pismih, voščilnicah in pisali prijateljem. Naše misli bodo najbrž enake, vsi jih bomo zapisali veselo in skrbno na list papirja: »Veselo, srečno in zdravo novo leto.«

Toda na nekaj pozabimo. Pozabljam, da so na svetu tudi ljudje, otroci, ki se često sprašujejo, kje so tista leta, leta svobode. Nikoli se ne vprašamo, kako preživljajo novo leto. Pišejo tudi oni voščilnice? Ne. Saj jih polovica niti pisati ne zna. Pa kaj jim sploh bo! Položili jo bodo pač k svojim upom, da bo nekoč svoboda, da bodo nekoč zopet lahko napolnili od lakote in

Pa vendar! Voščimo jim! Morda pa bi jih naša voščilnica le malo osrečila, jim pomagala in vlila nova upanja za boj, za prihodnost.

NATAŠA SAMAR, 8. d
OŠ Jože Moškrič

Vsi smo branilci svoje domovine

Lepo je v naši domovini biti mlad. To ni samo pesniški verz, temveč je življenjska resnica, ki nas spremlja skozi življenje, dokler smo svobodni. Toda vedno ni bilo tako. Stric mi je pripovedoval, kako hudo je bilo življenje nekoč. Danes se mi to zdi skoraj neverjetno, čeprav je bilo res tako. Manjkalo je kruha, obleke in predvsem – svobode. Narodi so bili zatirani in izkoriščani. Delovnih mest je bilo malo, bogatini so skrbeli le za svoje žepe, na misleč na težave ljudstva. Zato je bivša Jugoslavija hitro razpadla ob fašističnem napadu 1941. leta.

Izkušnje naše NOV nam koristijo tudi danes, ko so

pripravljamo za obrambo domovine, če bi bila ogrožena. Očka gre večkrat na orožne vaje, mamica pa na vaje civilne zaštite. Tudi na šoli imamo organizirane obrambne krožke. Ko je očka prišel z orožnih vaj, sem ga spraševala, kaj so delali. Odgovoril mi je, da so se urili za obrambo domovine in varovanje naše svobode. Povedal mi je, da je naša armda močna, ker je narodna in služi za obrambo domovine. Toda njena moč je toliko večja, ker je tesno povezana z narodom. Naši narodi dajejo vse za našo armado in je oborožena z najsodobnejšim orožjem, ki ga izdelujejo naši delovni ljudje v tovarnah. Ne-

kaj takega orožja so nam lani vojaki radi prikazali na obrambnem dnevu naše šole.

Dvaindvajsetega decembra praznuje naša armada svoj dan v spomin na 1941. leto, ko je tovariš Tito (na ta dan) ustanovil 1. proletarsko brigado, prvo enoto vojske v NOB. Praznovanju naših vojakov se pridružujemo vsi narodi in narodnosti naše domovine, ker se zavedamo, da smo armada vsi. Ob tem prazniku jim iskreno čestitamo.

JANJA BREZOVAR,
novinarski krožek
Dolenjske Toplice

Srečanje z vojaki

Nekoč so imeli vaje. Prišli so tudi v naš kraj. Otroci smo se zbrali in jih šli opazovat. Skrili smo se v travo. Tam smo se igrali. Eden izmed nas je stal na straži. Ko je videl, da gleda vojak proti nam, je zažvižgal. Ta naša straža se je menjavala. Tudi jaz sem bila na straži. Sedela sem v travi in opazovala. Videla sem, da so kopali rov ob vodi. Bili so dobro oboroženi. Neki vojak je imel celo puško in bombo.

Na vrsti za stražo je bil moj bratranec Boštjan. Ni vedel, kaj naj dela. Zagledal je kobilico in jo začel loviti. Vstal je in skakal za kobilico. Vojaki so ga opazili in se mu sme-

jali. Tako so nas odkrili. Ko smo prišli bliže, smo se predstavili. Naslednji dan smo jim nesli vino. Na skrivaj

sem jim dajala steklenico. Vojaki so pritekli in se tako dolgo prerivali, da je eden padel v vodo. Kmalu so odšli. Bilo nam je hudo.

MARJANA VIDIC 5. a
OŠ Dolenjske Toplice

*Vsem, ki se kakorkoli
potegujejo za mirno
in srečno življenje v
naši domovini, čestitam
ob dnevu JLA*
*pionirji COŠ
Stranice*

Marijan Malc

V spomin na 15. december 1943

Vse navzoče je pogledal z neko otožnostjo, skoraj obtožujoče in pomilovalno hkrati. Vtis sem imel, da nam je bil za strel hvaležen, preden se je zgrudil. To je bil v vseh mojih partizanskih letih edini primer, da se mi je žival zasmilila do solz.

Zaščitna četa je pritiskala. Hrbet gore in poledenela kozja steza na njem pa sta se vlekla v večnost. Skoraj se je daniilo, ko smo dobili po partizanskem telefonu dvolenje, da smemo počivati. Naslonil sem se v strmino brega in noge so mi klecale, Ostro je pihalo, prepoteni smo bili in polni srenja. Oči so so se nam zapirale ko smo že omamljeni slišali telefon »Naprej!«, »Polna tišina!« In kmalu potem še: »Pazi na kamenje!«. Sami ukazi, Kdo je tedaj slišal vsakega zase. Prenašali smo jih avtomatično, saj smo bili vsi zaposleni s svojimi mislimi, Kolona pa se je vila v breg in drevesa so pela v mrzlem jutru, Utrujene oči borcev so lezle skupaj in bremena so pritiskala hrbte ob strmino. V dolini so zaropotali tovarnjaki. Nekaj oddaljenih strelav je potisnilo v vsakem od nas skrite rezerve moči. Komandat brigade Svarun je stal ob robu in spodbujal. Nekaterim je popravil breme ali pa celo pokrivalo. Na tej poti so omagali tudi Angličji. Kar zaostali so. Sicer se prav nič ne spominim, kako so odšli od nas. Naslednji dan bi se morali utaboriti pri neki samotni kmetiji, pa je kmetica zelo prosila komisarja, naj se ne ustavljamo. Niti počiti nismo mogli, ko so že začeli streljati na

nas. Mine so treskale, mi pa smo se naglo premaknili mimo požganih Dražgoš. V kleti požgane hiše v Prtovcu smo nabrali krompir in nadaljevali pot. Nismo se še ustavili, ko mi je komisar bataljona dodelil borca domačina, s katerim naj bi šla iskat suhe hruške in žganje. Korakala sva proti Kropi. Do vasi jo bila le previsna stena in hiša, h kateri sva bila namenjena, je bila pred nama. Pa je zaropotalo, krogle so zapiskale prek naju. Spustila sva se po listnatem pobočju, kjer je drselo z nama kamanje, listje in tudi snega je bilo dovolj. Razšla sva se in ni bilo časa, da bi se dogovorili za ponovno srečanje. Še vedno sem bil v pobočju, ko so nehali streljati. Terena nisem poznal. Zadrževal sem dih in vlekel na ušesa, da bi kje slišal gibanje spremljevalca. Samo šumenje vrhov starih smerek. Stisnil sem se ob breg, poslušal in čakal. Pomaknil sem se čez previs in ob robu proti kraju, kjer sem bil prepričan, da so Dražgoše. Iz prejšnjega pohoda sem si zapomnil samo privisno steno nad vasjo, nekoliko bolj zvoženo poljsko pot in požgano cerkev od njej. Mir in gozdna tišina, še ptic ni bilo slišati, Lačen sem bil, zato sem se odločil, da ne bom več čakal spremljevalca. Zagledal sem znane obrise požgane vasi, pohitel sem skozi sadovnjake. Pobral sem nekaj zmurnjenih jabolk pod drevesi. Trda so bila, brez okusa, in vendar je bilo nekaj. Led je škripal med zobmi in pod čevlji. Izogibal sem se čistini in iskal zatemnjene prostore. Prislul-

Po poteh 1. prekmurske čete

Od 26. novembra do 28. novembra sem bil na pohodu po poteh 1. prekmurske čete. Namen tega pohoda je bil, da obudimo spomine na težke poti, po katerih so hodili partizani. Poslovil sem se od staršev in odšel v grad, kjer smo se zbirali.

Ko sem prišel v grad, je bilo tam zbranih že veliko tabornikov in tabornic iz Lendave, Turnišča in Odranec. Kmalu nas je 29 krenilo na pot. V Mostju smo prvič počivali. V Genterovcih in Kamovcih so nas kmetje začudeno gledali. Imeli so nas za majhne vojake. V Motvarjevski koči smo kosili in poslušali pripoved o partizanih. Obiskali smo kraj, kjer je padel partizan Joško Talanyi-Janez in načelnik nam je na kratko povedal o njegovi junaki smrti. Bukovniško jezero je bilo zmurnjeno in nekateri so se drsali na njem.

Končno smo prišli v Dobrovnik, ki je bil prvi dan cilj našega pohoda. Tam smo se pogovarjali z borcem 1. prekmurske čete.

Naslednji dan smo odšli iz Dobrovnika šele ob 9. uri, tako da smo kosili že v Bogojni. Ko smo prišli v Gančane, kjer je padel narodni heroj Štefan Kovač-Marko, smo dalj časa počivali. V Gomiličah smo že morali napolniti čutarice.

V Trnju smo šli k hiši, kjer je bila med vojno tehnika. V gozdčku med Trnjem in Odranci pa je bil 30. avgusta 1941 zbor aktivistov in simpatizerjev OF, na katerem so sklenili, da je treba v Prekmurju nadaljevati sabotažne akcije, ko pa bo dovolj orožja, pa preiti k večjim oboroženim akcijam. V Črenšovcih, kamor smo prispeli iz Trnja, smo podpisali listino o sodelovanju med taborniki

in Zvezo borcev NOV Lendave. Tretji dan smo krenili na Srednjo Bistrico, kjer je padel narodni heroj Jakob Molk-Mohor.

Posebno zoprna mi je bila cesta od Dolnje Bistrice do Hotize. Na Hotizi smo spet počivali in zavedal sem se, da moram zdržati do Lendave. Do Lendave smo šli po glavni cesti, tako da nismo mogli zaiti. Pred Lendavo pa so nam začele pešati moči. Ko smo prišli v grad, smo se utrujeni zgrudili po travi. Oddali smo šotorska krila in blazine in se razšli na svoje domove.

Ko sem se srečal s starši, smo bili vsi veseli, da sem se srečno vrnil. Zvečer sem še dolgo premišljal o tem pohodu in bil sem vesel, da sem imel dovolj moči za pot.

DOMINIK HOZJAN, 6. d
OŠ Drago Lugarič Lendava

Novoletni dedki Mrazi

*Prihaja zima, sneg in mraz,
otroški mit – naš dedek Mraz!
Kdor verjame v darove,
ta jih kuje v gradove.
Koliko pa tistih je,
ki darov poznajo ne?!*
*Kaj, ko bi letos dedek Mraz bil Reagan,
Namesto vojn in orožja ljudem živeža bi dal,
jih razveselil z zdravili in obleko,
obubožanim pričaral streho!!!*
*Naj bi dedek Mraz bil še Samir,
Palestincem bi prinesel mir...*
*Ko letos bi bili dedki Mrazi vsi vladarji
in otroci njih čuvarji,
bi ti dedki vsaj enkrat v letu
izpolnili želje nam – otrokom
in delili mir vsemu svetu!*

KARMEN OGULIN 6. e
Novinarsko-literarni krožek
OŠ Jože Moškrič

Prvi sneg

Zjutraj, ko sem vstala, sem hotela pogledati skozi okno, a komaj sem se naslonila na polico, sem začutila nekaj mokrega. Misllala sem, da je dež. Pa sem opazila, da je vsa ulica bela. Vzkliknila sem: »Mama, sneg!« Mama se je začudila: »Kaj res?«

Nisem hotela v šolo. Upirala sem se na vse pretege. Potem je mama rekla, da bom šla lahko zvečer k babici, če bom pridna. Razveselila sem se in šla takoj k zajtrku. In nato v šolo!

SANJA LINDIČ 3. a
OŠ Janko Premrl-Vojko

Ne maram vojne.

Vojne ne maram, ker vzame veliko mladih življenj.

Vojna je ena izmed najbolj grozljivih stvari, ki se lahko pojavijo na svetu. Prinese veliko žrtev in žalosti. Upam, da ne bo nikoli več vojne.

Vojna je veliko zlo. Je strahoten dogodek, ki muči narod in mu odvzame svobodo.

Vojna poraja med ljudmi sovraštvo.

Vojna je nesmiselno pobijanje ljudi.

Vojna ne more rešiti ničesar, temveč samo škoduje. Proti vojni se moramo »boriti«.

Vojna je trpljenje ljudi.

Vojna je umiranje ljudi, pomanjkanje hrane, pomanjkanje tovarštva in ljubezni.

V vojni vidim samo rdečo in črno barvo. Solze.

Vojna je podiranje sveta.

Vojna je uničevanje naroda.

Učenci 8. razreda
Osnovne šole Oskarja Kovačiča
Skofije

skoval sem v mrtvo vas. Znočilo se je, ko sem se približal zadnji hiši na Rudnem. Imel sem srečo. Iz hleva je prišel možakar, ki sem ga privabil z znakom »ksk, ksk...« Dober možak je bil. Stisnil me je v prostor, ki je bil menda žaga. Potožil mi je, da so mu pred nedavnim Nemci ustrelili sina, ki je šel s košem na hrbtu v gozd. Dal mi je velik kos kruha in me napotil pod Jelovico v senik. Počakal sem, da me je prišel iskat kurir iz minerske čete Gorenjskega ali pa mogoče Škofjeloškega odreda. Ta me je odpeljal k bataljonu na Martinj vrh. Če se sedaj spomnim vsega, moram priznati, da mi je mož z Rudnega veliko zaupal in da sem mu tudi jaz zaupal.

Bataljon je bil dan ali dva ponovno v Robidnici, potem smo se premaknili na Črni vrh in naprej. Po nekaterih podatkih smo bili osmega decembra ponovno v Prtovcu, potem smo rinili po samih strminah čez Farji potok na Jelovico in na planini Pečani smo se nekoliko oddahnili. V Pečeni je bil zelo velik gozdarski hlev. Na suhem podu je bilo veliko listja in tudi slame, Utrujeni smo bili, zato je vsak poskrbel za svoj prostorček, ki ga je bilo dovolj. Zunaj so skuhali hrano in vse je bilo najlažje. Potem se je začelo. Če je prej kdo od nas pasel uši, jim je bil še kos. Če je le hotel, jih je lahko krotil. V teh ležiščih pa je bilo sestrano leglo drobnih sovražnikov. Prejšnje so se sramotljivo skrivale v sivih obleke, in šetole v srajci. Pravili smo jim, da so od Rdečega križa. Te nove iz hleva pa so bile črne in bolj podolgovate. Ničesar se niso bale.

Za varnost je bilo dobro poskrbljeno. Posebno stražno smo imeli pri gozdarju. Bil je zelo priazen. Z njim smo šahirali, njegova žena pa je skrbela, da smo imeli na mizi dovolj čaja. Nekaj korakov od velikega hleva so bile pastirske koče. Zgrajena so morale biti pred le-

tom, ker so bile zares lepe. Spodnji del iz kamenja je bil namenjen drobnici, gornji pa pastirjem. V sredini prostora je bilo veliko ognjišče, ob njem klopi, v ozadju pograd, na stenah nekaj polic. Pred vhodnimi vrati je bil večji lesen balkon. Za večino nas je bila zanimiva sprednja stena, na kateri so bili različni grafiti. Čital sem podpise sovaščanov Vrabca in Matičiča, ki sta bila pred nami v teh prostorih. Poleg podpisov so bila sporočila pa verzi znanih in neznanih pesmic in tudi kakšna risbica. Hranili smo se s krompirjem in mesom, za zajtrke pa smo imeli po večini neslan močnik. Hrane nam je začelo primanjkovati. Cigaret ni bilo. Zelo nadležne so bile uši. Na tej planini smo taborili menda kar tri dni. Od neke se nam prignali veliko in tudi močno mulo. Za gotovo so se oddahnili borci, ki so skrbeli za težak mitraljez, in tisti, ki so imeli strelivo za minomet. Zadnji dan je bil v taboru kot prej. Proti večeru pa se je začelo. Pregledu orožja in sestanku štaba je sledil pregled bolnih in hrane v kuhinji. Vse se je odvijalo nalo-go, kot bi bili za nami Švabi.

Večerja kot običajno, nekaj krompirjeve juhe in košček mesa. Bila pa je vsaj uro prej. To je oznanilo pohod. Ko se je stermilo, so se prvi spustili v dolino obveščevalci, za njimi je šla močna predhodnica. V njej sem bil tudi jaz. Morali smo v zasedo na drugi breg pod planino proti Bohinju. Svoje opreme nisem imel veliko. Nosil pa sem zaboj streliva. V veliko breme so mi bile ročne bombe, ki so mi bingljale obešene na pasu. Opletale so mi povsod, ker sem bolj drsel kot pa hodil po ledeni drči. Čez reko smo zdrsli kot sence po lesenem mostičku. Ker smo bili prvi, ni bilo težav niti prek železniške proge.

(se bo nadaljevalo)

Naložbe v prihodnost

Občinski sekretariat za ljudsko obrambo v Kopru je pred nedavnim pripravil ogled nekaterih vojaških šol v Splitu in Mostarju. Udeležili so se ga nekateri učenci osmih razredov osnovnih šol in nekateri dijaki četrtih razredov šol srednjega usmerjenega izobraževanja v Kopru ter pedagoški in svetovalni delavci, predstavniki občinske konference SZDL, pokrajinskega štaba TO, Zavoda za šolstvo in drugi.

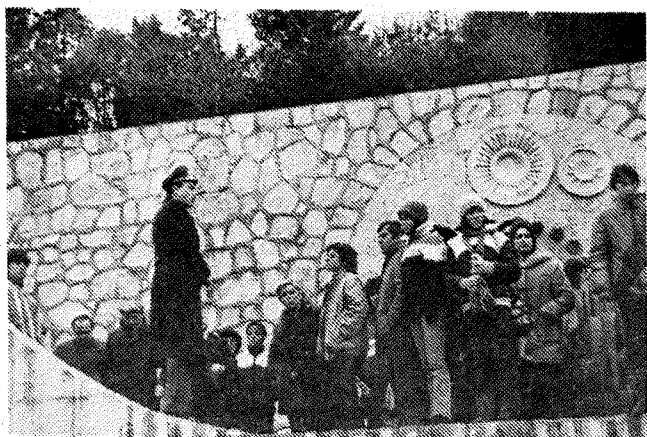
V Splitu so si ogledali Mornariški šolski center Maršal Tito, kjer so jih natančno seznanili s šolanjem na srednji mornariški šoli in na vojaški mornariški akademiji. Ogledali so si sodobno opremljene kabinete za pouk in prostore, kjer gojenici preživljajo svoj prosti čas. Z velikim zanimanjem so si ogledali vojaško pristanišče. Prijazni gostitelji so jih popeljali na podmornico, kjer so spoznali način življenja in delovne razmere. Videli so tudi sodobne raketne čolne, in raketne topnjače in našo veliko patroljno ladjo.

V Mostarju so si ogledali splošno srednjo letalsko šolo Maršal Tito. Mladi iz Kopra so se zanimali za možnosti šolanja in možnosti za študij po končani srednji šoli. Ogledali so si tudi tovarno Soko, v kateri izdelujejo naša vojaška letala Galeb in Orel ter helikopterje.

Namen tega potovanja ni

bil, da bi se mladi takoj vpišali na vojaške šole, ampak da čim več ljudi vidi, kako živijo in delajo starešine v JLA. Tako naj bi s pravilno informacijo v svojih okoljih prispevali, da bi se več fantov odločilo za vojaške in obrambne poklice.

Bojan Kuntarič

Mladi iz Kopra in njihovi spremljevalci so si z velikim zanimanjem ogledali tudi spomenik osvoboditeljem hercegovskega glavnega mesta. Prislunili so tudi kratkemu opisu zgodovinskega razvoja Mostarja. Zelo nazorno jim ga je predstavil Jože Lahajner, starešina JLA in koprski rojak.

Zaščitni bataljon 9. korpusa NOVJ

Sredi letošnjega decembra je izšla brošura (80 strani) z monografijo Zaščitnega bataljona 9. korpusa NOVJ. S tem je bila opravljena ena od glavnih nalog domicilnega odbora te enote v preteklem obdobju.

Uvod k monografiji je napisal narodni heroj Albert Jakopič-Kajtimir, monografija pa je ob sodelovanju z odborom sestavil Ciril Zupanc. Sledijo si tale poglavja: ustanovitev bataljona, formacija, zavarovanje korpusnega tabora, bataljon v borbah, minersko-sabotažne in diverzantske akcije, spremstvo, anglo-ameriška pomoč, partijsko-politično delo, kadrovska enota, poveljniški kader, naše žrtve in domicilna enota.

Objavljenih je več fotogra-

fij, med njimi 32 zgodovinskih, to je iz obdobja NOB.

Zanimivost pri izidu te monografije je v tem, ker je brošura izšla kot posebna številka Soškega gozdarja, ki je glasilo delovne organizacije Soškega gozdnega gospodarstva. SGG Tolmin je namreč pokrovitelj te domicilne enote in je po dogovoru odobrilo izid posebne številke tega glasila v zvezi s praznovanjem 40-letnice ustanovitve 9. korpusa NOVJ. Z manjšimi denarnimi zneski so pri tem pomagale še nekatere druge delovne organizacije in ustanove iz Nove Gorice.

Domicilni odbor bo sklepal o tem, kdaj bo ta brošura v letu 1984 podeljena borcev enote.

Ciril Zupanc

Nismo vas pozabili...

V delovni organizaciji Iskra TOZD TV sprejemniki v Pržanju pri Ljubljani združuje delo okrog 900 zaposlenih. Poleg barvnih in črno-belih sprejemnikov izdelujejo tudi TV sprejemnike zaprtega sistema, brivnike in tehnični tisk (tiskana vezja). Prodaja gre dobro, saj je proizvodnja nekaterih izdel-

kov prodana že za prihodnje leto. Minuli teden pa je bilo zanimivo srečanje upokoencev – nekdanjih delavcev omenjene delovne organizacije. Gosti so si ogledali proizvodno tehnologijo in se zanimali za delovne razmere. Med upoko-jenci pa so bili tudi pionirji nekdanje tovarne »telekomunikacije« pred 35. leti, ko so začeli proizvodnjo radijskih sprejemnikov in gramofonov.

Jože Čurin

Priznanja ob 22. decembru

Ob letošnjem prazniku naše armade so dobili priznanja posamezniki, družbeno-politične skupnosti in delovne organizacije, ki so dosegli pomembne uspehe na področju splošne ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite.

Tako je prejela občina Ravne na Koroškem veliko plaketo oboroženih sil.

Srednje plakete TO pa so prejeli: Planinska zveza Slovenije, Skupščina občine Lenart, enota JLA Boris Kidrič in enota TO, ki nadaljuje izročila 16. slovenske narodnoosvobodilne brigade Janka Premrla-Vojka.

Malo plaketo TO so dobili: Vojska pošta v Celju, postaja milice v Krškem, uprava za notranje zadeve Ljubljana-mesto, enota PLO TO Ravne na Koroškem, topniška enota TO južnoprimorske pokrajine, enota TO za posebne namene občine Postojna, TO Zagorje, TO Ptuj, krajevna skupnost Trnovo in tovariši Miha Petrič, Rudolf Hribernik-Svarun in Geza Bačič.

Republiški štab TO Slovenije je izrekel

tudi posebna priznanja mladincem in mladinkam prostovoljcem. Prejeli pa so jih: Mihela Hren in Jože Vedetič z Dolenjske, Polona Poljanec in Aleš Šolar z Gorenjske, Katja Pavlič in Mirjam Razman iz južne Primorske, Karmen Oslovnik in Daljor Cvar s Koroške, Aleksandra Jovanović in Tone Vrečar iz Ljubljane, Janja Klinec in Miran Pantar iz ljubljanske pokrajine, Milena Turk in Nevesin Andrašič z Notranjske, Majda Nemec in Igor Kolenik iz Pomurja, Vesna Vračun in Janko Kolar iz Posavja, Biljana Berginc in Valentin Černilogar s severnoprimorske, Ljudmila Erker in Milan Fridauer z vzhodnoštajerske, Robi Stepišnik in Milena Kozar z zahodnoštajerske, Nada Vodišek in Boštjan Vidmar iz Zasavja in Alenka Brglez iz enote Edvard Kardelj-Krištof.

Inštitut Jožef Stefan, Janko Kušar, Žarko Matić, Pokrajinski štab TO za severno Primorsko in Ignac Vintar pa so prejeli priznanje republiškega sekretariata za ljudsko obrambo.

B. K.

Srečanje s pisateljem

Srečanje s pisateljem – zgodovinarjem dr. Tonetom Ferencem prejšnji teden (15. decembra) v Tolminu je bilo za tolminske borce in aktiviste prijetno doživetje. Občinski odbor ZZB Tolmin je pisatelja povabil zato, da bi predstavil svojo knjigo »Primorska pred vseljudsko vstajo 1943« – s podnaslovom »Južnoprimorski odred in Gregorčičeva brigada«, ki je izšla letos v okviru Knjižnice NOV in POS v založništvu Partizanske knjige in Tržaškega tiska.

V uvodu je prof. Slavica Plahuta iz Nove Gorice predstavila avtorja kot najbolj znanega zgodovinarja, ki obravnava problematiko NOB na Primorskem. Objavil je namreč že več knjig in publikacij prav o dogodkih na Primorskem pred NOB in med njim, in to v tesni povezavi z dogajanjem med Slovenci v zamejstvu. Knjiga je razdeljena na 10 poglavij, ki obravnavajo začetke osvobodilnega boja na Primorskem, razmah partizanstva po prvi pokrajinski konferenci KPS, vse do dogodkov v poznem poletju 1943. Plahutova je ob

tem poudarila zlasti pisateljevo izjemno sistematičnost in natančnost, tako da je delo vsebinsko in metodološko eno najboljših del iz NOB.

Po tem uvodu je dr. Ferenc razlagal, kako je knjiga nastajala in odgovarjal na vprašanja. Posebno zanimive so bile razlage, zakaj je njegovo pero »zasidrano v glavnem na Primorskem«, čeprav je po rodu iz drugega konca Slovenije. Pojasnil je, koliko dragocenih dokumentov (nad 15.000!) je lahko našel v rimskih arhivih iz let 1941–1943. Veliko gradiva je lahko fotokopiral iz mikrofil-

mov italijanskega gradiva v ZDA, marsikaj pa je našel tudi v arhivih v Vidmu, posebno o akcijah italijanskih enot proti partizanom Gregorčičeve brigade. Iz omenjenih virov je lahko med drugim tudi razbral, koliko italijanskih posadk na Idrijskem in Tolminskem se je v zgodnji pomladi 1943. kar v celoti vdalo partizanom. Veliko gradiva je uporabil iz Suličeve knjige »Rafali za svobodo«. Dragoceno pomoč so mu dajali tudi Franc Črnugelj-Zorko, Kajtimir ter 70 do 100 nekdanjih borcev Južnoprimorskega odreda in Gregorčičeve brigade. Zahvalil se je občinskemu odboru ZZB Tolmin za vsestransko pomoč in vztrajno spodbudo, posebno podpredsedniku Slavku Bizjaku.

Ob koncu je Ferenc dejal: »To sicer ni popolna zgodovina, ampak je mozaik iz

drobnih kamenčkov, ki naj pripomore k kboljši osvetlitvi podobe našega velikega časa«. Dolg, topel aplavz pa je požel, ko je še dejal, da je knjiga »njegovo darilo borcev Južnoprimorskega odreda in Gregorčičeve brigade do 40-letnici njihovih velikih dejanj«.

Franc Črnugelj-Zorko je izrekel priznanje mladim, ki so se v lepem številu pridružili borcev na srečanju s pisateljem. Ker je tudi sam veliko partizanih po Primorski, ni mogel mimo spominov,

kako so borci v vsaki pri-morski hiši sprejeli odprtih rok in z njimi delili posled-njo skorjico kruha in tudi poslednji krompirček. Po-menljivo so izzvenele njego-ve besede. »Varujmo to, kar imamo, kajti nihče nam ne bo ničesar podaril«.

Večeru s pisateljem – zgo-dovinarjem dr. Ferencem je dal prijeten pečat nastop učiteljskega pevskega zbora iz Tolmina, ki je zapel nekaj Gregorčičevih pesmi in ne-pogrešljivo Pirnikovo »Smrt v Brdih«.

M. P.

Jutri

Torej jutri, ne danes! Res je včeraj veljal pregovor: Kar lahko storiš danes, ne odlagaj na jutri. Danes pa ni več včeraj in pregovor smo »v praksi« popravili: Kar lahko odložiš danes, ne čakaj na jutri! Sicer pa je veselo živeti, ko je pred nami (jutri) prelep jutrišnji dan – naš lepši jutri. In jutri je venomer pred nami. Vsak dan ga pričakujemo. Jutri je naše upanje, naša tolažba, spodbuda – vse je še pred nami! Za lepši jutri je vredno živeti. Seveda smo vse to že slišali ali brali, a ne le enkrat. Ali morda ni pre-pričljivo, spodbudno, razvese-ljivo, kar pesniško in pred-vsem, kakor pravimo – pozitiv-no? Če še nismo pozabili akti-vističnega jezika, bi bilo treba reči, da je to mobilizirajoče?

No, ni se treba ob vsaki pri-ložnosti spotikati ob človeških napakah in obupavati nad tem, češ da smo se že rodili z napa-ko, namreč, da ni nihče pop-oln. Toda kdo ima več dobre volje, odločnosti, da je treba vse zboljšati, spremeniti in do-čakati »boljši jutri«? Zato pa tudi vsestransko načrtujemo »jutri« – vse naloge so zmeraj pred nami. Načrte bi sicer bilo treba izpolnjevati – že danes, ne glede na to, da so nekako »dolgoročni«. Res imamo radi »dolgoročne« načrte, ker nas nekako prijetno pomirja, da ne rečem – uspavajo, češ nič se ne muči! Bo že kako! Saj ni rečeno, da moramo »načrt stabi-lizacije« izpolniti danes! Tega menda tudi nihče ne pričakuje. To je »dolgoročna nalo-ga«. Seveda se pridušamo, da je treba »divjanje cen« nemu-doma ustaviti, da se moramo »inflaciji odločno postaviti po robu«, da moramo napeti vse sile itd. (vse to menda znamo na pamet). Toda kdo nas more prepričati, da je vse to treba storiti že danes? Bodimo ven-dar »realni«! Zato pa morajo biti tudi načrti (tisti, ki jim ura-dno pravijo »plani«) realni. Ali morda niso? Ko jih sprejema-mo, vselej ugotavljamo, da so »kljub vsemu«, čeprav so »na-peti«, popolnoma realni (ure-sničljivi, izvedljivi), edino mo-goči, »zahtevni«, a zato »mobi-lizirajoči«. Izpolnili jih bomo seveda, če... Škoda le, da je v vseh načrtih teh nesrečnih »če-jev« toliko, podobno kot je re-čeno, da je pot v pekel tlakova-na s samimi pobožnimi obljuba-mi.

Vse je namreč lepo in prav, edino pravilno, le ta nesrečna človeška napaka, češ saj je ju-tri še en dan – navadno vse pokvari. Tako se konča leto, pa ugotavljamo, nič kaj sramežljivo, da letnega načrta nismo iz-polnili: recimo: »z izvoznim načrtom zaostajamo«; »načrt splošne in skupne porabe smo presegli«, »odstotek inflacije krepko presega načrtovanih 20 odstotkov«; »izgube so visoko nad načrtovanimi prihodki«... Torej, vse je lepo in prav, le jutrišnji dan je napočil nekako prehitro, ne po načrtu in zdaj je kar precej narobe marsikaj z našimi načrti. Morda pa ne? Ali si upamo priznati, da so naš-i načrti kar dobri, le z nami je nekaj narobe? Kakor je nekeje zapisano: duh je dober, le telo je slabo? No, jutri bomo to spet pozabili in sprejeli bomo nove načrte za naš lepši jutrišnji dan.

efes

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurtirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ZIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRASEK – reportaža; BOJANA ZOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35